

Karen Gerstrøm

Et spørgsmål om prioritering?

**Et sociologisk speciale om søgemønstre til
universiteternes bacheloruddannelser i 2010**

**I samarbejde med
Universitets- og Bygningsstyrelsen, Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling**

Karen Gerstrøm

Et spørgsmål om prioritering?

**- Et sociologisk speciale om
søgemønstre til universiteternes
bacheloruddannelser i 2010**

Vejleder: Professor Ruth Emerek

**I samarbejde med Universitets- og Bygningsstyrelsen,
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling**

**Aalborg Universitet
September 2011**

Specialets omfang:	31.841
Appendiks:	10 sider
CD-rom:	Bilag 1-4 Speciale (pdf)

Prolog

Louise kommer fra København. Hun er født og opvokset på Østerbro og skulle efter et års pause efter gymnasiet vælge uddannelse. Louise ville gerne læse statskundskab på Københavns Universitet og havde et forholdsvist højt eksamensgennemsnit, men skrev alligevel statskundskab på Aarhus Universitet på som anden prioritet – for en sikkerheds skyld. Det blev den 30. juli, og Louise blev tilbudt en studieplads på Aarhus Universitet – stik i mod forventningerne. Hun havde bestemt ikke lyst til at flytte fra København, hvor hun havde alle sine venner fra gymnasiet og familien tæt på, selvom hun havde hørt, at statskundskab på Aarhus Universitet faktisk var en bedre uddannelse end statskundskab på Københavns Universitet. Det betød ikke noget. Hun ville blive i København (Berlingske 27. januar 2010).

Forord

Uddannelse er mit speciale. Jeg har fokuseret på uddannelsessociologiske spørgsmål siden 4. semester, hvor jeg blev ansat som studievejleder. Jeg er optaget af, hvordan og hvorfor studerende bevæger sig igennem uddannelsessystemet, som de gør, og de politiske reguleringer, der har til hensigt at påvirke de unges valg og bevægelser i bestemte retninger. Senest har jeg været i praktik hos Universitets- og Bygningsstyrelsens statistik- og analyseenhed, hvor jeg har fået indsigt i, hvad der er på den politiske dagsorden på universitetsområdet, og hvordan universiteterne og de studerende fortolker og agerer i de fastsatte rammer. Derfor afslutter jeg min uddannelse som sociolog med et speciale om søgemønstre til universiteternes bacheloruddannelser.

En af mine opgaver som praktikant var at udarbejde en redegørelse til Videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsen og Folketingets Udvalg for Videnskab og Teknologi om de afviste ansøgere ved optagelsen 2010. I en drøftelse herom opstod ideen til specialet.

Med data fra Den Koordinerede Tilmelding er det muligt – på en hidtil uudforsket måde – at se nærmere på, om der kan iagttages nogle mønstre i ansøgernes samlede ansøgning til de videregående uddannelser. Med den nye måde at synliggøre nogle søgemønstre på er det mit ønske, at give de kommende ansøgere muligheden for at overveje et mere hensigtsmæssigt søgemønster. Det har således ikke været mit formål at være udpræget positiv eller kritisk over for Universitets- og Bygningsstyrelsens arbejde eller Videnskabsministerens politik, men mit ønske er, at give et veldokumenteret bidrag, som kan indgå i udviklingen af politiske initiativer, bidrage med viden til vejledning af ansøgerne og udfordre de kommende ansøgers overvejelser.

Jeg har haft stor glæde af forløbet med først en praktikplads og dernæst en specialeplads i Uddannelsespolitik & Analyse, idet specialet fra start blev tænkt ind i den aktuelle uddannelsespolitiske kontekst. Jeg skylder alle en stor tak, fordi hver og én udviste et smittende engagement, der har givet inspiration og holdt mig til ilden. Særligt har alle i 'analyse' været en stor hjælp med alt fra SAS-teknik, analyse, humør og stor opbakning. En særlig tak til analysechef Jens Storm, som på alle måder har været en fantastisk mentor for mig under hele min dannelsesetid i ministeriet. Det er jeg meget taknemlig for. Tusind tak.

Min vejleder professor Ruth Emerek har givet mig en absolut og usædvanlig konstruktiv vejledning både med hensyn til specialet og mulige karriereveje. Tusind tak.

Karen Gerstrøm

København, september 2011

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING	9
HVORFOR UNDERSØGE SØGEMØNSTRE TIL DE VIDEREGÅENDE UDDANNELSER?	11
AFVISTE ANSØGERE VED OPTAGELSEN 2010	11
ER ANSØGERNE FOR KRÆSNE?	12
FORSKNINGSSPØRGSMÅL	15
LÆSEVEJLEDNING	16
DESIGN	17
ADAPTIV TEORETISK TILGANG	17
OVERVEJELSER OM POPULATION OG SØGNINGSÅR	18
DATAGRUNDLAG	19
DEFINITION AF SØGEMØNSTRE	21
SØGE BREDT OG SNÆVERT – HVORDAN KAN DET FORSTÅS?	21
EN BETRAGTNING FORUD FOR SØGEMØNSTRENE	22
FIRE SØGEMØNSTRE	23
TEORETISK RAMME	29
DEL 1: MELLEM FORNUFT, SELVIDENTITET OG SOCIAL POSITIONERING	29
HVAD KAN JEG BLIVE: RATIONELT VALG	29
HVEM KAN JEG BLIVE: SELVIDENTITET	31
SOCIAL POSITIONERING OG HABITUS	33
OPSAMLING	35
DEL 2: FORTÆLLINGER OM UDDANNELSESVALG	36
THOMSEN: I INTERESSENS INDHOLD FINDES FORSKELLIGHEDERNE	36
HUTTERS: SANDSYNLIGHEDSBEREGNING OG SELVCENSUR	38
OPSAMLING	41
SØGEMØNSTRENE TEORETISKE PLACERING	42
OPERATIONALISERING	46
SØGEFAKTORER I FOKUS	46
BAGGRUNDSFAKTORER	48
KOMBINATIONS-MØNSTER SOM REFERENCE	51
ANVENDT STATISTISK METODE TIL KARAKTERISTIK	51

ANALYSE AF SØGEMØNSTRENE	53
PRÆSENTATION AF SØGEMØNSTRENE	53
KARAKTERISTIK AF ANSØGERTYPER	56
KOMBINATIONS-SØGERE	57
PLAN A-SØGERE	62
BY-SØGERE	72
UDDANNELSES-SØGERE	78
KONKLUSION	85
SØGEMØNSTRENE KONSEKVENSER	89
OPTAGET ELLER AFVIST?	89
ET KIG KUN PÅ DE AFVISTE	91
SØGEMØNSTRENE BETYDNING FOR AT BLIVE AFVIST	92
KONKLUSION	98
ET SPØRGSMÅL OM PRIORITERING?	99
EPILOG	100
LITTERATURLISTE	101
TABEL- OG FIGURLISTE	103
SUMMARY	104
APPENDIKS A: TABELLER	106
APPENDIKS B: UDBUDET AF UNIVERSITETS UDDANNELSER	109
APPENDIKS C: ANSØGNINGS- OG OPTAGELSESSYSTEM	112
APPENDIKS D: HVAD MED DE AFMELDTE?	114
APPENDIKS E: REGISTEROVERSIGT	115

Indledning

Hver ansøger til de videregående uddannelser kan søge om optagelse på op til otte forskellige uddannelser i *prioriteret* rækkefølge. Nogle søger kun om optagelse på én uddannelse, mens andre bruger alle otte muligheder. Louises historie er et eksempel på, at der kan være mange årsager til valg af uddannelse, og der kan være lige så mange årsager til at angive uddannelsesønskerne i en bestemt rækkefølge. For Louise handlede hendes valg af uddannelse og to ansøgninger først og fremmest om faget statskundskab, men hendes overvejelser handlede også om, hvor i landet hun gerne vil studere og bo under studietiden. I mit speciale spørger jeg: Er uddannelsesvalget et spørgsmål om prioritering? I så fald – prioritering af hvad?

I spændingsfeltet mellem Videnskabsminister Charlotte Sahl-Madsens ønske om at unge ser sig mere vidt omkring, og Socialdemokratiets og Socialistisk Folkepartis ønske om at oprette 15.000 flere studiepladser, ønsker jeg at se nærmere på søgemønstrene til de videregående uddannelser. Med information om ansøgernes – ikke bare den første prioriterede uddannelse, men også deres øvrige uddannelsesønsker – kan undersøgelsen bidrage med viden om, hvad ansøgerne lægger vægt på i deres valg af uddannelse.

Halvvejs i specialeskrivningen (2. juni 2011) blev foreløbige resultater af mit speciale offentliggjort i blandt andet DR's 21 TV-Avis, Jyllandspostens forside og en daglang dækning på TV2-News. Flere kommentarer fra studievejledere og studiechefer gjorde det tydeligt, at de nye begreber om søgemønstre, jeg præsenterer i mit speciale, er med til sætte yderligere fokus på unges valg af uddannelse på en – måske ikke ny – men mere nuanceret måde.

Hvorfor undersøge søgemønstre til de videregående uddannelser?

Den 30. juli kan være en dramatisk dag for alle involverede i årets optagelse af nye studerende. Denne dag får alle ansøgerne til de videregående uddannelser svar på, hvilken uddannelse de er optaget på. Ansøgerne holder vejret. Er de kommet ind på drømmeuddannelsen, kan de ånde lettet op og påbegynde en lang række gøremål, der er forbundet med at starte på en videregående uddannelse. Ligesom Louise er der også ansøgere, som får tilbudt en studieplads på en anden uddannelse end forventet. Det kan give anledning til at genoptage overvejelserne om studievalg. Endelig får nogle ansøgere besked om, at de ikke er optaget. De er blevet afvist.

Den 30. juli er også en mærkedag for de involverede ministerier og uddannelsesinstitutioner. Har årets beslutninger, kampagner og opfordringer til ansøgerne virket? Er der flere, der har søgt om optagelse end de foregående år? Er der uddannelser, der er mere populære end andre? Er flere blevet optaget? Og er antallet af afviste steget eller faldet?

Der er flere væsentlige grunde til at beskæftige sig med, hvordan ansøgerne gør brug af det jeg betegner som ansøgnings- og optagelsessystemet til de videregående uddannelser. For eksempel er det væsentligt at fokusere på de fastsatte rammer for søgningen såsom, de otte prioriteringsmuligheder, grænsekvotienterne og kvote 2.

Hvert år redegør Universitets- og Bygningsstyrelsens (herefter UBST) for årets søgning og optagelse. Særligt viser en redegørelse fra 2010 (UBST 2010), at ansøgernes søgemønstre kan have betydning for deres optagelseschancer og risiko for afslag (UBST 2010). Redegørelsen rejste debat om, hvorvidt problemet er, om udbuddet af studiepladser er for lille, eller om ansøgerne søger for snævert.

Afviste ansøgere ved optagelsen 2010

Redegørelsen fra UBST om søgningsmønstre, afviste og ledige studiepladser viste, at 23.030 havde søgt om optagelse på universiteterne som første prioritet, og 7.689 af dem (svarende til 23 procent) blev ikke optaget på nogle af de uddannelser, de havde søgt. Det er væsentligt at dvæle ved definitionen af 'ikke-optaget', fordi der må skelnes imellem to årsager. En ansøger *afmeldes*, hvis adgangskravene ikke er opfyldt til alle de søgte uddannelser. En ansøger *afvises*, hvis ansøgerens adgangsgivende eksamen ikke har et tilstrækkeligt højt karaktergennemsnit til alle af de søgte uddannelser. Hvis der havde været flere studiepladser på de uddannelser, som de afviste søgte, ville de være blevet tilbudt en

studieplads, men de afmeldte ville ikke blive optaget uanset antallet af studiepladser pga. manglende fag eller andet adgangsgrundlag (UBST 2010:1ff).

Tabel 1: Antal ikke optagne ansøgere ved universiteternes bacheloruddannelser, fordelt på afviste og afmeldte ansøgere, 30. juli 2010

	Antal	Procent
Ikke optagne (i alt)	7.689	100
Afviste (opfylder adgangskravene)	4.811	63
Afmeldte (opfylder <i>ikke</i> adgangskravene)	2.878	37

Kilde: Universitets- og Bygningsstyrelsens beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat.

Tabel 1 viser, at 63 procent af de ikke-optagne blev afvist, fordi de ikke havde et tilstrækkeligt højt karaktergennemsnit, og de resterende (37 procent) opfyldte ikke de gældende adgangskrav. I det følgende retter jeg fokus på redegørelsens resultater vedrørende de *afviste*, fordi de var med i puljen om studiepladserne på lige fod med de optagne ansøgere, hvilket ikke var tilfældet med de afmeldte.

Redegørelsen viste yderligere, at 42 procent af de afviste kun havde søgt om optagelse på én uddannelse, og de meste søgte uddannelser blandt de afviste var lægevidenskab, psykologi og jura. 713 afviste (15 procent) var indskrevet i forvejen (dvs. optaget i 2009), og brugte dermed ansøgningen som et forsøg på at skifte uddannelse. 868 afviste (18 procent) blev optaget i anden optagelsesrunde på udbudte ledige studiepladser¹. Endelig viste analysen, at universiteterne havde knap 3.000 ledige studiepladser efter anden optagelsesrunde. Især Syddansk Universitet og Aalborg Universitet havde mange ledige studiepladser. Mere end halvdelen af pladserne var placeret på naturvidenskab og teknisk videnskab (UBST 2010a:1ff).²

Er ansøgerne for kræsne?

Hvad fortæller resultaterne? At der er behov for flere studiepladser? Eller at ansøgere generelt ser sig for lidt omkring? Redegørelsen gav anledning til debat om, hvordan ansøgernes søgemønstre kan ændres med henblik på, at flere bliver optaget og færre bliver afvist fremover. Dagen efter offentliggørelsen af analysen skrev MetroXpress en artikel med overskriften "Ansøgerne er for kræsne" og præsenterede flere synspunkter: Leder af Den Koordinerede Tilmelding (KOT) Eva Teilmann udtrykte, at de unge er "*groet fast*", fordi mange unge gerne vil blive i nærheden af den storby, de kender. Den samme opfattelse deler rektor ved Syddansk Universitet og formand for Danske Universiteter Jens Oddershede, som beklagede de unges fokus på geografi: "*Vi gør, hvad vi kan for at vise*

¹ Ledige studiepladser opgøres efter første optagelsesrunde den 30. juli. Universiteterne melder ud samme dag på hvilke uddannelser, de tilbyder ledige studiepladser. Pladserne fordeles efter først-til-mølle-princippet. UBST's redegørelse opgør for første gang antal ledige pladser *efter* anden optagelsesrunde.

² Jeg var med til at udarbejde redegørelsen som praktikant.

vores gode uddannelser frem, men de unge fortæller os, at de ligger i forkerte byer". Den tidligere formand for Danske Studerendes Fællesråd Mikkel Zeuten udtrykte til gengæld, at det er for let at sige, at de unge skal tage sig sammen og sagde, at *"provinsuniversiteterne må gøre det mere attraktivt at flytte dertil, og de mindre fag må blive bedre til at gøre opmærksom på sig selv"* (MetroXpress 30. november 2010).

Også regeringen og oppositionen reagerede på analysens resultater: I flere lokalaviser opfordrede Videnskabsministeren de unge til at søge bredt: *"Hvis man virkelig ønsker at komme ind på universitetet, så er det klogt at søge mere end et sted og mere end en uddannelse (...). Så kære gymnasieelev: Når du i den kommende tid undersøger dine uddannelsesmuligheder, så orientér dig bredt"* (Sahl-Madsen i bl.a. Morsø Folkeblad 3. december 2010).

Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti har med deres ungeudspil "De unge skal med" fra 10. februar 2011 også reageret på resultaterne af redegørelsen om de afviste. Partierne vil oprette 15.000 flere studiepladser³, så risikoen for at afvise endnu flere ikke stiger i takt med de voksende ungdomsårgange (Socialdemokratiet og Socialistisk Folkeparti 2011). Jens Oddershede mener, at tanken er god, men at der er grænser for, *"hvor meget samfundet skal investere i, at de studerende [ansøgerne] ikke gider flytte sig"*. Desuden argumenterede han også for, at det ikke nytter noget, at øge antallet af studiepladser på de uddannelser, hvor flest afvises, i så fald ville *"Danmark drukne i læger, psykologer og jurister"*, og henviser til nødvendigheden af at se nærmere på samfundets behov (Politikken 10. februar 2011). Ifølge Videnskabsministeren er problemstillingen, at *"unge er for karakterfikserede"*, idet mange unge søger om optagelse på uddannelser med høje grænsekvotienter og går efter prestige frem for alternative uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder. Forskningsordfører hos Socialdemokraterne Rasmus Prehn er enig og siger, at *"der er tendens til en lemmingseffekt, hvor studerende [unge ansøgere] tænker, at hvis uddannelsen kræver et højt karaktergennemsnit, så er det nok superspændende og karrierefremmende"*. For nuværende formand for Danske Studerendes Fællesråd Magnus Pedersen er unges skelen til grænsekvotienterne ikke essensen, men det i stedet handler om, at *"medicin [lægevidenskab], psykologi og jura er klassiske og kendte fag, som man ved, hvilket job der fører til"* (MetroXpress 7. marts 2011).

Debatten peger på et spændingsfelt imellem, at nogle uddannelser tilsyneladende er særligt attraktive og søges af mange, og at nogle af disse ansøgere tilsyneladende ikke overvejer en plan b og også søger om optagelse på de samme uddannelser andre steder i landet eller ser sig om efter mindst ét alternativ. Ifølge Eva Teilmann er årsagen til de mange ansøgers snævre søgning forestillingen om 'drømmeuddannelsen'. *"Man forventes at*

³ Partierne udspecificerer ikke, hvordan pladserne skal fordeles.

have lagt sig efter en såkaldt drømmeuddannelse, som skolegang og læring indrettes på", mener Teilmann og fortæller, at problemet er, at mange går *"helt i baglås"* i jagten på drømmeuddannelsen og giver flere eksempler på problematikken: Mange tror, at drømmeuddannelsen – den eneste ene – dukker op af det blå, hvis man venter lidt. Andre venter så længe, at drømmeuddannelsen slet ikke kan realiseres, fordi forventningerne til uddannelsen er umulige at indfri. Teilmann skriver endvidere, at selvom nogle ansøgere har fundet drømmeuddannelsen, er det desværre ikke usædvanligt, at disse uddannelser typisk er adgangsbegrænsede som f.eks. lægevidenskab, psykologi og jura, hvor chancen for optagelse kan være lille. Forestillingen om drømmeuddannelsens eksistens kan ifølge Teilmann blokerer for at udtænke en plan b. Desuden er der også en gruppe ansøgere, som bliver optaget på drømmeuddannelsen, men opdager måske, at drømmen ikke er som forventet og ender med at afbryde uddannelsen, og ærgrer sig over ikke at have overvejet andre muligheder fra begyndelsen. Teilmanns opfordring til ansøgerne er at søge ind på en række uddannelser, der virker tiltalende i prioriteret rækkefølge. Teilmanns afsluttende pointe er, at langt de fleste studerende bliver glade for deres uddannelse ved nærmere bekendtskab – *"også selv om det måske ikke var kærlighed ved første øjekast"* (Politikken 27. februar 2011).

Offentliggørelsen af de foreløbige resultater af det empiriske materiale gav også anledning til diskussion om, hvad der har betydning for de unges valg af uddannelse. Uden at afsløre for meget allerede, kom det frem, at centerleder for Studievalg København Torben Theilgaard undrer sig over, at de selvsamme unge, som rejser rundt i Indien på egen hånd, tilsyneladende ikke kan finde ud af togplanen til Aalborg uden forældrenes hjælp. Ansøgernes søgning til den nærliggende storby kommer af, at de unge ifølge Theilgaard ikke er vant til at stå alene uden deres netværk. Han siger endvidere, at *"i mine øjne undervurderer mange unge sig selv, når de ikke tør forfølge deres drøm og tage til en anden by for at læse"* (Jyllandsposten 2. juni 2011). For Theilgaard står det klart, at netværk og den nærliggende og velkendte storby er de væsentligste barriere for ansøgernes villighed til at se sig om efter flere uddannelser i andre studiebyer. Hans kommentar berører også perifert forældrenes tendens til at overhjelpe deres voksne børn og de unges manglende mod på at styre efter drømmen.

Ovenstående debat har mange aspekter og perspektiver, hvorfra problemstillingen om ansøgernes søgemønstre og de afviste kan gribes an. Dels er der forskellige synsvinkler på, hvad *problemstillingen* er med hensyn til de afviste og hvilke *løsninger*, der fremover kan sikre at færre bliver afvist. Endelig optræder forskellige hypoteser om, hvad der *forklarer* de unges søgningsmønstre:

- Forestillingen om drømmeuddannelsens eksistens – at der findes én uddannelse, som er lykken for den enkelte.
- Uddannelser med høje grænsekvotienter er karrierefremmende og signalerer prestige og spændende indhold.
- Uddannelser med høje grænsekvotienter har mange ansøgere, fordi disse fag er kendte og jobmulighederne er synlige.
- Unge er groet fast og gider ikke flytte sig – de vil gerne være tæt på deres netværk i den storby, de kender.

Det fremgår, at debattørerne giver flere – måske modsatrettede – bud på hvilke årsager og valgstrategier, som de unge tager udgangspunkt i, når valget af videregående uddannelse træffes. Det ville klart være interessant at undersøge, hvilke motiver, de unge ansøgere selv mener, har betydning for deres søgemønster og udfordre forskellige løsningsmuligheder, men mit undersøgelsesdesign udspringer imidlertid af en undren over debattens udgangspunkt.

Debatten tager generelt udgangspunkt i offentliggørelser, som opgør søgningen på baggrund af ansøgernes *første prioriterede* uddannelse som f.eks. UBST's redegørelse om de afviste. Min undren går på, at man så vidt jeg ved ikke før har set nærmere på ansøgernes *samlede* ansøgning – det vil sige alle de uddannelsesønsker hver ansøger har søgt om optagelse på (op til otte ønsker). Afviste med flere uddannelsesønsker, der eksempelvis har søgt medicin, psykologi eller jura som første prioritet, er vel i lige så høj grad også blevet afvist på de andre søgte uddannelser? Derfor er mit udgangspunkt at inddrage ansøgernes *samlede* ansøgning for at give et nuanceret billede af søgemønstrene. Det er muligt med registerdata fra KOT, hvor alle ansøgningerne til de videregående uddannelser registreres med det formål at koordinere og fordele studiepladserne efter faldende karaktergennemsnit.

Jeg har valgt at afgrænse undersøgelse til at omhandle ansøgere, hvis første prioritet er en bacheloruddannelse på universiteterne og det seneste søgningsår (2010) i forlængelse af redegørelsen om de afviste ansøgere fra 2010, som var afgrænset til universiteternes bacheloruddannelser.

Forskningsspørgsmål

Det centrale element i specialet er således det empiriske materiale, som jeg vil undersøge eksplorativt, hvor jeg i første omgang lader empirien fortælle sin historie og *beskriver* søgemønstrene, mens jeg i næste omgang *perspektiverer* resultaterne til et teoretisk begrebsapparat for at trække resultaterne ind i den ovenstående aktuelle debat. Dette design

giver herved mulighed for at nuancere debatten om ansøgernes tendenser til at søge snævert. Forskningsspørgsmålet lyder:

- **Hvilke søgemønstre kan identificeres ved ansøgningen til universiteternes bacheloruddannelser i 2010,**
- **hvilke faktorer karakteriserer ansøgere med de forskellige søgemønstre,**
- **samt hvilken betydning har søgemønstrene for risiko for at få afslag?**

Den tilgængelige empiri indeholder en række informationer om hver uddannelse, og giver først og fremmest mulighed for at identificere nuancerede søgemønstre, fordi registeret indeholder alle ansøgninger pr. ansøger. Derudover er det muligt – ved at samkøre søgningsdata med oplysninger fra Danmarks Statistik – at inddrage objektive faktorer til at karakterisere de ansøgere, som søger om optagelse i et bestemt søgemønster. Endelig indeholder registeret information om ansøgernes optagelsesstatus efter koordineringen og fordelingen af studiepladserne, og det giver mulighed for at undersøge de identificerede søgemønstres betydning i forhold til at blive optaget eller afvist.

Læsevejledning

I det følgende afsnit præsenteres de designmæssige overvejelser i forhold til videnskabs-teoretisk tilgang, afgrænsning af population og beskrivelse af det empiriske datamateriale.

Dernæst diskuteres og defineres de empiriskbaserede søgemønstre med udgangspunkt i den indledende debat om bred/snæver-søgning.

Det efterfølgende afsnit omhandler den teoretiske ramme for specialet. Her beskrives de tre valgte teoretiske perspektiver og to kvalitative undersøgelser, der tilsammen danner rammen for, hvorledes de empiriske resultater kan forklares og forstås.

Dernæst beskrives, hvorledes jeg med udgangspunkt i det teoretiske begrebsapparat udvælger og operationaliserer faktorer, der kan have betydning for søgemønstrene. Afsnittet afsluttes med en kort redegørelse for valg af statistisk metode.

I analyseafsnittet undersøges, hvad der kan karakterisere ansøgerne med de forskellige søgemønstre, og afsnittet afsluttes med en konklusion. I tillæg undersøges hvilken betydning søgemønstrene har for ansøgernes risiko for at få afslag frem for optagelse, som også afsluttes med en konklusion.

Specialet afsluttes med en opsamling og perspektivering.

Design

I dette afsnit beskrives, hvordan undersøgelsen af søgemønstrene designes for at kunne svare på forskningsspørgsmålet. I den sammenhæng er det væsentligt at argumentere for, hvilke elementer der skal indgå, og hvordan de kan understøtte hinanden. Det valgte videnskabsteoretiske standpunkt er behjælpeligt med sådanne overvejelser. Derudover er det også nødvendigt at afklare mere praktiske afgrænsningsspørgsmål, hvorfor overvejelser om afgrænsning af populationen samt datagrundlaget beskrives.

Videnskabsteoretisk skriver jeg mig ind i den adaptive tilgang, som udfordrer de stringente induktive og deduktive tilgange til analysearbejdet. Den adaptive tilgang giver mulighed for både at tilpasse søgemønstrene til de forudindtagede begreber og samtidig virke tilbage på den virkelighed, hvori de forudindtagede begreber befinder sig.

Adaptiv teoretisk tilgang

Adaptiv teori⁴ er en videnskabsteoretisk brobygning imellem modsætninger, og foreslår en metodologisk åben og fleksibel tilgang, der både tilkendegiver, at 1) teori adapterer (tilpasser sig) virkeligheden, idet en empirisk funderet undersøgelse er teoretisk sensitiv og registrerer de empiriske fænomener, som datamaterialet manifesterer, og 2) at virkeligheden adapterer teorien, fordi relevant teori eksisterer forud og parallelt med analysen af datamaterialet. Således befinder den adaptive tilgang sig i et spændingsfelt mellem deduktion og induktion, metodologisk individualisme og kollektivism (Layder 1998:150). Anvendelsen af den adaptive tilgang betyder, at jeg lader empirien være den styrende rolle for definitionerne og konstruktionerne af søgemønstrene samtidig med, at jeg trækker på diskussionerne og begreberne fra problemstillingen såsom bred/snæverdiskussionen, 'groet fast' og forestillingen om 'drømmeuddannelsen'.

Min ontologiske overbevisning er først og fremmest karakteriseret ved en dualistisk tankegang. Det er min overbevisning, at jeg, ved at afdække et videnshul gennem udviklingen af nuancerede og beskrivende begreber om søgemønstrene, er med til at påvirke den virkelighed, hvori uddannelsessystemet og den enkelte ansøger befinder sig. Samtidig medfører den adaptive tilgang også, at begreberne må dannes i virkelighedens kontekst (Layder 1998:75f). Derved forudsætter jeg, at ansøgernes ansøgninger om optagelse er afhængige af systemets præmisser for søgning, men samtidig påvirker individernes ansøgninger også systemet, som må indrette sig efter individernes handlinger. Det vil sige, at søgemønstrene på en og samme tid er konstrueret og konstruerende.

⁴ Denne videnskabsteoretiske retning er udviklet af professor Derek Layder med bl.a. bogen "Sociological Practice: Linking Theory and Social Research" fra 1998.

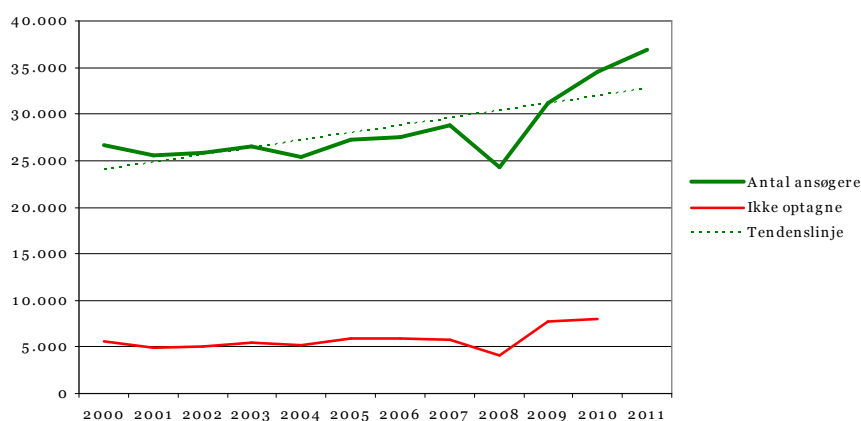
Den adaptive tilgang forudsætter både metodisk og teoretisk triangulering, hvis formål er, at nå frem til en ny erkendelse gennem samvirket og sammensætningen af brudstykker, der understøtter en mere solid teoribygning (Layder 1998:42f,166ff). Den indledende debat om søgningstendenser og tre udvalgte teoretiske perspektiver udgør den teoretiske triangulering i denne undersøgelse forstået på den måde, at de kan tilføre nogle perspektiver på de empiriske resultater. Kravet om metodisk triangulering opfyldes ved at trække på et par kvalitative analyser om unges fortællinger om det at vælge uddannelse.

Overvejelser om population og søgningsår

Jeg har valgt at afgrænse undersøgelsen til at omhandle ansøgerne til universiteternes bacheloruddannelser, som ministerielt hører under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, på grund af samarbejdet med ministeriet, hvor jeg kan trække på viden om netop universiteternes uddannelser. Jeg kan forestille mig, at søgningsmønstrene er anderledes fordelt blandt ansøgerne til korte uddannelser og professionsbacheloruddannelser (Undervisningsministeriets uddannelser), fordi de samme uddannelser findes flere forskellige steder i landet. Ligeledes er det muligt, at ansøgerne til Kulturministeriets uddannelser har andre søgemønstre, idet der er ikke ret mange af disse uddannelser, og de er placeret relativt få steder i landet.

Af hensyn til at tilpasse dataarbejdet til et projekt som dette, har jeg valgt at afgrænse undersøgelsen til et enkelt søgningsår (2010). Derfor er specialet designet ud fra principperne om tværsnitsdesign og det indbyder med det samme til spørgsmål om, hvorvidt søgemønstrene kan generaliseres i forhold til foregående og kommende år. Figuren nedenfor viser, hvordan ansøgningen til universiteterne har udviklet sig siden 2000.

Figur 1: Antal ansøgere og afviste til universiteternes bacheloruddannelser. 2000-2011

Kilde: Den Koordinerede Tilmelding (hovedtal 2000-2010). 2011 er opgjort af Universitets- og Bygningsstyrelsen 12. juli 2011.
Anm.: Alle uddannelser på universiteterne indgår i figuren, dvs. også uddannelser under Undervisningsministeriet som f.eks. diplomingeniøruddannelser.

Der har været en lille årlig stigning i antal ansøgere til universiteternes bacheloruddannelser frem til 2008, hvor søgningen faldt markant. Fra 2009 har antallet hvert år været markant stigende, og det samlede antal har slået rekord i 2011. Søgningen i 2011 er steget med ca. syv procent fra 2010 til 2011.

I 2008 trådte de nye adgangskrav⁵ i kraft og det medførte et markant fald i antal ansøgere til de videregående uddannelser. Flere undlod at søge ind i 2008, fordi de ikke opfyldte et eller flere specifikke adgangskrav, og ændringerne betød også, at flere måtte afmeldes af samme årsag. Selve nyheden om de ændrede adgangskrav fik til gengæld mange til at søge ind hurtigere – det vil sige at søge om optagelse i 2007 – selvom flere reelt ville have ventet et år eller to med at søge ind. Udover indførelsen af de nye adgangskrav var beskæftigelsessituationen god i perioden, hvorfor det også kan være noget af forklaring på den faldende søgning i 2008 (UBST – konsulentrapport 2008).

Der kan således være nogle ydre omstændigheder, som påvirker ansøgerne, men søgningen 2010 adskiller sig ikke særligt fra 2009, hvorfor det er sandsynligt søgemønstrene opgjort i 2010 ikke adskiller sig markant fra 2009, som det nok snarere er tilfældet med ansøgningen i 2007 og 2008. Søgningen i 2010 er valgt på baggrund af denne vurdering og det faktum, at søgningen 2010 er det nyeste tilgængelige register.

Datagrundlag

Mit udgangspunkt er et register fra Den Koordinerede Tilmelding (KOT) leveret til analyseenheden i UBST. Registeret indeholder alle ansøgernes ansøgninger til de videregående uddannelser i 2010, som er tilknyttet KOT i optagelsessammenhæng. Det vil sige, uddannelser, som hører under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling (VTU), Undervisningsministeriet (UVM) og Kulturministeriet (KUM). KOT registrerer alle ansøgernes ansøgninger i ønsket prioriteret rækkefølge.⁶ Derudover opgør KOT hovedtallene for hver uddannelse, hvor bl.a. grænsekvotienterne fremgår. Den oplysning kobler jeg på hvert optagelsesområdenummer (unik nummer for hver uddannelse). Såfremt uddannelsen blev udbudt for første gang i 2010, og den var adgangsbegrænset, kobler jeg grænsekvotienten fra 2010 på den pågældende uddannelse⁷, fordi det formodes, at ansøgerne er blevet opmærksomme på, at de nye uddannelser er begrænsede.

⁵ Specifikke adgangskrav om bestemte fag på bestemte niveauer. F.eks. matematik på B-niveau til de samfundsvidenskabelige uddannelser.

⁶ Datasættet er udtrukket ca. 14. juli 2010, og det betyder, at mit datasæt indeholder færre ansøgere (32.905) end KOT's offentliggørelse den 30. juli 2010 (34.486), fordi der kan være nogle efterregistreringer mv., men det har sandsynligvis ikke væsentlig betydning for det samlede billede af søgemønstrene.

⁷ Der blev udbudt 13 nye bacheloruddannelser på universiteterne i 2010. Tre var adgangsbegrænsede: Psykologi på Syddansk Universitet, Folkesundhedsvidenskab på Aarhus Universitet og Lægevidenskab på Aalborg Universitet.

Tabel 2: Antal ansøgninger 2010 fordelt på ressort

	Antal ansøgninger		Procent	
	Total	1. prioriteter	Total	1. prioriteter
Samlet population	154.667	69.669	100	100
UVM	69.627	34.689	45	50
KUM	3.897	2.066	3	3
VTU (endelig målgruppe)	81.078	32.905	52	47

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Note: VTU ressort (alle uddannelser under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling), UVM ressort (alle uddannelser under Undervisningsministeriet) og KUM ressort (alle uddannelser under Kulturministeriet).

Tabellen viser, hvordan samtlige ansøgninger fordeler sig i forhold de tre ministeriers uddannelser, der søges via KOT. Som nævnt tidligere har jeg valgt at afgrænse empirien til at omhandle alle ansøgere, der har søgt om optagelse på en bacheloruddannelse ved universiteterne som første prioritet, fordi jeg ønsker at gå videre med resultaterne fra redegørelsen om de afviste ved universitetsuddannelserne (UBST 2010). 32.905 har søgt om optagelse på en universitetsuddannelse som første prioritet, og det svarer til 47 procent af alle ansøgere til alle videregående uddannelser ved ansøgningen 2010.

Information om ansøgernes baggrund indhentes fra flere registre, som analyseenheden i UBST har adgang til via Danmarks Statistik. Registrerne opdateres en gang om året og de nyeste er fra 2009. Dog er oplysninger om ansøgernes ungdomsuddannelser opdateret til maj 2011. Registrerne indeholder oplysninger om køn, fødselsdato, statsborgerskab, information om ungdomsuddannelse og forældrenes uddannelsesniveau⁸.

Endelig kobles information fra Danmarks Statistiks register om studerende ved universiteterne, som indeholder information om den enkelte studerendes forløb (igangværende, frafald eller fuldført). Oplysninger fra dette register er interessant i forhold til, om ansøgere i forvejen er indskrevet på en universitetsuddannelse.

Jeg har nu gennemgået designmæssige aspekter – de videnskabsteoretiske forudsætninger, beskrevet overvejelserne omkring afgrænsning og generaliserbarhed samt datagrundlaget. I næste afsnit går jeg tættere på diskussionen om ansøgernes tendenser til at søge snævert, som er med til at identificere og definere de empirisk nuancerede søgemønstre ud fra ansøgernes samlede ansøgning til universiteternes bacheloruddannelser.

⁸ Se Appendiks E: Registeroversigt.

Definition af søgemønstre

Afsnittet handler om, hvordan de forudindtagede begreber om en bred og snæver ansøgning kan defineres og typificeres til operationelle begreber. Først gennemgås, hvordan jeg definerer en henholdsvis bred og snæver ansøgning til universiteterne, hvoraf søgemønstrene udspringer. Ved hvert søgemønster præsenterer jeg konkrete eksempler og forhold, der mig til grænsetilfælde, der giver anledning til diskussion.

Søge bredt og snævert – hvordan kan det forstås?

Den tidligere beskrevne debat, hvor flere aktører gav deres bud på, hvad der kan være årsag til ansøgernes tendenser til at søge snævert, giver anledning til at diskutere, hvordan en bred og snæver søgning kan forstås og defineres.

Ifølge Videnskabsministeren er det ikke hensigtsmæssigt for ansøgerne og deres sandsynlighed for at blive optaget, at de kun søger om optagelse på én uddannelse – altså kun har ét uddannelsesønske (én prioritet). Ministeren gav endvidere udtryk for, at det heller ikke er optimalt ikke at søge om optagelse på en alternativ uddannelse, hvis det første uddannelsesønske er adgangsbegrænset og typisk har en høj grænsekvotient. Både Eva Teilmann, Torben Teilgaard og Jens Oddershede udtrykker, at mange ansøgere ikke har vilje og mod på at mobilisere sig efter uddannelsen og derfor søger ind på universiteterne i København eller Aarhus frem for universiteter som f.eks. Aalborg Universitet og Syddansk Universitet, som stort set udbyder de samme uddannelser⁹.

Af diskussionen af problemstillingen mener jeg, det er nødvendigt at skelne imellem *geografisk* bred/snæver-søgning og *faglig* bred/snæver-søgning, selvom ansøgernes overvejelser om geografi og valg af fag ikke nødvendigvis kan adskilles. I henhold til Eva Teilmanns og Jens Oddershedes erfaringer kan en snæver geografisk ansøger karakteriseres som en, der kun har søgt om optagelse i en bestemt by (typisk en bestemt institution), mens en ansøger, der har søgt uddannelser i flere forskellige byer, kan defineres som en geografisk bred ansøger. Det samme gælder for definitionen af den faglige søgning. Hvis en ansøger kun har søgt om optagelse på én bestemt uddannelse som lægevidenskab eller jura er der tale om snæver faglig søgning, mens en ansøger, der har søgt om optagelse på flere forskellige uddannelser (måske beslægtede) kan betegnes som en, der har søgt fagligt bredt.

Nedenfor opsamles definitionerne, der danner grundlag for de søgemønstre, som jeg undersøger nærmere.

⁹ Se Appendiks B: Udbuddet af universitetsuddannelser.

Tabel 3: Oversigt over definition af bred og snæver søgning

Snæver søgning	Bred søgning
• Kun ét uddannelsesønske • Søger én bestemt uddannelse • Søger én bestemt by	• Mindst to uddannelsesønsker • Søger forskellige uddannelser • Søger flere byer

En snæver søgning kan være en ansøger, 1) der kun har søgt om optagelse på én uddannelse, eller 2) har flere uddannelsesønsker, som enten er ens eller 3) placeret i samme studieby. Sådanne ansøgere er enten geografisk eller faglige snævre, mens en ansøger med kun ét ønske kan betegnes som at søge snævert i både geografisk og faglig henseende.

En bred søgning er først og fremmest karakteriseret ved, at en ansøger har søgt om optagelse på mindst to uddannelser. Derudover lyder diskussionen på, at en bred ansøgning enten kan bestå af (mindst to) uddannelsesønsker, hvor alle enten 1) er forskellige uddannelser eller 2) ligger i den samme studieby eller 3) en kombination. Videnskabsministerens opfordring til at søge bredt, gik netop på en kombination af uddannelser af fag og studiebyer. Såfremt en ansøger søger optagelse på flere uddannelser, der både er forskellige og ligger i forskellige byer er ansøgning både geografisk og faglig bred.

Definitionerne af bred/snæver-søgning betragtes som de forudindtagne begreber, der beskriver den kontekst, som forestående undersøgelse er en del af. Inden beskrivelsen af, hvorledes søgemønstrene operationaliseres i ovenstående kontekst, knyttes nogle kommentarer til ansøgernes fordeling på antal prioriteter.

En betragtning forud for søgemønstrene

Det er klart, at med et udbud på over 300 bacheloruddannelser på universiteterne og optil otte uddannelsesønsker pr. ansøger, giver ansøgerne et utal af kombinationsmuligheder og dermed i princippet ligeså mange søgemønstre. Som beskrevet har hver ansøger mulighed for at søge om optagelse på optil otte forskellige uddannelser, men det er langt fra alle, der benytter sig af det:

Tabel 4: Ansøgerne fordelt på antal prioriteter (2010)

Antal prioriteter	Antal	Procent
1	12.291	37
2	7.274	22
3	6.103	18
4	3.196	10
5	1.655	5
6	913	3
7	517	2
8	956	3
I alt	32.905	100
Gennemsnit	2.5	-

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Tabellen viser, hvordan ansøgerne fordeler sig i forhold til antal søgte uddannelser. 37 procent har søgt om optagelse på én uddannelse. Langt de fleste, der søger mere end én uddannelse, søger maksimalt fire uddannelser. I gennemsnit har alle ansøgerne med en universitetsuddannelse som første prioritet søgt om optagelse på 2.5 uddannelser. I sig selv er det interessant, at mere end hver tredje satser på én uddannelse i betragtning af, at det er ganske omkostningsfrit at afprøve sine optagelseschancer på flere uddannelser.

Med gennemgangen af, hvorledes en bred og snæver ansøgning kan forstås og det faktum, at over halvdelen af ansøgerne tilsyneladende har mere end ét uddannelsesønske, er det vanskeligt ikke blive nysgerrig på, hvad der kan gemme sig af interessant information, når ansøgernes *samlede* ansøgning inddrages. Louises historie om skuffelsen ved ikke at blive optaget i København som forventet, forekommer som et eksempel på en ansøger, som prioriterer valget af fag højt, idet hun søgte Statskundskab i København og Aarhus. I det følgende gøres rede for, hvordan jeg metodisk går til datamaterialet for at identificere de store linjer omkring søgemønstre ud fra ansøgernes samlede ansøgning.

Fire søgemønstre

For at få et overblik over, hvilke tendenser der umiddelbart optræder blandt ansøgernes samlede ansøgning, har jeg taget udgangspunkt i alle optagelsesområdenumrene for hver uddannelse (ansøgernes første prioritet). Derefter krydsede jeg optagelsesområdenummeret for første prioritet med nummeret for anden prioritet. Hvis mindst ti ansøgere kunne observeres, blev anden prioritetens nummer noteret ud for første prioriteten. Herefter krydsede jeg anden prioritet med tredje prioritet og noterede tredje prioriteten, hvis fem ansøgere kunne observeres¹⁰. Et eksempel:

Tabel 5: Eksempel på indgangsvinkel til identificering af søgemønstre

Første prioritet	Anden prioritet	Tredje prioritet
22130 (Idræt)	22110 (Biologi)	22175 (Jordbrug, Fødevarer og miljø)
		25325 (Idræt)
	22175 (Jordbrug, Fødevarer og miljø)	22110 (Biologi)
		25325 (Idræt)
	25325 (Idræt)	22110 (Biologi)
		22175 (Jordbrug, Fødevarer og miljø)

Note: 22130 = Idræt Aarhus Universitet, 22110 = Biologi, Aarhus Universitet, 22175 = Jordbrug, Fødevarer og miljø, Aarhus Universitet, 25325 = Idræt, Aalborg Universitet.

Eksemplet er fiktivt og viser, hvordan jeg har grebet identificeringen af søgemønstrene an. I dette tilfælde viser, at det gerne er samme uddannelser, der går igen på tværs af første, anden og tredje prioritet. I eksemplet er ansøgerne til Idræt på Aarhus Universitet

¹⁰ Såfremt der kunne observeres et større antal ved de ansøgere, som har mindst tre prioriteter, inddrager jeg også fjerde prioritetens nummer osv.

udgangspunktet, og spørgsmålet er, hvilke uddannelser de ellers har søgt om optagelse på (hvis nogen). Mindst ti har søgt enten Biologi eller Jordbrug, Fødevarer og miljø ved Aarhus Universitet eller Idræt ved Aalborg Universitet som anden prioritet. Når det er noteret, har jeg taget et nyt udgangspunkt: Hvad har de, som søger Idræt ved Aarhus Universitet som første prioritet *og* Biologi ved samme universitet som anden prioritet, typisk søgt på deres tredje prioritet (hvis nogen)? Eksemplet viser, at mindst fem af disse ansøgere har enten søgt Jordbrug, Fødevarer og miljø ved Aarhus Universitet eller Idræt ved Aalborg Universitet som tredje prioritet. Eksemplet giver et indtryk af, at nogle af ansøgerne går efter den samme uddannelse som f.eks. Idræt, mens andre søger flere måske beslægtede uddannelser ved samme institution.

Således har jeg eksemplificeret, hvordan det eksplorative element i undersøgelsen kommer til udtryk. Udgangspunkter er karakteristika ved den første prioriterede uddannelse, som de øvrige prioriteter holdes op imod for at kortlægge ansøgernes tendenser til at samle sig i nogle overordnede mønstre. Ved gennemgangen af hvert optagelsesområdenummer blev fire tendenser synlige:

- Ansøgere, der kun søger én uddannelse
- Ansøgere, som søger en bestemt by
- Ansøgere, som søger en specifik uddannelse
- Ansøgere, der søger flere byer og uddannelser

Nedenfor beskrives, hvordan de fire tendenser defineres til konkrete søgemønstre og kommentere grænsetilfælde, som giver anledning til diskussion. Det har været min hensigt at give søgemønstrene nogle rammende betegnelser, som udelukkende beskriver søgemønstrene uden at trække på eventuelle analytiske begreber.

Plan A-søger

- Ansøgere, der kun søger én uddannelse.
- Faglig og geografisk snæver.

Plan A¹¹-søgerne har kun søgt om optagelse på én uddannelse. Ud fra Plan A-søgernes ønske har disse ansøgere, i modsætning til de øvrige ansøgere, én bestemt uddannelse ét bestemt sted i sigte.

¹¹ Betegnelsen Plan A kommer af, hvad ansøgerne, i modsætning til de øvrige, ikke har – nemlig en plan b – inspireret af Eva Teilmanns kommentar i Politikken 27. februar.

By-søger

- Ansøgere med mindst to uddannelsesønsker, som alle er placeret i samme by.
- Fagligt bred, geografisk snæver.

I alt er der ti byer¹² med bacheloruddannelser, som universiteterne udbyder, men jeg har af geografiske overvejelser defineret Roskilde som København, fordi afstanden er kort og mange studerende ved Roskilde Universitet bor i København. Det kan illustreres med et eksempel:

Eksempel 1

1. prioritet	København: Humaniora (Film- og medievidenskab)
2. prioritet	Roskilde: Humaniora (Humanistiske basisstudier)
3. prioritet	København: Samfundsvidenskab (Psykologi)

Et søgemønster som eksemplet ovenfor viser, er i min undersøgelse et By-søgemønster, selvom ansøgeren har søgt uddannelser, der både ligger i København og Roskilde. Til gengæld finder jeg det urimeligt at anse eksempelvis Esbjerg og Sønderborg som en og samme studieby, fordi jeg mener, at der ikke kan argumenteres for et åbenlyst tilhørsforhold til en større universitetsby, som det er tilfældet med Roskilde.

Uddannelses-søger

- Ansøgere med mindst to uddannelsesønsker, som søger den samme uddannelse i forskellige byer.
- Fagligt snæver, geografisk bred.

Louises ansøgning til Statskundskab på Københavns Universitet og Aarhus Universitet er et eksempel på et Uddannelses-søgemønster. Eksemplet er umiddelbart ligetil at definere, men vanskeligere er det, når sammenlignelige uddannelser ikke hedder det samme eller grænser op til mange forskellige. Jeg har valgt at anskue uddannelse – det vil sige faget – meget bredt, og derfor anvender jeg hovedområde som mål for uddannelsernes faglige tilhørsforhold.

Hver uddannelse bliver akkrediteret til at høre under et bestemt hovedområde, som blandt andet Danmarks Statistik og UBST gør brug af. Der kan være langt imellem uddannelserne inden for hvert hovedområde som f.eks. dansk og kinesisk, men for hovedparten af Uddannelses-søgerne viser det sig, at de i høj grad søger inden for det samme felt som f.eks. Louise. Anvendelsen af Danmarks Statistiks brede kategoriseringer bevirker også, at eventuelle problematikker med uddannelser, som lokalt er placeret under

¹² København (inkl. Lyngby og Ballerup), Roskilde, Slagelse, Odense, Sønderborg, Esbjerg, Kolding, Aarhus, Herning og Aalborg.

forskellige hovedområder (fakultetstilhørsforhold) ikke forekommer. F.eks. tilhører Psykologi ved Aalborg Universitet det humanistiske fakultet, men på andre universiteter og i Danmarks Statistiks register er Psykologi defineret som en samfundsvidenskabelig uddannelse.

Udover den brede forståelse af Uddannelses-søgemønsteret optræder der også nogle grænseflader, der er væsentlige at kommentere. Ansøgere, som søger uddannelser inden for det samme hovedområde, men som alle ligger i den samme by, er defineret som By-søgere frem for Uddannelses-søgere, fordi jeg mener, det er sandsynligt, disse ansøgere i højere grad går efter en bestemt by (ofte også samme universitet) end en mere specifik uddannelse, fordi den helt samme uddannelse ikke udbydes i den samme studieby. Den brede definition medfører også, at grænsen til det fjerde og sidste søgemønster er knap så skarp, som grænsen imellem de øvrige søgemønstre.

Kombinations-søger

- Ansøgere med mindst to uddannelsesønsker, som kombinerer valg af uddannelse og studieby.
- Fagligt og geografisk bred.

En Kombinations-søger er således en ansøger, der søger om optagelse på forskellige uddannelser i forskellige byer. Der kan være mange måder at kombinere uddannelsesønskerne på, som eksemplerne nedenfor viser.

Eksempel 1

1. prioritet	København: Humaniora (Film- og medievidenskab)
2. prioritet	Aarhus: Naturvidenskab (Geologi)

Eksempel 1 er et tydeligt eksempel på en Kombinations-søger: Hvis vedkommende ikke optages på Film- og Medievidenskab på Københavns Universitet, foretrækker ansøgeren dernæst at blive optaget på Geologi på Aarhus Universitet, og ansøgeren har dermed kombineret ønsket om valg af uddannelse og studieby.

Eksempel 2

1. prioritet	København: Humaniora (Kunsthistorie)
2. prioritet	Aarhus: Humaniora (Kunsthistorie)
3. prioritet	København: Humaniora (Dansk)

Det anden eksempel viser, at ansøgeren først og fremmest går efter en bestemt uddannelse (Kunsthistorie) og søger de to steder, hvor uddannelsen udbydes. Som sin tredje prioritet har ansøgeren søgt optagelse på Dansk i København, og kombinerer dermed ønsket

om en bestemt uddannelse (to forskellige steder) med ønsket om at læse i en bestemt by. Altså er denne ansøgers tredje prioritet netop det, der adskiller ansøgeren fra at være en Uddannelses-søger, fordi tredje prioriteten er placeret i en allerede søgt studieby (her: første prioriteten). Med ansøgerens anden prioritet adskiller vedkomne sig fra By-søgeren. Derudover viser eksemplet også, at et Kombinations-søgemønster ikke nødvendigvis er defineret ved at krydse grænserne imellem hovedområderne, men fordi ansøgeren søger to uddannelser under det samme hovedområde i den samme by *og* søger en uddannelse under samme hovedområde *i en anden by*, defineres ansøgeren som en Kombinations-søger.

Med definitionen på en Kombinations-søger forekommer også en grænseflade til Uddannelses-søgerne, når en ansøger – udover et eller flere universiteter – har søgt om optagelse på en uddannelse, der hører under Undervisningsministeriet eller Kulturministeriet. Disse uddannelser deler ikke de samme kategoriseringer, som uddannelserne under Videnskabsministeriet. Det betyder, at de ansøgere, der søger uddannelser, som umiddelbart er tæt beslægtede, men som er placeret under forskellige ministerier, reelt er Uddannelses-søgere, men defineres i denne undersøgelse som Kombinations-søgere.

Eksempel 3

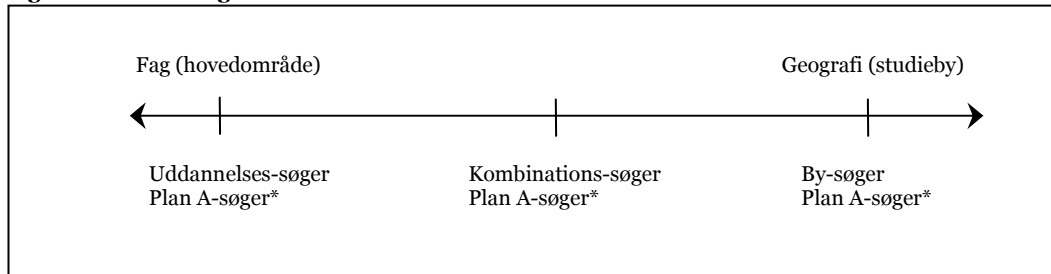
1. prioritet	Odense: VTU - Samfundsvidenskab (Journalist)
2. prioritet	Aarhus: UVM (Journalist)

Eksempelet viser, at denne type ansøger umiddelbart går efter uddannelsen (journalist), men idet Undervisningsministeriets journalistuddannelse i Aarhus ikke kan placeres under samfundsvidenskab, som Videnskabsministeriets uddannelse ved Syddansk Universitet i Odense kan, er ansøgeren en ombinations-søger. Ansøgeren har netop kombineret valg af uddannelse med to studier og to studiebyer. Et andet eksempel på samme grænsetilfælde kan være ansøgere, der søger om optagelse på civilingeniøruddannelser og på diplomuddannelser. Nogle diplomuddannelser er placeret på samme uddannelsesinstitution som civilingeniøruddannelserne og endda måske følges ad gennem de fleste kurser, men fordi diplomingeniøruddannelserne hører under Undervisningsministeriet, defineres denne typer ansøger som en Kombinations-søger frem for en Uddannelses-søger.

Derudover kan der også være forhold ved akkrediteringen af uddannelserne, og det betyder, at beslægtede uddannelser ikke tilhører det samme hovedområde. Eksempelvis Kinastudier ved Aarhus Universitet i Aarhus er akkrediteret som en humanistisk uddannelse, mens Asian Study Programme, Chinese/English på Handelshøjskolen i København er en samfundsvidenskabelig uddannelse. Det kan diskuteres, om en ansøger med denne kombination er en Uddannelses-søger eller en Kombinations-søger. I min undersøgelse er vedkommende det sidstnævnte.

For at illustrere de definitions-mæssige forskellene de fire søgemønstre imellem, kan søgemønstrene placeres på en prioriterings-skala i henhold til de samlede uddannelsesønskers faglige og geografiske tilhørsforhold, som det vises på næste side.

Figur 2: Prioriterings-skala

Kilde: Egen fortolkning baseret på søgemønstrenes definitioner.

* Grundet ét uddannelsesønske er det vanskeligt alene ud fra definitionen at placere disse ansøgere.

Uddannelses-søgerne er placeret til venstre, fordi deres samlede søgning indeholder uddannelser inden for ét hovedområde. By-søgerne findes helt til højre, da deres samlede ansøgning kun rummer uddannelser i den samme studieby. Kombinations-søgerne ligger midtfor, fordi deres samlede ansøgning rummer flere byer og fag. Plan A-søgerne er vanskeligt at placere i kraft af deres ene uddannelsesønske.

Således er de nuancerede begreber for søgemønstrene defineret og operationaliseret på baggrund af ansøgernes samlede ansøgninger. De grænseflader, jeg har eksemplificeret, synes ikke at udgøre nogen væsentlige usikkerheder, som kan have betydning for konklusionerne. Nedenfor illustreres, hvordan de fire søgemønstre placerer sig i forhold til bred/snæver-definitionerne.

Tabel 6: Søgemønstre og bred/snæver-søgning

Geografisk \ Faglig	Faglig	Snæver	Bred
	Snæver	Plan A	By
Bred	Bred	Uddannelse	Kombination

Kilde: Egen fortolkning baseret på søgemønstrenes definitioner.

I ovenstående afsnit har jeg beskrevet, hvordan jeg definerer søgemønstrene empirisk. I det følgende beskrives den teoretiske ramme, som giver nogle bud på, søgemønstrene kan placeres teoretisk.

Teoretisk ramme

Følgende afsnit er delt i to, og i den første del gives en beskrivelse af de udvalgte teoretiske perspektiver på, hvad der er årsager til unges uddannelsesvalg. Med inspiration fra en rapport fra Mattson & Munk (2008) og Camilla Hutters' ph.d.-afhandling (2004) har jeg udvalgt tre teorier – rationel handlingsteori, modernitetsteori og social positionering – til at udgøre min teoretisk for forståelse, hvis funktion sammen med anden del er at bidrage med argumentation for valg af faktorer og tilføre forklaringskraft til analyserne af søgemønstrene.

I anden del beskrives to kvalitative analyser af unges egne fortællinger om, hvad der har betydning for deres valg af uddannelse. Her anvendes post.doc. Jens Peter Thomsens ph.d.-afhandling "Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser" fra 2008 og lektor og ph.d. Camilla Hutters' ph.d.-afhandling "Mellem lyst og nødvendighed" fra 2004. Thomsen har interviewet studerende på tre forskellige universitetsuddannelser om deres overvejelser i forhold til interesse og fremtidige jobmuligheder, og Hutteres har fulgt ti informanter fra de fik deres adgangsgivende eksamen og tre år frem, og hendes fokus er de unges oplevelser af positioneringsmuligheder.

Afslutningsvist diskuteres den indledende debats hypoteser om årsagerne til ansøgernes søgningstendenser i forhold til den teoretiske ramme. Denne diskussion gør det muligt efterfølgende at placere de nuancerede og empiriske søgemønstre teoretisk.

Del 1: Mellem fornuft, selvidentitet og social positionering

De tre teoretiske perspektiver giver hver deres forklaring på, hvorfor unge vælger den uddannelse, som de gør. Den rationelle handlingsteori mener, det er et spørgsmål om, hvad der er fornuft i forhold til, hvad der kan betale sig, mens modernitetsteorien opfatter valget som en del af en reflektiv proces omkring selvidentitet. Endelig kan begreber som social positionering og habitus forklarer unges valg og fravalg.

Hvad kan jeg blive: Rationelt valg

Rationel handlingsteori bygger videre på traditionelle økonomiske teorier som humankapitalteoriens antagelse om, at individet baserer sine valg og handlinger på overvejelser om, hvad der bedst kan betale sig for den enkelte – det vil sige en afvejning af omkostninger og udbytte. Individet kan investere i uddannelse som en hvilken som helst anden kapital, men det kan have sine omkostninger i form af de ressourcer, som individet må investere for at opnå det ønskede udbytte. Udbyttet kan være øget indkomst, øget levestan-

darder eller øget social status. Det rationelle består således i en afvejning af, hvad det vil koste at uddanne sig i forhold til det fremtidige afkast af investeringen. Humankapitalteori forudsætter, at alle individer handler ud fra samme rationalitet, det vil sige, at alle har de samme forudsætninger for at vælge uddannelse (Goldthorpe 1998:169f, Mattson & Munk 2008:17f).

For at have samme rationalitet må den nødvendige information om alle muligheder og konsekvenser være til stede for, at individerne kan træffe det rette valg og maksimere deres nytte. Goldthorpe kalder denne betingelse for *"perfect knowledge"* (Goldthorpe 1998:170). Det er et synspunkt, som kan eksemplificeres af den nuværende danske VKO regerings udgangspunkt for deres uddannelsespolitik.

Regeringen mener, at de unge er i stand til at træffe et fornuftigt uddannelsesvalg forstået på den måde, at det er en uddannelse, som giver de kompetencer, som erhvervslivet efterspørger. Det er derfor blandt andet regeringens opgave at sørge for, at den nødvendige information om jobmuligheder er tilgængelig (Regeringen 2002:14f). Det fremgår eksempelvis af en publikation fra 2002:

"Friheden til valg af uddannelse forudsætter naturligvis, at man har de nødvendige forudsætninger, og at fremtidsudsigterne for faget synes gode. (...) Gennemsigtighed og åbenhed vil fremme grundlaget for holdbare valg af både uddannelse og institution og dermed hurtigere gennemførelse af uddannelserne (Regeringen 2002:14f)."

Såfremt jobsigtet er synligt for alle uddannelser kan individet ifølge det rationelle perspektiv vælge den uddannelse, der kan føre til det fremtidige job, som man ønsker. Med andre ord er uddannelsesvalget et spørgsmål om, *hvad man kan blive*.

Endvidere er essensen af rationel handlingsteori, at uddannelsesvalget har en social dimension, modsat humankapitalteorien, idet individerne kan have forskellige syn på uddannelsesmæssige alternativer afhængig af det enkelte individs sociale position. Sociologiske rationelle handlingsteorier hævder, at individets uddannelsesvalg primært er motiveret af at undgå nedadgående social mobilitet – ende i en lavere social situation end, den individet er opvokset i. Selvom målet er det samme, vil individer fra forskellige sociale situationer have forskellige strategier for at undgå nedadgående mobilitet. I modsætning til humankapitalteorien, som beskriver investeringen som en lineær sammenhæng mellem omkostninger og udbytte, påpeger teorien, at udbyttet ved yderligere investering i uddannelse vil aftage, når individet har opnået samme uddannelsesniveau som forældrene, som svarer til målet om at undgå nedadgående social mobilitet. Teorien giver hermed et bud på, hvorfor social ulighed fortsat eksisterer til trods for et frit valg af uddannelse. Børn med forskellige opvækstmiljøer har forskellige ønsker herunder uddannelsesvalg,

som skyldes, at barnets rationelle handlinger er en direkte afspejling af familiens valgstrategier og normer (Goldthorpe 1998:277f, Mattson & Munk 2008:19, Holm & Jæger 2006:6ff).

Udover, at det kan være fornuftigt at gøre sig overvejelser om, hvad uddannelsen kan medføre af jobmuligheder, stiller flere forskere og aktører på uddannelsesområdet sig kritiske overfor udelukkende at betragte unges uddannelsesvalg ud fra princippet om nyttemaksimering. De mener, at et øget vidensniveau ikke fører til mere afklaringen, men mere frustration og fortvivlelse over ikke at kunne gennemskue de mange valgmuligheder, fordi det ikke er muligt at forholde sig personligt til den megen information.

Hvem kan jeg blive: Selvidentitet

Udviklingen af det moderne samfund har betydet, at den enkelte i stigende grad er blevet 'kulturelt frisat'¹³, hvor det i stigende omfang er blevet overladt til individet at tage stilling til, hvordan vedkommende vil leve sit liv og konstruere sin egen sammenhængende identitet. I denne optik må unges uddannelsesvalg forstås ud fra det identitetsarbejde, som moderniteten blandt andet har pålagt dem (Hutters 2004:292). Det handler om at vælge den rigtige uddannelse, der passer til ens personlighed og bidrage til individets personlige udvikling. Med sit værk "Modernitet og selvidentitet" fra 1991/1996 skriver Giddens sig ind i det modernitetsteoretiske perspektiv og mener, at det eksistentielle spørgsmål i moderniteten er "*hvem skal man være*" (Giddens 1991/1996:88).

Giddens beskriver moderniteten som "*en post-traditionel orden – men ikke en orden, hvor traditioner og vaners sikkerhed er blevet erstattet af den rationelle videns vished. Tviulen er et gennemgående træk ved den moderne kritiske fornuft. (...) Selvet må skabes refleksiøst (...). Denne opgave må imidlertid løses midt i et forvirrende virvar af muligheder og tilbud*" (Giddens 1991/1996:11).

Giddens påpeger flere væsentlige nøgleord. Han understreger først og fremmest, at refleksivitet er et særligt moderne træk. Det er ikke længere muligt at hente svar og begrundelser for, hvad der er det rigtige valg i traditioner og vaner, men den øgede tilgang til viden giver heller ikke nogle retningslinjer for det rigtige valg. Refleksiviteten medfører nemlig grundlæggende usikkerhed om den nye videns sandhed, hvorfor tvivl også er et centralt træk ved moderniteten og det moderne menneske. Selvet må derfor skabes refleksiøst, som består i at opretholde en sammenhængende fortælling, som konstant er under revision på grund af alverdens mulige alternativer (Giddens 1991/1996:14).

¹³ Et begreb af den tyske psykolog og ungdomsforsker Thomas Ziehe (Stubenrach & Ziehe 2008).

Godt nok kan man henvende sig til ekspertsystemerne, men selv de kan være i tvivl og udstikke forskellige retningslinjer. Moderniteten medfører således ambivalente oplevelser hos individet. På den ene side medfører modernitetens refleksivitet en oplevelse af frihed og muligheder, men på den anden side er de mange valgmuligheder forbundet med risici, usikkerhed og uigennemskuelighed, fordi det er vanskeligt at vide, hvilke konsekvenser et valg eller fravalg (af uddannelse) fører med sig. Dertil er moderniteten også forbundet med angst for fiasko, fordi individets opbyggelse af en bestemt biografisk fortælling helt og holdent er overladt til individet selv. (Giddens 1991/1996:51f, 103f, Illeris m.fl. 2002:50ff, Hutter 2004:293f).

Fundamentet for menneskets selvidentitet er *"ontologisk sikkerhed"* (Giddens 1990/1994 :82, Giddens 1991/1996:50), som er en meget vigtig følelse for sikkerhed, der referer til tilliden, som findes i selvidentitets stabilitet. Ontologisk sikkerhed bygger på forskellige former for rutine og er en praktisk bevidsthed om, hvilken handling der virker passende eller er acceptabel i den givne fælles virkelighedsramme. Et uddannelsesvalg er således omfattet af vaner og orienteringer, og kæder mulighederne sammen i mere eller mindre ordnede mønstre (Giddens 1991/1996:50f, 102, Illeris m.fl. 2002:53).

Imidlertid mener Giddens ikke, at alle valg er lige synlige og lige mulige for alle. Han skriver: *"At der er tale om en mangfoldighed af valg betyder ikke, at alle valg er åbne for alle, eller at personer træffer alle beslutninger i fuld erkendelse af rækken af mulige alternativer"* (Giddens 1991/1996:101).

Dette perspektiv, som Giddens fremhæver, viser, at det er nødvendigt at trække yderligere et perspektiv frem. Jeg vil lade et citat af den danske uddannelsessociolog Erik Jørgen Hansen være overgangen fra teorien om modernitet og selvidentitet til teorien om social positionering og habitus. Han skriver:

"Virkeligheden viser jo, at store grupper af unge ved valg af uddannelse blæser på den fremtidige indtægt, hvis en sådan størrelse overhovedet indgår i deres overvejelser. Helt bortset fra, at heller ikke ungdommen kan forudse en forholdsvis fjern fremtid. Det afgørende uddannelsesvalg, nemlig (muligheden for) valg af en lang teoretisk uddannelse eller ej, er nemlig i praksis placeret i en tidlig alder – for vor tids unge efter 9. eller 10. klasse. De forhold, der kan spille en rolle i den alder, lader sig vanskeligt kvantificere. Eksempelvis værdien af at vælge det samme som ens bedste kammerat, vælge det samme som moderen eller faderen eller vælge en bestemt videregående uddannelse, alene fordi den kræver en høj adgangskvotient og derfor giver prestige. En prestige, der altså i så fald mere end opvejer risikoen for usikre beskæftigelsesmuligheder (...)" (Hansen 2003:128).

Social positionering og habitus

Hansens pointer favner bredt i forhold til de pointer, jeg vil fremhæve i dette afsnit. Hansen stiller sig kritisk overfor, hvorvidt de unges uddannelsesvalg træffes på baggrund af rationelle overvejelser og mener, at unge i højere grad vælger uddannelse efter andre logikker end arbejdsmarkedets, eksempelvis forældrenes uddannelsesniveau og grænsekvo-
tienternes signalværdier. Disse logikker, som Hansen påpeger, understøttes af Bourdieus teoretisk begreb om social positionering, kapital, sans for spillet og habitus.

Bourdieu er kritisk overfor den rationelle handlingsteori og mener, at teorien begår to fejl. For det første et det fejlslagent at antage, at individet handler ud fra bevidste og fornuftige slutninger, formulerer bevidste mål og handler på en måde, at de opnår mest muligt for den mindst mulige indsats. For det andet mener Bourdieu ikke, at man kan reducere alle individets motivationer til et spørgsmål om økonomisk interesse, der kan gøres op i et materielt udbytte (Bourdieu 1994/1997:155, Prieur 2006:47). Med denne kritik, mener jeg, at der kan argumenteres for, at Bourdieu også er kritisk overfor det modernitetsteore-
tiske perspektiv, der mener, at individet trods bekendtskab til alternativer kan træffe en selvstændig beslutning om, hvad der er det rigtig valg for individet.

Bourdieus opfattelse er, at man ikke forholder sig til et mål på en strategisk og bevidst måde, når man handler. I stedet har man nogle iboende praktiske skemaer (habitus), der fungerer som principper for, hvordan verden skal anskues og opdeles. Det betyder, at nogle handlinger automatisk opleves som helt naturlige uden, at de går igennem bevidstheden. Bourdieu anvender begrebet habitus om denne måde at forstå individets handlinger på. Habitus er et sæt af tillærte ubevidste og inkorporerede dispositioner, som er noget, der kan benyttes og fungerer som en form for ressource, individet kan trække på i nye situationer (Bourdieu 1994/1997:152, Prieur 2006:38f).

Habitus har også en selekterende funktion, da habitus styrer agenterne hen imod situationer, der stemmer overens med deres tidligere positioneringer og væk fra situationer, der udfordrer habitus og stiller spørgsmålstejn ved den. Derfor er habitus også en form for realitetssans, som bevirker, at agenterne ikke efterstræber det, som ikke efterstræber agenterne. Bourdieu mener hermed, at der opstår nogenlunde harmoni med, hvad der er muligt for agenterne og de mål, som agenten finder tiltagende fordi dét, der synes som agenternes frie valg i realiteten handler om inklusions- og eksklusionsprincipper (Järvinen 2007:353).

I forhold til, at individets handlinger ikke kan reduceres til en rationel udregning, er det Bourdieus overbevisning, at et hvert socialt felt har sine egne love, som er uafhængige af andre felters gældende love. Derfor kan man ikke slutte – ifølge Bourdieu – at en bevidst

beregning handling kan foretages i andre felter end det økonomiske. Det er altså kun muligt at foretage en handling på baggrund af rationelle og bevidste beregninger, hvis individet er disponeret for dette i kraft af sin habitus, og at individet møder nogle felter, som belønner en sådan handling (Bourdieu 1994/1997:161ff).

Agenternes habitus er endvidere et udtryk for en form for praktisk sans for, hvad der skal gøres i en given situation – en slags sans for spillet – eller kunsten at forudse hvordan spillet vil udvikle sig, som bliver mere afgørende jo mere forskellige uddannelsesforløbene bliver. Som et eksempel spørger han, med den franske kontekst¹⁴ in mente, *”hvordan man skal forholde sig, hvis man står over for et valg mellem en velrenommeret uddannelsesinstitution hvis status er for nedadgående, og en andenrangsinstitution der traditionelt er blevet valgt i mangel af bedre, men hvis status er opadgående?”* (Bourdieu 1994/1997:45). De som kan drage fordel af familiens eller bekendtskabers viden om disse uddannelsesforløb og deres afkast, har mulighed for at vælge den institution/uddannelse, som giver det bedste udbytte af agenternes kulturelle kapital.

Investeringerne i bestemte spil eksisterer kun for de mennesker, som oplever spillet som betydningsfuldt, og som har de dispositioner, som spillet kræver for, at de investerede indsatser kan genkendes (Bourdieu 1994/1997:45,153). Afhængig af det enkelte felt handler konkurrencen om jagten på den pågældende anerkendelse, som eksempelvis kan være af symbolsk karakter frem for økonomisk værdi. Symbolsk kapital er en kapital, der er baseret på genkendelse og anerkendelse af en hvilken som helst kapitalform¹⁵. Den symbolske værdi opstår i det øjeblik, hvor sociale agenter med de gældende kropsliggjorte differentieringer genkender og anerkender den pågældende kapital. I kraft af anerkendelsen kan agenterne opnå prestige, ære og anseelse – det vil sige symbolsk kapital (Bourdieu 1994/1997:115), som Hansen eksemplificerer med sin henvisning til grænsekvotienternes signal om prestigefyldte og dermed eftertragtede uddannelser.

Symbolsk vold er et andet begreb, der er væsentlig at komme omkring i denne sammenhæng. Bourdieu mener, at symbolsk vold er en form for vold, der gennemtvinger forskellige former for underkastelse, men som ikke opfattes sådan, fordi symbolsk vold støttes af nogle socialt definerede vurderingskriterier, som ofte er de dominerendes fordel i og med de dominerendes smag også er den bedste smag. Volden består i, at de dominerede følger den symbolske kapitals magt, som man står over for, uden at tænke over det, hvormed magten anerkendes som magt. Det betyder, at de dominerede – ifølge Bourdieu – vurderer sig selv gennem de dominerendes positioner (Bourdieu 1994/1997:188f, Prieur 2006:

¹⁴ Det franske uddannelsessystem, hvori Bourdieus analyser finder det, er i højere grad bygget op omkring andre historiske forudsætninger i forhold til det danske uddannelsessystem. Se Esmark 2006.

¹⁵ Bourdieu argumenterer for tre overordnede kapitalformer: Økonomisk, social og kulturel. Se ibid.

51ff). Symbolsk vold er relevant i forhold til størrelserne på grænsekvotienterne og ansørgernes karaktergennemsnit, hvilket uddybes senere i dette afsnit.

Opsamling

De tre teoretiske perspektiver tilbyder hver især forklaringer, som kan tilføre forklaringskraft på de empiriske resultater af analyserne af søgemønstrene. På nogle områder adskiller de sig fra hinanden, mens de i andre sammenhænge supplerer hinanden. Overordnet har jeg beskrevet de tre teoris perspektiver på, hvad der ligger bag handlingen at vælge uddannelse.

Det rationelt handlingsteoretiske og det modernitetsteoretiske perspektiv bærer begge præg af ideen om, at individet frit kan vælge imellem en række alternativer, mens Bourdieus teori om social positionering ikke mener, det er muligt, fordi individets allerede erfarede sociale positionering styrer individet hen i situationer, som passer til disse positioner.

Med hensyn til teoriernes forståelser for, hvad der er baggrunden for individernes valg byder også på forskelle og ligheder imellem teorierne. Det rationelt handlingsteoretiske perspektiv bærer præg af en forståelse for individets stræben efter at opnå en bestemt social position – en forståelse som kan genkendes i Bourdieus begreb om social positionering. Det rationelle perspektivs udgangspunkt er, at individet vælger en uddannelse ud fra en stræben efter at opnå mindst den samme sociale position som forældrene, hvor Bourdieu mener, at individets habitus, hvori oplevelserne med forældrenes sociale positioner lagres, er udslagsgivende for uddannelsesvalget.

Derudover er det også interessant at fremhæve, at Giddens taler om en praktisk bevidsthed og Bourdieu taler om en praktisk sans, hvor begge begreber overordnet referer til individernes fornemmelse for, hvilken handling der er acceptabel i en given situation. Bourdieu kalder det en sans for spillet, en realitetssans, og Giddens betegner det som slags tagen-tingene-for-givet. Disse begreber hænger sammen med Giddens' ontologiske sikkerhed og Bourdieus habitus, som også hver især kan refereres til den samme betydning. Giddens henviser til, at den ontologiske sikkerhed er et sæt af rutiner og vaner, som gør, at individet handler uden at individet reflektere over sin handling. Det er en form for identitetskerne, hvis karakter af stabilitet er nødvendigt for, at individet kan navigere i et kaos af et uendeligt antal valgmuligheder. Bourdieus begreb om habitus er på samme måde en form for lagring af erfaringer, som er styrende for at vælge det ene frem for det andet mere eller mindre ubevidst.

Del 2: Fortællinger om uddannelsesvalg

I dette afsnit beskrives to kvalitative analyser, som hver især fremhæver unges egne fortællinger om, hvad der har betydning for deres uddannelsesvalg. De to analyser er to ph.d.-afhandlinger af Jens Peter Thomsen (2008) og Camilla Hutters (2004), og giver et kvalitativt indblik i, hvad de unge vægter dels i deres overvejelser, og dels i, hvad det munder ud i af konkrete ansøgninger.

Thomsen: I interessens indhold findes forskellighederne

Post.doc. Jens Peter Thomsen har i sin ph.d.-afhandling "Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser" blandt andet undersøgt unges motiver for valg af tre udvalgte bacheloruddannelser – erhvervssprog, litteraturvidenskab og statskundskab. Thomsens teoretiske udgangspunkt er det modernitetsteoretiske perspektiv, som antager, at de reflektive unge konstant er på et krævende identitetsarbejde. Teoretisk tager han udgangspunkt i Thomas Ziehes analyser af den 'kulturelle frisættelse' (Stubenrach & Ziehe 2008). De unges fortællinger viser sig at nuancere dette billede. Thomsen har interviewet studerende på erhvervssprog på Handelshøjskolen i København og studerende på litteraturvidenskab og statskundskab på Københavns Universitet (Thomsen 2008:117f). Interviewene viser både nogle skarpe kontraster og bløde samspil blandt de studerende.

Hovedparten af de ti interviewede erhvervssprogsstuderende giver udtryk for, at valget er en kombination af interesse for sprog og marketing og konkrete orienteringer i forhold til det praktiske og anvendelsesorienterede ved uddannelsen. De studerende fortæller, at valget af en uddannelse ved handelshøjskolen står i kontrast til uddannelserne ved universiteterne, som denne gruppe studerende forstår som 'forskningsorienteret', der er for 'uklart' og 'abstrakt', som en af de interviewede betegner forskellene. En uddannelse ved Handelshøjskolen i København er noget, 'man kan bruge til noget' (Thomsen 2008:139f). Thomsen konkluderer:

"De fleste erhvervssprogsstuderende [siger] som udgangspunkt, at uddannelsen selvfølgelig skal interessere dem, men de vægter målet med at tage en uddannelse højt, det vil sige de betydningssætter, at uddannelsen kan bruges til noget, og at der er et klart jobsigte" (Thomsen 2008:140 – org. understregning).

De litteraturvidenskabsstuderendes fortællinger om deres uddannelsesvalg står i skarp kontrast til de erhvervssprogsstuderende, fordi deres valg er drevet af engagement og interesse, hvor jobsigtet træder i baggrunden. De fleste fortæller, at de tidligt har været optaget af litteratur, for at læse og skrive og som noget 'de brænder for'. En pige fortæller,

at for hende er studiet 'identitetsskabende', fordi studiet er et udtryk for noget, de studerende gerne vil være og opnå en bestemt samfundsmæssig placering. Et par andre litteraturstuderende er enige i opfattelsen af faget som et personligt projekt, men tilføjer, at tilvalget af faget kræver noget eksistentielt, noget dybere, et altoverskyggende engagement (Thomsen 2008:140f).

For de fleste er det en udbredt fortælling på studiet, at uddannelsen er 'brødløst'. Fortællingerne om fremtidige jobmuligheder er enten fraværende, diffuse eller præget af ambivalens imellem lysten og interessen for faget og uigennemskuelige jobmuligheder. Det springende punkt imellem en fremtid på dagpenge eller i job er, at man skal kunne 'opfinde sig selv'. Denne gruppe studerende er klar over, at formelle krav som et 'fint diplom' ikke er nok, og personlighed, engagement og det originale har derfor en fremtrædende plads for disse studerendes valg af litteraturvidenskab (Thomsen 2008:141f).

Til forskel fra de to ovenstående grupper beskriver statskundskabsstuderende deres uddannelsesvalg som en pragmatisk afvejning af lyst, interesse og fornuft. Flere fortæller, at valget af fag ikke var givet på forhånd, selvom de vidste med sig selv, at de ville læse videre på universitetet, men valgte efterfølgende statskundskab, fordi det er en 'bred' og 'velrenommeret' uddannelse. Interessen for statskundskab kommer af en blanding af et interessedrevet valg og en orientering mod anvendelsesmulighederne. Fortællingerne bærer præg af, at de har klare jobfunktioner i sigte såsom ministerier, EU, politiske partier mv., hvorfor de på dette punkt ligner de studerende på erhvervssprog, men samtidig giver de også udtryk for at være drevet af en interesse for samfundets udvikling, hvorfor fortællingerne her ligger mere i tråd med de litteraturstuderendes beskrivelser af, hvad de lagde vægt på i deres valg af uddannelse (Thomsen 2008:142ff).

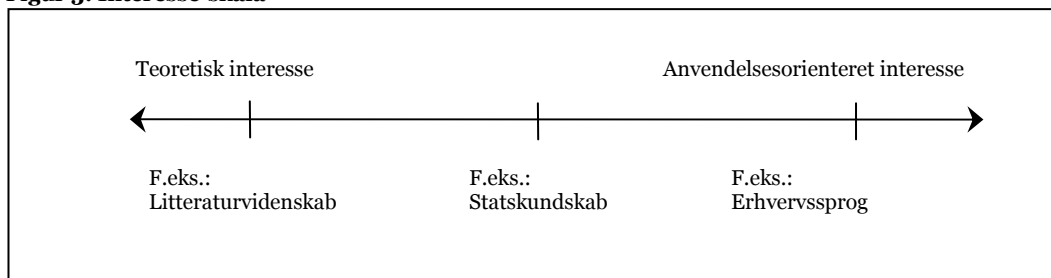
Thomsen fremhæver afslutningsvist, at to faktorer går igen i de studerendes fortællinger om, hvad der havde betydning for deres uddannelsesvalg – fremtidige jobmuligheder og interesse. De studerende vægter de to faktorer forskelligt. Mange af de studerende er præget af praktiske og pragmatiske overvejelser om fremtid og job, som på mange måder gør deres valg fornuftige og forudsigelige. De erhvervssprogsstuderende giver det stærkeste udtryk for, at uddannelsesvalget er truffet på baggrund af tydelige udsigter til jobs, hvor de statskundskabsstuderende giver udtryk for, at der nok skal være jobs efter endt uddannelse, da uddannelsen er velrenommeret og giver en bred arbejdsmarkedsforberedelse. Derimod oplever de studerende ved litteraturvidenskab, at jobmulighederne er diffuse og u håndgribelige, hvis uddannelsesvalg i højere grad er drevet af et stærkt engagement, interesse og ønsket om personlig udvikling (Thomsen 2008:145f).

I og med at de studerende er fælles om at udtrykke interesse som en central faktor for uddannelsesvalget og ingen giver udtryk for, at de ikke har interesse for det valgte fag,

argumenterer Thomsen for, at man godt kan tale om uddannelsesvalget som en subjektiverings- og selvrealiseringsproces. Thomsen argumenterer, at idet alle informanter tilkendegiver en interesse, bliver interesse et altoverskyggende element for de uddannelses-søgendes normalfortællinger. Interesse er således en forudsætning for uddannelsesvalget. Forskellene på, hvad der ligger i ordet interesse blandt de studerende, træder først frem i informanternes fortællinger om deres oplevelser af fagets indhold og sigte, hvori forskellige strategier synliggøres. For nogle studerende er det kulturel praksis at personliggøre faget, mens det for andre er legitimt, at uddannelse anses som et middel til fremtidige jobs (Thomsen 2008:145f).

Ganske kort mener jeg, at Thomsen når frem til, at uddannelsesvalget træffes i et spændingsfelt mellem en teoretisk interesse (engagement og identitetsskabende) og en anvendelsesorienteret interesse (jobsigte), som kan illustreres med en 'interesse-skala':

Figur 3: Interesse-skala

Kilde: Egen fortolkning baseret på Thomsen (2008).

Med datamaterialet, som er grundlaget for min undersøgelse af søgemønstrene, gør det ikke muligt at undersøge betydningen af ansøgernes intersemæssige placering for det pågældende søgemønster. Thomsens konklusioner fungerer blot som eksempler på, at interesse er en forudsætning for ansøgernes valg af uddannelse, og samtidig understøtter eksemplerne, hvordan den teoretiske ramme kan forstås.

Hutters: Sandsynlighedsberegning og selvcensur

Camilla Hutters argumenter for, at unges valg af uddannelse skal forstås i forhold til deres positioneringsmuligheder – et begreb inspireret af Bourdieu. Hutters følger ti informanter i tre år, fra de fik deres adgangsgivende eksamen.

Hutters' analyse af interviewene peger på tre dynamikker, som er afgørende for informanternes proces i at finde frem til det rigtige studievalg. Det drejer sig om oplevelsen af tids-pres, afklaringen i forhold til fremtidige positioneringsmuligheder, og i hvilket omfang informanterne kan etablere et tilhør til den uddannelse, de begynder på (Hutters 2004:146).

Selvom informanterne udtrykker, at de har en forståelse af, at uddannelse er vejen frem, er det kendetegnene, at de har vanskeligt ved at forstå, hvad der er vejen for dem. De har svært ved at gennemskue og overskue, hvilke uddannelsesmuligheder det videregående uddannelsessystem åbner op for, og hvilke uddannelser der fører til hvilke positioner på arbejdsmarkedet. Det er uklart, hvordan de skal skabe sammenhæng mellem deres uddannelsesinteresser og 1) deres kapitaler (type af ungdomsuddannelse, karaktergennemsnit og netværk) og 2) positioneringsmuligheder i uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet. Disse sammenhænge forsøger informanterne at 'regne ud' (Hutters 2004:268).

Tidspres

Den første dynamik, som Hutters' informanter italesætter er oplevelsen af, at de ikke har uendelig tid til at finde den helt rigtige uddannelse. F.eks. er der en af informanter, der fortæller, at det er vigtigt for ham, at han ikke for gammel inden han går i gang med en uddannelse, og han frygter også, at han glemmer, hvordan man 'gør skole', hvis han er ude af uddannelsessystemet for lang tid. Nogle omtaler også presset ved, at de mærker en risiko for at havne i en underordnet position, fordi de bliver vant til livet som ufaglært gennem sådanne jobs i deres studiepause (Hutters 2004:197ff).

De fleste informanter vælger at holde et eller to års pause for at afprøve nogle positioneringsmuligheder og blive mere modne, der tilsammen gør, at de kan træffe det rigtige valg. Derudover er der to, der *fravælger* at holde studiepause, fordi de måske i højere grad oplever at have stor risiko for nedadgående socialmobilitet på baggrund af oplevelser med eksempelvis faderens arbejdsløshed eller broderens kriminalitet. For disse to informanter er det ifølge Hutters mere vigtigt at få en uddannelse end at finde den helt rigtige (Hutters 2004:204).

Afklaring af muligheder og umuligheder

Alle informanterne har forskellige overvejelser om, hvad der er realistisk for dem at søge. Realistisk er et ord, der bruges både om chancerne for at blive optaget, men også om mulighederne for at gennemføre og ende med en gunstig position på arbejdsmarkedet. De forsøger at 'læse spillet', som Bourdieu betegner situationen (Hutters 2004:170).

En af de væsentligste begrænsninger informanterne møder i afsøgningen om uddannelsesmulighederne, er de adgangs begrænsede uddannelsers grænsekotienter. Flere informanter forsøger sig med sandsynlighedsberegning ved at læse i opslagsbøger som Politikens årlige "Hvad kan jeg blive", hvor den tidligere kvotient står opgivet og sammenligner den med deres eget karaktergennemsnit. Det kan være vanskeligt at vide, hvilket karaktergennemsnit det kræves for at blive optaget, da grænsekotienterne afhænger af, hvor mange der søger den pågældende uddannelse, hvilket karaktergennemsnit de andre ansøgere har og hvilke uddannelser, de andre ellers har søgt. En informant udtrykker situa-

tionen som om, at det er op til 'højere magter', om og hvor hun kan begynde på en uddannelse (Hutters 2004:224).

Hutters fremhæver, at det er karakteristisk, at informanterne ikke opgiver drømmeuddannelsen på grund af et faktisk afslag, men fordi de udelukker sig selv på forhånd. F.eks. vurderer Kirsten, at det er urealistisk for hende at blive optaget på biologi, og derfor vælger hun at søge om optagelse på laborantuddannelsen. Det er også en af årsagerne til at en anden informant, Pernille, søger om optagelse på to identiske uddannelser, der ligger i nærheden af hendes bopæl for 'at være helt sikker' på at komme i gang med en videregående uddannelse. Hutters fortolker det som et udtryk for, at Pernille vil forsøge at maksimere sine uddannelseschancer trods bevidstheden om, at hun aldrig kan være helt sikker på udfaldet. Umiddelbart spørger Hutters ikke ind til, hvorfor det er vigtigt for Pernille, at uddannelsen ligger i nærheden af hendes bopæl, men det kan et interview fra artiklen i Jyllandsposten i forbindelse med offentliggørelsen af søgemønstre måske give nogle bud på.

Sandra, som er født og opvokset i København, søgte om optag på fem uddannelser som alle lå i København – enten på Handelshøjskolen eller Københavns Universitet. Hun har aldrig overvejet at bo andre steder end i København. Hun siger til avisen: *"Jeg er fra København, her har jeg boet hele mit liv, der er de fleste af mine venner og familie, så jeg overvejede ikke at læse et andet sted"* (Jyllandsposten 2. juni 2011).

Sandra finder det helt centralt at blive i nærheden af sit netværk og familie, hvorfor hun søgte uddannelser, der kun lå i København.

Udover grænsekvotientens centrale plads i informanternes sandsynlighedsberegninger inddrages kvote 2 også i Hutters undersøgelse. En af informanter giver udtryk for, at selv om hun ikke har det nødvendige karaktergennemsnit, kan hun søge i kvote 2, hvor det handler om at samle de nødvendige point sammen¹⁶ (Hutters 2004:224ff).

I øvrigt fortæller informanterne også om andre begrænsninger end et bestemt karaktergennemsnit, der afholder nogen af informanterne fra at søge en bestemt uddannelse. F.eks. stiller Politiskolen krav om en vis alder, kørekort og helbred, som blandt andet Pia og Karen oplever ikke at kunne opfylde. Klaus oplever, at for at blive optaget på uddannelsen til filminstruktør, kræver det en vis netværksskapital, og på baggrund af erkendelsen af denne mangel, udelukker han sig selv fra at søge (Hutters 2004:226ff).

¹⁶ Sidenhen er kravene til en kvote 2-ansøgning ændret fra at samle point i flere år til et såkaldt kvote 2-gennemsnit og motivation. Se Appendiks C: Ansøgnings- og optagelsessystem.

En anden søgningsstrategi, som kommer til syne i Hutters' analyse, er en 'to-delt ansøgning'. Informanten føler sig frustreret over, hvad hun vil, og det ender med, at hun søger ind på sygeplejerskeuddannelsen blandt andet fordi, hendes mor anbefaler det, og hun vurderer optagelseschancerne som gode. Imidlertid søger hun også optagelse som tegnsprogstolk, fordi hun i et tidligere ufaglært job stiftede bekendtskab med dette job – en position hun kunne se sig selv i. Hutters fortolker informantens to-delte ansøgning som et udtryk for, at informanten havde opgivet at gennemføre de nødvendige sandsynlighedsberegninger, og derfor fungerede ansøgningen til uddannelsen som tegnsprogstolk som et sats – et 'wild card', hvor hun meget overraskende blev tilbudt en studieplads. Hun overvejede at takke nej-tak, fordi hun – ifølge Hutters – havde indstillet sig på et andet positioneringsforløb som sygeplejerskestuderende (Hutters 2004:228f).

Hutters' informanternes fortællinger om, hvilke uddannelser der er deres drømmeuddannelser, og hvad de konkret ender med at søge, giver nogle gode indtryk af, at der er et stykke vej imellem ønsker og konkrete ansøgninger. De fleste fortæller om en oplevelse af nødvendigheden af at kunne regne optagelses- og gennemførselschancerne ud, før de udfylder et ansøgningsskema. De fortæller, at de udelukker sig selv fra at søge, hvis de vurderer, at deres chancer ikke er gode.

Nødvendigt at finde sig til rette

Den tredje og sidste dynamik, som Hutters finder væsentlig for informanterne, er deres oplevelse af nødvendigheden for at etablere et tilhørsforhold til det studie, de hver især er i gang med ved undersøgelsens afslutning. Flere ønsker at skifte eller overvejer det kraftigt, fordi de oplever ikke at kunne positionere sig som kompetente studerende. Hutters fortolker informanternes fortællinger om oplevelserne med selvstudie, forelæsning samt fraværet af underviserne, stedet, studiemiljøet og medstuderende gør det problematisk for nogle informanter at finde sig til rette, mens andre føler sig som 'fisk i vandet' (Hutters 2004:254ff).

Opsamling

De studerendes fortællinger i både Thomsens og Hutters' undersøgelser, afspejler nogle af de teoretiske begreber, jeg gennemgik i første del af den teoretiske ramme, som finder, at uddannelsesvalget træffes på baggrund af anvendelsesmuligheder, et personligt identitetsprojekt, eller på baggrund af positioneringsmuligheder.

Thomsens analyse viste, at et uddannelsesvalg ganske selvfølgelig træffes ud fra interesse, men i ordet interesse vægtes teoretisk interesse og anvendelsesorienteret interesse forskelligt blandt de tre grupper studerende. For nogle afspejler valget et ønske om selv-

realiseringen, mens andre er drevet af tydelige jobmuligheder. De litteraturvidenskabsstuderendes studerende om valget af uddannelse på baggrund af en stærk interesse for fagets indhold og de identitetsskabende muligheder, kan denne gruppe studerende kategoriseres i det modernitetsteoretiske perspektiv. Derimod var de erhvervssprogsstuderendes uddannelsesvalg i højere grad truffet på baggrund af målet med uddannelsen, det vil sige jobmulighederne, hvilket teoretisk kan forstås ud fra den rationelle tilgang. De studerende på statskundskab kan placeres i begge lejre.

Hutters' informanternes kropsliggjorte oplevelser af nødvendigheden for at regne optagelseschancerne ud kan både ses i det rationelle perspektiv og i Bourdieus begreber om habitus og sans for spillet. Informanterne vurderer, hvor det kan betale sig at søge om optagelse – hvor kan de opnå de forventede afkast på baggrund af deres investeringer af kapitaler som tidskrævende afsøgningsprocesser og karaktergennemsnit. For nogle er det vigtigere at få en uddannelse (to-delt ansøgning), mens det for andre er vigtigere, hvad det er for en uddannelse og begge strategier kan forstås rationelt i henhold til nyttemaksimering eller som et spørgsmål om positioneringsmuligheder på baggrund af kropsliggjorte erfaringer.

Jeg har nu præsenteret den teoretiske ramme og anvendt de to kvalitative analyser til at eksemplificere de teoretiske argumenter for, hvad der har betydning for unges uddannelsesvalg. Inden synliggørelsen af de bagvedliggende strukturer anvendes til at argumentere for valg af faktorer, der kan have betydning for søgemønstrene, diskuteres den indledende debat og søgemønstrene i forhold til det beskrevne teoretiske grundlag.

Søgemønstrenes teoretiske placering

I dette afsnit trækker jeg de fire hypoteser om unges søgningstendenser ind i den teoretiske ramme og ender ud med at placere de fire empirisk identificerede søgemønstre teoretisk. Afsnittet skal senere hen trækkes frem igen i lyset af den empiriske undersøgelse af søgemønstrene. De fire hypoteser fra debatten imellem politiske og andre relevante aktører var:

- Forestillingen om drømmeuddannelsens eksistens – at der findes én uddannelse, som er lykken for den enkelte.
- Uddannelser med høje grænsekotienter er karrierefremmende og signalerer prestige og spændende indhold.
- Uddannelser med høje grænsekotienter har mange ansøgere, fordi disse fag er kendte og jobmulighederne er synlige.
- Unge er groet fast og gider ikke flytte sig – de vil gerne være tæt på deres netværk i den storby, de kender.

Eva Teilmanns forklaring på ansøgernes snævre søgning er forestillingen om drømmeuddannelsens eksistens. Hun skrev, at *"man forventes at have lagt sig efter en såkaldt drømmeuddannelse"* (Politikken 27. februar), som er et tydeligt udtryk for modernitetens krav til at individet på refleksiv vis må finde den rette uddannelse, der kan realisere drømmen, som vil sige det personlige projekt. Thomsens interview med de studerende på litteraturvidenskab er et eksempel på ansøgere med et selvrealiseringsprojekt for øje.

Endvidere har Teilmann observeret, at mange ansøgers drømmeuddannelse er begrænset af krav om høje grænsekotienter. Videnskabsministeren Charlotte Sahl-Madsens (K) og forskningsordfører Rasmus Prehns (S) mener, at det skyldes, at de unge opfatter de høje grænsekotienter som et udtryk for at disse uddannelser er særlig 1) karrierefremmende, 2) prestigefulde og 3) overspændende. Disse årsager kan tilskrives alle tre teoretiske perspektiver. Signalet om en karrierefremmende uddannelse appellerer til den rationelle ansøger, som for eksempel de erhvervssprogsstuderende, der valgte uddannelse pga. synlige jobmuligheder. Formanden for Danske Studerendes Fællesråd Magnus Pedersens tilslutter sig med sin kommentar (tredje hypotese) Sahl-Madsens og Prehns forklaring på den store tilslutning til uddannelser med høje kvotienter, idet han mener, at netop disse uddannelser *har* synlige jobmuligheder.

Deres andet argument om prestige som årsag til, at mange ansøgere vælger de svært adgangsbegrænsede uddannelser kan sættes i forhold til Bourdieus begreb om symbolsk kapital. Karaktergennemsnittets størrelse er et mål for størrelsen på agenternes kulturelle kapital, og i det sociale felt 'kampen om studiepladserne', er det en gældende regel, at det er bedre at have et højt gennemsnit end et lavt. Derfor er det netop prestigefuldt at blive optaget på en uddannelse, hvor et højt gennemsnit kræves, da disse uddannelser således ikke er for alle, men for eliten. For Bourdieu er det forklaringen på, hvorfor mange ansøgere søger en uddannelse, som er svært adgangsbegrænset og hvorfor ansøgerne er karakterfikeret.

Sahl-Madsens og Prehns tredje argument for at nogle uddannelser år efter år har mange flere ansøgere end studiepladser går på en overbevisning om, at ansøgerne mener, at uddannelser med høje grænsekotienter signalerer at have et overspændende indhold. Netop 'spændende' er kodeordet ifølge det modernitetsteoretiske perspektiv, fordi disse uddannelser appellerer til ansøgere, som vælger uddannelser på baggrund af et brændende engagement og personligt projekt.

Den fjerde og sidste hypotese om ansøgernes tendenser til at søge uddannelser i den storby, de kender, kan forstås som en konsekvens af modernitetens krævende frisættelse og uigennemskuelige mange valgmuligheder. Ønsket om at blive i nærheden af netværket, familien og andre vante omgivelser kan afspejle behovet for at have et fast fundament –

en ontologisk sikkerhed – for bedre at kunne håndtere den kaosfyldte proces om uddannelsesvalg. For langt de fleste er uddannelsesvalget også forbundet med at flytte hjemme fra, som i sig selv kan være kaosfyldt, hvorfor det måske tilmed synes uoverskueligt at øge afstanden mere end nødvendigt. Samtidig kan 'groet fast'-tendensen anskues ud fra Bourdieus begreb om habitus, hvor valget af uddannelse ved det nærliggende universitet kan være et resultat af bagvedliggende socialiseringsmæssige strukturer, og derfor opleves det helt naturligt at vælge en uddannelse tæt på det, de kender. Valget bliver dermed en forlængelse af deres gældende position.

Med den teoretiske placering af den beskrevne debats hypoteser er det nu muligt at diskutere og placere de fire empiriskfunderede søgemønstre teoretisk. I ovenstående har jeg argumenteret for, at Teilmanns drømmesøgere kan placeres i det modernitetsteoretiske perspektiv, fordi drømmesøgerne ifølge Teilmann er kendetegnet ved at søge om optagelse på én bestemt uddannelse, hvorfor de empiriskdefinerede Plan A-søgere og Uddannelses-søgere sættes lig med de selvrealiserende drømmesøgere. Som nævnt tidligere under definitionen af søgemønstrene er Plan A-søgerne de vanskeligste at gøre rede for, hvor på prioriterings-skalaen mellem fag og studieby de kan placeres, fordi der pr. definition kun er én ansøgning at tage udgangspunkt i. Derfor kan det også diskuteres, om Plan A-søgerne placeres under alle tre teoretiske perspektiver, men på baggrund af ovenstående mener jeg, at Plan A-søgerne kan tilskrives det modernitetsteoretiske perspektiv.

Ansøgere, som er 'groet fast' og søger uddannelser i den nærliggende storby i henhold til at håndtere den ellers uigennemskuelige valgsituation, og som derfor holder fast i det familiære fundament. By-søgerne stemmer overens med denne forståelse, fordi alle deres ansøgninger er placeret i den samme studieby. Derfor placeres det empiriske By-søgemønster under Bourdieus teori om social positionering og habitus.

Endelig peger den teoretiske ramme også på en rationel ansøgertype, som vælger uddannelse efter, 1) hvad uddannelsen giver af jobmuligheder og 2) ønsket om opadgående social mobilitet. Thomsens erhvervssprogsstuderende og Hutters' to-delte og desperate ansøgning er eksempler på den rationelle ansøgertype. For disse ansøgere er det som nævnt tidligere vigtigst at få en uddannelse. Derfor placeres Kombinations-søgerne i den rationelle teoretiske ramme, fordi deres samlede ansøgning indeholder mindst en uddannelse som er et kompromis i forhold til studieby og fag.

Opsummerende kan søgemønstrenes teoretiske placering illustreres, som det er vist på næste side:

Figur 4: Søgemønstrenes teoretiske placering

	Plan A	By	Uddannelse	Kombination
Rationel -Goldthorpe (1998)				X
Selvrealisering - Giddens (1996),	X		X	
Social positionering -Bourdieu (1994)		X		

I det ovenstående afsnit har jeg beskrevet den teoretiske ramme, hvori jeg har placeret Thomsens og Hutters informanternes uddannelsesvalg, den beskrevne debats hypoteser og de fire empiriske søgemønstre. Tilsammen er det min hensigt, at det kan være med til at forklare de empiriske resultater i analysen af, hvilke faktorer der har betydning for søgemønstrene. I næste afsnit følger argumentation for, hvorledes de beskrevne teoretiske begreber kan operationaliseres med de tilgængelige objektive faktorer.

Operationalisering

Den teoretiske ramme giver nogle bud på, hvad der har betydning for ansøgernes søgningstendenser, og det er i denne kontekst valget af faktorer til at karakterisere ansøgerne med de forskellige søgemønstre hentes. Rammen giver både argumenter for valget af faktorer og argumenter for, hvad faktorerne kan være udtryk for. Jeg har valgt at bygge analyserne op i to trin. Først inddrages faktorer vedrørende den første prioriterede uddannelse (dem kalder jeg for søgefaktorer) og dernæst inddrages baggrundsfaktorer, der knytter sig til ansøgerne. Det har jeg valgt ud fra, at søgefaktorerne synes at have stor bevågenhed af ansøgerne såvel som studievejledere og det politiske system.

Søgefaktorer i fokus

De valgte søgefaktorer relaterer sig til forhold ved den første prioriterede uddannelse, en enkelt faktor vedrørende ansøgnings- og optagelsessystemet samt et enkelt mål for, om uddannelsen er placeret i samme region som ansøgerens bopæl.

Faktorerne er:

- Kvote (kvote 1, kvote 2)
- Forhold ved første prioritet:
 - o Hovedområde (samfund, humaniora, sundhed, teknisk, natur)
 - o Grænsekotient fra 2009, evt. 2010 (ingen, 02-5.2, 5.3-8.9, 9.0+)
 - o Uddannelse i samme region som bopæl (ja, nej)

Hutters' informanter beretter om, at det var væsentligt for hende at kunne søge om optagelse på baggrund af andre kvalifikationer udover karaktergennemsnittet. Derfor er det relevant at undersøge om, der er søgningsmæssige forskelle på ansøgere, som søger i kvote 1 eller kvote 2. Datamaterialet giver ikke mulighed for at skelne imellem ansøgere, der opfylder alle adgangskrav gennem deres adgangsgivende eksamen eller om de har suppleret, har andre kvalifikationer, men faktoren kan være en indikation på, at ansøgere i kvote 2 søger om optagelse på baggrund af andre kvalifikationer udover deres karaktergennemsnit end ansøgere i kvote 1.

Ansøgernes første prioritet er i kraft af, at det netop er det første (og måske eneste) uddannelsesønske, et udtryk for, at det er højeste uddannelsesønske¹⁷. Derfor er det relevant at se på, hvad der kendetegner dette uddannelsesønske. Der er flere argumenter for at undersøge om uddannelsens faglige tilknytning har betydning for søgemønstrene. Thomsen påpegede at nogle fag tiltrækker nogle ansøgere frem for andre i forhold til, hvad deres mål og ønske med uddannelsen er (jobmulighed og/eller identitetsprojekt). Jeg har

¹⁷ Velvidende, med Hutters' analyser in mente, at ansøgerne måske på forhånd censurerer sig selv fra den egentlige drømmeuddannelse (eller flere).

tidligere argumenteret for at datamaterialet ikke giver mulighed for at undersøge dette perspektiv, kan uddannelsens faglige tilhørsforhold måske alligevel være en indikation herpå på trods af måske store interne forskelle for hvert hovedområde.

Hutters' informanternes oplevelse af nødvendigheden af at kunne beregne deres sandsynlighed for optagelse samt den indledende debats hypoteser viser, at det er væsentligt at undersøge grænsekvotienternes betydning søgemønstrene. Selvom det er et faktum, at grænsekvotienternes størrelser udelukkende er et mål for, at tilslutningen er større end antallet studiepladser, tyder det på, at grænsekvotienterne både sender signaler, der appellerer til den rationelle ansøger og ansøgerne med et personligt projekt. Desuden mener Bourdieu, at den store tilslutning til uddannelser med høje grænsekvotienter handler om, at feltets spillere anerkender disse uddannelser som værende prestigefulde og dermed eftertragtede¹⁸. Derfor er det med udgangspunkt i alle tre teoretiske perspektiver interessant at undersøge grænsekvotienternes betydning for søgemønstrene.

Jeg har valgt grænsekvotient opgøres ud fra det forrige års krævede kvotient (det vil sige 2009), fordi det er den nyeste kendte kvotient, som ansøgerne i 2010 kan forholde sig til. Som tidligere nævnt har jeg valgt, at såfremt uddannelserne udbydes for første gang i 2010, og som var adgangsbegrænsede, at koble grænsekvotienten fra 2010 på, fordi det formodes, at ansøgerne er blevet opmærksomme på begrænsningen. Jeg har kategoriseret grænsekvotienterne efter de samme kategorier som ansøgernes karaktergennemsnit, som beskrives senere, med henblik på bedre at kunne holde de to faktorer op i mod hinanden.

Endelig undersøges betydningen af den første prioriterede geografiske tilhørsforhold. Jeg har valgt at måle det ved at danne en dummyvariabel, der fortæller om uddannelsen ligger i den samme region som ansøgernes bopæl på ansøgningstidspunktet. Både Hutters analyse, interviewet med Louise og interviewet med Sandra fra København, der vil blive i København peger på, at det er denne relation, der er væsentlig for søgemønstret. Det er også denne betragtning Oddershede og Teilmann henviser til med deres begreber 'groet fast' og 'gider ikke flytte sig'. Bourdieu påpeger, at ansøgernes tendens til at søge uddannelser 'derhjemme' skyldes deres hidtidige positioneringsforløb i det område, de kender, og derfor ikke finder det naturligt at orientere sig i forhold til andre studiebyer. Giddens mener, at 'hjemmesøgningen' kan være et udtryk for behovet for et stabilt fundament for at kunne navigere i et virvar af muligheder.

¹⁸ I et tidligere semesterprojekt om fravalg af de samfundsvidenskabelige bacheloruddannelser ved Aalborg Universitet kom jeg m.fl. frem til, at uddannelser med *fri adgang* (det vil sige ingen grænsekvotient) sender nogle signaler om lav faglighed, mindre prestige og henvender sig til ansøgere med lavere karaktergennemsnit (Gerstrøm m.fl. 2008).

I tabellen nedenfor vises, hvordan jeg definerer variabelen 'uddannelse i samme region som bopæl' ud fra de førnævnte geografiske overvejelser i henhold til kodning af studieby vedrørende By-søgerne:

Tabel 7: Definition af 'uddannelse i samme region som bopæl' (1. prioritet)

Region (bopæl)	Uddannelse i samme region som bopæl
Hovedstaden	København, Slagelse, Roskilde
Sjælland	København, Slagelse, Roskilde
Syddanmark	Odense, Sønderborg, Kolding, Esbjerg
Midtjylland	Aarhus, Herning
Nordjylland	Aalborg

Hvis ansøgerne kommer fra København eller Sjælland og deres første uddannelsesønske ligger i København, Roskilde eller Slagelse er det ensbetydende med, at de søger en uddannelse, som ligger i den samme region¹⁹ som deres bopæl.

Baggrundsfaktorer

Datamaterialet giver mulighed for at undersøge og kontrollere for en række faktorer, som også er relevante at inddrage til belysningen af, hvad søgemønstrene er afhængige af. De udvalgte baggrundsfaktorer er:

- Bopæl (region ved ansøgningstidspunkt)
- Førstegangsansøger vs. studieskifter (i gang 2009).
- Studiepauseår (direkte, 1 år, 2 år, mere end 2 år)
- Adgangsgivende eksamen (STX, HHX, HTX, HF, andet)
- Karaktergennemsnit (02-5.2, 5.3-8.9, 9.0+)
- Alder (17-22, 23-25, 26+)
- Køn
- Herkomst (dansker, indvandrer, efterkommer)
- Faderens højeste uddannelsesniveau
- Moderens højeste uddannelsesniveau

Udover om ansøgerne søger en uddannelse, der ligger i den samme region som deres bopæl, er det også interessant at undersøge om, der kan spores forskelle blandt ansøgerne, der kommer fra forskellige regionale områder. Forsker Hans Skifter Andersen konkluderer i sin undersøgelse "Når teltpælene rykkes op" (2010) om folks årsager til at flytte, at nettoflytninger blandt de unge til Hovedstaden og Sjælland *ikke* er dominerende, og det må skyldes ifølge Andersen, at mange unge fra dette område bliver og vælger uddannelse i området. Derimod er tilflytningerne til Østjylland i højere grad domineret af unge som flytter til pga. uddannelse (Andersen 2010:108ff). Andersen mener, at uddannelsesvalget træffes på baggrund af en afvejning af fordele og ulemper ved at vælge et uddannelsessted

¹⁹ Netop for ansøgere fra hovedstadsområdet og Sjælland er område en bedre betegnelse, fordi studiebyerne og bopælsregion ikke helt stemmer overens.

tæt på den hidtidige bopæl eller et andet sted, som kræver boligmobilitet. Mobiliteten sker ofte fra mindre urbaniserede områder til mere urbaniserede områder, men Andersen stiller spørgsmålstegn ved om mobiliteten skyldes, at uddannelserne (især universitetsuddannelserne) ligger i de mest urbaniserede områder eller om mange unge tiltrækkes af de større byer, og derfor vælger uddannelser i de områder. Med Andersens analyse og resultater er det relevant at undersøge, hvilken betydning ansøgernes bopæl har for søgemønstre til universiteternes bacheloruddannelser.

Det er væsentligt at tage højde for at undersøge, hvorvidt det har betydning for søgemønstrene, om ansøgerne er i gang med en universitetsuddannelse i forvejen. Det begrundes med den teoretiske forståelse af at uddannelsesvalget er en proces, refleksivt eller i henhold til social positioneringsforløb, og valget ikke altid er afgjort, selvom man er i gang med en uddannelse. Af samme årsager inddrages studiepause også i analyserne. Dog kan studieskift og studiepause også forstås i et rationelt perspektiv, idet det kan argumenteres for, at ansøgerne der er i gang med at studere, eller har haft længere studiepause, er i kraft af den længere tid blevet mere målrationelle i deres uddannelsesvalg.

Det er relevant at undersøge, hvorvidt det har betydning for søgemønstrene om ansøgerne søger om optagelse for første gang eller om, de allerede er i gang med en universitetsuddannelse. Argumentet forekommer i Hutters undersøgelse, hvor flere informanter, der er i gang med en uddannelse fortæller om, hvordan deres oplevelser og erfaringerne med det igangværende studie har betydning for om de har skiftet eller overvejer at skifte uddannelse. Forskellen imellem de to grupper ansøgere er, at de potentielle studieskifttere ifølge Bourdieu har en udvidet kropsliggjort erfaringshorisont (Giddens; ontologisk sikkerhed), som gør, at de kender spillet lidt bedre og er kommet tættere på, hvad der passer til deres positioneringsforløb end det måske er tilfældet med de ansøgere, som søger om optagelse for første gang²⁰.

Endvidere oplevede Hutters' informanter, at de ikke havde uendelig tid til at finde og påbegynde den rigtige uddannelse. Nogle oplevede, at studiepause var nødvendigt i afsoningsprocessen, mens andre erfarede, det var vigtigere at komme i gang med det samme pga. forhøjet risiko for nedadgående mobilitet. For dem var det vigtigere at få en uddannelse end at få den helt rigtige. Disse fortællinger taler for at undersøge om ansøgernes antal studiepauseår har betydning for, hvilket søgemønster der kendetegner deres samlede ansøgning. Jeg har valgt at kategorisere antal år efter om, ansøgerne søger direkte ind (ingen pause), har et års pause, to års pause eller mere end to års pause, fordi ansøgerne fordeler sig nogenlunde ligeligt imellem de fire kategorier.

²⁰ Om ansøgerne er indskrevet i forvejen og dermed defineres som potentielle studieskifttere eller ej opgøres pr. 1. oktober 2009.

Endelig forekommer en række faktorer, der umiddelbart falder inden for Bourdieus begrebsapparat. Typen af ansøgernes adgangsgivende eksamen og særligt deres karaktergennemsnit kan være indikatorer på to af ansøgernes mange kulturelle kapitaler, som kan have betydning for søgningsmønstre. I sammenhold med uddannelsernes grænsekvote er ansøgernes karaktergennemsnit ifølge Hutters et helt centralt element for, hvad ansøgerne faktisk ender med søge om optagelse på, fordi nogle måske udelukker sig selv på forhånd, fordi de vurderer, at de ikke har de nødvendige ressourcer, der skal til dels for at blive optaget og dels for at gennemføre den pågældende uddannelse.

Jeg har valgt at gange ansøgernes karaktergennemsnit med 1.08, hvis de har ret til bonus for tidlig studiestart²¹, fordi jeg formoder, at bonussen indgår i ansøgernes sandsynlighedsberegninger for optagelseschancen. Endvidere har jeg inddelt gennemsnittene efter, dels en afvejning af at opdele ansøgerne i fire lige store størrelser og dels en vurdering af, hvad der synes forsvarligt at definere som et eksempelvis højt gennemsnit.

Datamaterialet indeholder ikke information om ansøgernes familiemæssige forhold som eksempelvis om, de er enlige/samboende, flyttet hjemmefra på ansøgningstidspunktet eller om de har barn. Det er faktorer, som jeg mener, er oplagte spørgsmål i forhold til 'groet fast'-diskussionen, men alder kan være en indikation på disse forhold. Derfor skelner jeg imellem om, ansøgerne er unge (17-22 år), 23-25 år eller mere end 25 år.

Det rationelle handlingsperspektiv giver argumenter for at undersøge betydningen af ansøgernes køn, herkomst og forældrenes uddannelsesniveau, fordi uddannelsesvalget i det perspektiv træffes på baggrund af ønsket om social opstigning. Med hensyn til køn er der traditionelt nogle uddannelser, der i højere tiltrækker kvinder end mænd og omvendt. F.eks. søger flere kvinder end mænd ind på humanistiske uddannelser, mens flere mænd end kvinder traditionelt søger teknisk videnskabelige uddannelser (Henningesen & Højgaard 2002, UBST 2011). Af den årsag er det relevant at undersøge, hvilken betydning køn har for søgemønstrene.

Flere undersøgelser fremhæver væsentligheden i at undersøge, om herkomst har betydning for søgemønstrene. Blandt andet viser en konsulentrapport til Minister for Ligestilling (2007) og en rapport af Jørgen Goul Andersen (2008), at unge med anden etnisk baggrund i højere grad anser uddannelser som lægevidenskab, jura og ingeniør som værende prestigefyldte og naturlige førstevalg, end det er tilfældet blandt etnisk danske unge (Minister for Ligestilling 2007:32f, Goul Andersen 2008:41ff).

²¹ Se Appendiks C: Ansøgnings- og optagelsessystem.

Endelig er det væsentligt at knytte nogle kommentarer til forældrenes uddannelsesniveau. Som citatet af Hansen (2003), som fremhævet i teori afsnittet, kan karakteristika ved forældrene have en væsentlig betydning for unges uddannelsesvalg. Især Hansens generationsundersøgelse fra 1995 og Jæger m.fl. (2003) videreførelse af undersøgelsen viser overordnet, at forholdet til uddannelse kan gå i arv gennem flere generationer. Undersøgelserne er bygget op omkring Bourdieus teori om reproduktion af social ulighed, og undersøger mængden af forældrenes kapitaler, der overbringes til næste generation (Jæger m.fl. 2003:99ff). Med disse informationer og resultater er det derfor relevant at inddrage forældres uddannelsesniveau som indikation på endnu en betydningsfuld kulturel kapital.

Kombinations-mønster som reference

Jeg har valgt at undersøge, hvad der karakteriserer ansøgerne med de forskellige søgemønstre ved at rette opmærksomheden på de forskelle, der har betydning for ansøgernes tendens til at søge snævert *i forhold* til at søge bredt. Ud fra diskussionen om, hvordan henholdsvis en bred og snæver samlet ansøgning kan forstås, defineres og placeres teoretisk, er Kombinations-søgemønsteret i udgangspunktet undersøgelsens rationelle søgemønstre. Ministeren referer til, at disse ansøgere søger 'klogt', fordi de breder deres ansøgning ud i forhold studieby og fag. Derfor karakteriseres Plan A-, By- og Uddannelses-søgerne (snævre mønstre) i forhold til Kombinations-søgerne (bredt mønster).

Anvendt statistisk metode til karakteristik

Søgemønstrenes karakter (nominal) og analysens fokus er afgørende for valg af statistisk metode. Udover at identificere nogle søgemønstre på baggrund af ansøgernes samlede ansøgning er mit fokus, at undersøge muligheden for at reducere antal afviste i forhold til ansøgernes søgningstendenser.

Jeg har valgt en metode – *multipl logistisk regression* – hvor det er muligt at karakterisere de ansøgere, som har større tendens til et af de tre snævre søgemønstre – Plan A, By eller Uddannelse – i forhold til det bredeste søgemønster – Kombination. Derudover giver metoden mulighed for at undersøge og tage højde for en række variable i samme model.

Den multiple logistiske regressionsmodel beregner sandsynligheden for *succes* (Plan A, By eller Uddannelse) frem for *fiasko* (Kombination) som funktion af de uafhængige variable. Formlen er:

$$\text{odds} = \frac{p}{1-p}, \quad p \text{ er sandsynlighed for succes}$$

Oddsene falder mellem 0 og 1, hvor 0 er den umulige hændelse, og 1 er den sikre hændelse (Kreiner 2007:69f, Agresti & Finlay 2009:483ff). I statistisk sammenhæng omtales krydsproduktet mellem to (eller flere) variable som *odds-ratio*, som netop giver mulighed for at omtale sandsynligheden for ansøgernes tendens til et Plan A-mønster, By-mønster eller Uddannelses-mønster frem for et Kombinations-mønster. I hver analyse af de enkelte søgemønstre, fortolker jeg odds-ratio værdierne.

Referenceansøgeren er udvalgt ved at krydse alle de forklarende kontrolvariable med hinanden på en gang og vælge den sammensætning, hvor flest ansøgere befinder sig.

Teknisk anvender jeg statistikprogrammet SAS og kommandoen 'proc logistic' til regressionsarbejdet. I henhold til den eksplorative tilgang og forventningen om, at alle variable har betydning, anvender jeg 'backward elimination', hvor insignifikante variable ekskluderes en af gangen for hvert step i regresionsmodellen indtil de tilbageværende variable bidrager signifikant til forklaringen af det pågældende søgemønster (SAS Institute Inc. 1995:51ff). Se eventuelt Bilag 1 – Kodning og output for eksempel på arbejdet i SAS.

Analyse af søgemønstrene

Således er jeg nået frem til analysen af søgemønstrene. Formålet med at inddrage ansørgernes *samlede* ansøgning er at give et mere detaljeret bidrag til debatten om, hvad der har betydning for de unges valg af uddannelse. Analysen af søgemønstrene er delt i to, hvor den første del omhandler de to første dele af forskningsspørgsmålet, som knytter sig til at beskrive søgemønstrene, mens den anden delanalyse omhandler den tredje del af forskningsspørgsmålet, som knytter sig til søgemønstrenes konsekvenser.

Dette afsnit handler om, hvad der har betydning for søgemønstrene. Først præsenteres hvordan ansøgerne fordeler sig på de nye begreber for søgemønstre. Dernæst karakteriseres ansøgerne med de forskellige søgemønstre, og denne analysedel afsluttes med en konklusion, hvor de empiriske resultater diskuteres i forhold til søgemønstrenes teoretiske udgangspunkt.

Præsentation af søgemønstrene

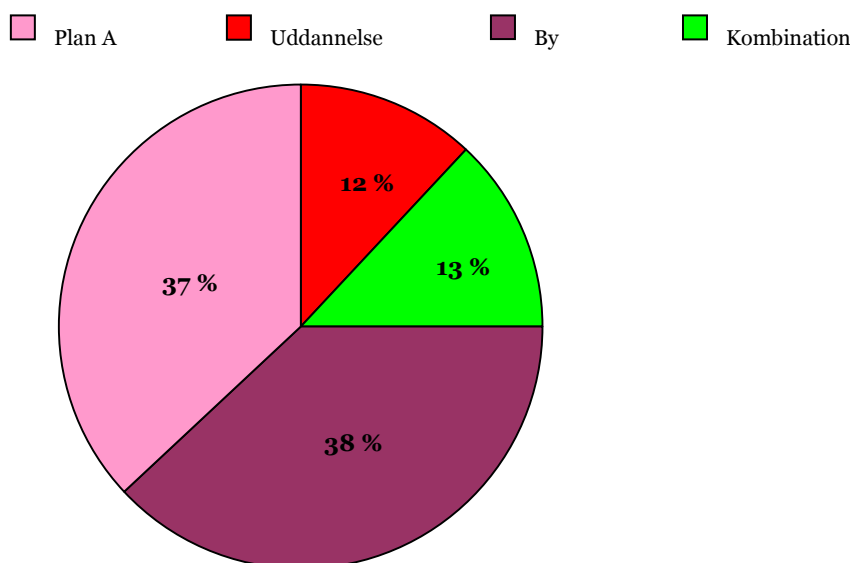
Den første del af forskningsspørgsmålet lød:

- Hvilke søgemønstre kan identificeres ved ansøgningen til universiteternes bacheloruddannelser i 2010,

Som tidligere beskrevet er søgemønstrene identificeret ved at tage udgangspunkt i hver af de ca. 300 bacheloruddannelser og notere, hvilke uddannelser ansøgerne ellers søgte. Det blev tydeligt, at flere søgte uddannelser i den samme by, søgte den samme uddannelse i flere forskellige byer eller også kombinerede de flere forskellige uddannelser og byer. Derudover var der også mange, som kun havde søgt om optagelse på én uddannelse. Derfor vises, hvordan de ca. 33.000 ansøgere med en universitetsbacheloruddannelse som første prioritet fordeler sig på de identificerede søgemønstre.

Figuren på næste side viser, at mere end hver tredje ansøger (37 procent svarende til 12.291 ansøgere) til universiteterne søgte om optagelse på én uddannelse. 38 procent (12.480 ansøgere) søgte om optagelse på uddannelser, der ligger i samme studieby, mens den sidste tredjedel af ansøgerne delte sig i to: 12 procent (3.770 ansøgere) søgte om optagelse på den samme uddannelse flere forskellige steder i landet og 13 procent (4.364 ansøgere) kombinerede deres valg af uddannelse og valg af studieby²².

²² Pressen valgte at rette fokus på, hvor mange ansøgere, der kun søgte én by og lagde derfor Plan A- og By-søgerne sammen (75 procent – en god historie). Se Bilag 2 – Artikler om søgemønstre. Man kunne også have valgt en anden vinkel og fokuseret på de ansøgere, som kun søger én uddannelse ved at lægge Plan A-søgerne sammen med Uddannelses-søgerne. Jeg har valgt at holde dem adskilt, fordi definitionen af Plan A-søgerne gør det vanskeligt at vurdere, om det er studieby eller fag, der er prioriteret højest, som det er tilfældet med Uddannelses- og By-søgerne.

Figur 5: Ansøgerne fordelt på søgemønster (2010). Procent

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Det er interessant at iagttage, at på trods af den brede definition af Uddannelses-søgemønsteret, er det relativt få ansøgere, der *"tør forfølge deres drøm og tage til en anden by for at læse"* (Torben Teilgaard i Jyllandsposten 2. juni 2011). Uddannelses-søgerne er karakteriseret ved at søge uddannelser inden for det samme hovedområde, som geografisk ligger i flere forskellige universitetsbyer. Således er disse ansøgere generelt geografisk brede i deres ansøgning og i princippet fagligt snævre. Den brede definition af Uddannelses-søgerne bevirker, at det ikke nødvendigvis kan konkluderes, at de er fagligt snævre i deres samlede ansøgning. Alligevel viste de indledende øvelser med at følge optagelsesområdenumrene, at langt de fleste Uddannelses-søgere går efter ét bestemt fag som for eksempel lægevidenskab, psykologi eller jura.

Derudover er det tydeligt, at de fleste enten kun har søgt én uddannelse eller har søgt flere, som alle ligger i den samme studieby, hvilket i forhold til Eva Teilmanns udtalelser ikke er overraskende, fordi mange ansøgere er 'groet fast' og har en forestilling om 'drømmeuddannelsens' eksistens. Det kan også være en forklaring på, hvorfor så relativt få søger mindst én alternativ uddannelse på tværs af studieby og hovedområde. Årsagen til den lille andel af Kombinations-søgere, der ifølge ministeren søger klogt, kan ifølge Hutters skyldes, at de fleste ansøgere forsøger sig med sandsynlighedsregning og indretter deres konkrete ansøgning herefter, mens få oplever ikke at kunne 'regne spillet ud' og måske derfor søger i 'desperation' og deler sin ansøgning i to – det vil sige også søger alternative uddannelser på tværs af fag og studieby.

Jeg har nu vist, at det først og fremmest *er* muligt at identificere nogle nuancerede søgningsmønstre på baggrund af ansøgernes *samlede* ansøgninger til universiteternes bache-

loruddannelser. Ved at danne søgemønstrene på baggrund af faktorer, der kendetegner uddannelsernes geografiske og faglige placering, blev det tydeligt, at nogle ansøgere i kraft af det pågældende søgemønster prioriterer nogle faktorer højere end andre. Plan A-søgerne er kendetegnet ved kun at søge én uddannelse, og derfor er det, som tidligere nævnt, umiddelbart vanskeligt at kortlægge, hvad Plan As-søgerne eventuelt prioriterer højt frem for noget andet. Det er muligt med de øvrige ansøgere.

Det skal blive interessant at undersøge, hvad der ligger bag disse søgemønstre. Det kan give et endnu mere varieret og nuanceret billede af ansøgernes tendenser til at prioritere forhold som geografi eller fag højt i ansøgernes valg af uddannelse.

Karakteristik af ansøgertyper

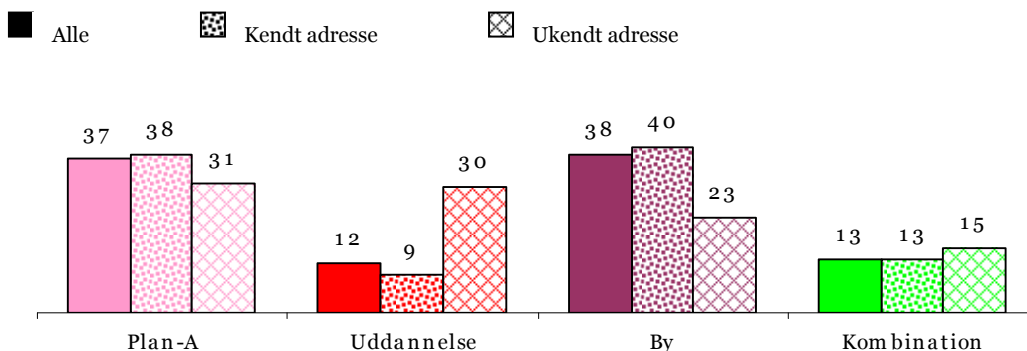
I dette afsnit rettes fokus mod anden del af forskningsspørgsmålet, som lød:

- Hvilke faktorer karakteriserer ansøgere med de forskellige søgemønstre?

Først undersøges, hvad der karakteriserer Kombinations-søgerne, og det gøres ved at holde disse ansøgere op imod alle andre. Dernæst karakteriseres de øvrige ansøgertyper. Som tidligere nævnt under operationaliseringen er det min hensigt at undersøge, hvad der adskiller de snævre ansøgertyper fra dem, som søger fornuftigt, hvorfor Plan A-søgerne, By-søgerne og Uddannelses-søgerne karakteriseres *i forhold til* Kombinations-søgerne.

Det er centralt at overveje, hvorvidt ansøgere med ukendte oplysninger skal indgå i analyserne. I kraft af min hensigt med at bidrage med viden til de offentlige aktører og de unge, har jeg valgt, at regressionsmodellerne kun omfatter ansøgere med en kendt dansk adresse, fordi eventuelle opfordringer primært kan rettes mod uddannelsessøgende, som er bosiddende i Danmark. 3.742 ansøgere har ikke en kendt adresse – typisk udenlandske ansøgere. Ansøgere med ukendte danske adresser fordeler sig anderledes end ansøgerne med kendte adresser – især vedrørende Uddannelses-søgemønsteret:

Figur 6: Ansøgerne fordelt på søgemønstre og (u)kendt adresse (2010). Procent

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Forskellen mellem Uddannelses-søgerne med kendte og ukendte danske adresser kan skyldes, at mange ansøgere med ukendte adresser kan være norske og svenske ansøgere til uddannelser som for eksempel lægevidenskab og psykologi, der også er svær at blive optaget på i Norge og Sverige.

Kombinations-søgere

Det første søgemønster der undersøges, er det, jeg kalder for Kombinations-søgemønsteret. Denne ansøgertype er defineret som – i modsætning til de tre andre søgemønstre – at søge bredt både geografisk og fagligt. Som tidligere præsenteret udgør denne gruppe ansøgere kun 13 procent (4.364 ansøgere) af det samlede ansøgningsfelt til universiteternes bacheloruddannelser i 2010. På næste side i Tabel 8 præsenteres ansøgernes sandsynligheder (udtrykt i odds ratios) for at være Kombinations-søgere i forhold til alt andet. Den første model (Model A) viser ansøgernes sandsynligheder givet søgefaktorerne (forhold ved 1. prioriteten samt kvote), mens både søgefaktorer og baggrundsfaktorer inddrages i den anden model (Model B) for at få et overblik over, hvad der sker, når baggrundsfaktorerne sættes i spil. De steder, hvor der ikke er forskel på resultaterne i Model A og Model B refereres til Model B. Resultaterne i tabellen gennemgås for hver faktor, og undervejs sættes resultaterne i forhold til den teoretiske ramme. Analysen af Kombinations-søgemønsteret afsluttes med en opsamling.

Kombinations-søgere søger i kvote 1

Ansøgere, der søger om optagelse i kvote 2, har en smule mindre sandsynlighed (Model B: 0.827) for at være Kombinations-søgere i forhold til ansøgere i kvote 1. Det kan muligvis tyde på, at Kombinations-søgerne i mindre grad er ansøgere, som måske ikke har opnået andre kvalifikationer, som tages med i betragtning i vurderingen af deres optagelseschancer.

De søger sundhedsvidenskab

Valget af den første prioriterede uddannelses hovedområde har også forskellige betydninger for ansøgernes tendens til, at deres samlede ansøgning identificeres som et Kombinations-søgemønster. Hvis uddannelsen tilhører humaniora eller naturvidenskab, har disse ansøgere mindre sandsynlighed (Model B: 0.854 og 0.699) for Kombinations-søgemønsteret end ansøgerne til samfundsvidenskab. Til gengæld har ansøgerne, hvis første prioritet er inden for det sundhedsvidenskabelige område, større sandsynlighed (1.467) for *også* at søge om optagelse på mindst én alternativ uddannelse, hvilket synes ganske fornuftigt taget de høje grænsekvotienter på de fleste sundhedsvidenskabelige uddannelser i betragtning.

Første prioritet har en høj grænsekvotient

Denne rationalitet kommer tilsyneladende også til udtryk i ansøgernes højeste uddannelsesønskes grænsekvotient. Hvis grænsekvotient er høj (9.0 eller derover), er sandsynligheden for Kombinations-mønsteret 1.638 gange større end, hvis grænsekvotienten er middel. En lav grænsekvotient reducerer sandsynligheden (0.615). Det tyder således på, at de ansøgere, som bør overveje et alternativ, faktisk søger bredt.

Tabel 8: Logistisk regression for Kombinations-mønster i forhold til alle

Sandsynlighed for Kombinations-mønster i forhold til alle andre mønstre		Model A	Model B
		Odds ratio	Odds ratio
		Kun søgevariable	Alle variable
Søgt i	Kvot 1	—	—
	Kvot 2	0.774***	0.827**
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—
	Humaniora	0.900	0.854*
	Naturvidenskab	0.684***	0.699***
	Sundhedsvidenskab	1.531***	1.467***
	Teknisk videnskab	0.787**	0.826
Grænsekvotient 2009 (1. prioritet)	Høj (9.0+)	1.281***	1.638***
	Middel (5.3-8.9)	—	—
	Lav (02-5.2)	0.689***	0.615***
	Ingen (fri adgang)	0.895	0.816
1. prioritet i samme region som bopæl	Ja	—	—
	Nej	2.712***	2.644***
Bopæl (region)	Hovedstaden	—	—
	Sjælland	—	1.667***
	Syddanmark	—	1.221
	Midtjylland	—	1.504***
	Nordjylland	—	1.092
Historik	Førstegangssøger	—	—
	Studieskift	—	0.668***
Adgangsgivende Eksamen	STX	—	—
	HHX	—	(-)
	HTX	—	(-)
	HF	—	(-)
	Andet	—	(-)
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—
	Middel (5.3-8.9)	—	2.395***
	Lav (02-5.2)	—	3.260***
	Ukendt	—	1.586**
Studiepause	Ingen (direkte)	—	0.945
	1 år	—	—
	2 år	—	1.232**
	Mere end 2 år	—	0.777***
	Ukendt	—	1.099
Alder	17-22 år	—	—
	23-25 år	—	1.018
	26 år og derover	—	0.740***
Køn	Mand	—	(-)
	Kvinde	—	—
Herkomst	Dansk	—	—
	Indvandrere	—	1.821***
	Efterkommer	—	1.538
Fars højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)
	Gymnasial	—	(-)
	Kort videregående	—	(-)
	Mellem videregående	—	(-)
	Lang videregående	—	—
Mors højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)
	Gymnasial	—	(-)
	Kort videregående	—	(-)
	Mellem videregående	—	(-)
	Lang videregående	—	—
Antal observationer		29.163	29.120
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.539	0.538

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Anm.: Kun ansøgere med dansk adresse på ansøgningstidspunktet.

Reference i modellerne er fremhævet med en blå linje.

*p=0.05, **p=0.01, ***p<0.0001.

(-) variabel elimineret ved baglæns eliminering.

Vil hjemmefra

Endvidere viser analysen, at det har stor betydning om, det første uddannelsesønske ligger i den samme region som bopælen. De ansøgere, som har angivet en uddannelse, der ikke ligger i nærheden af deres bopæl, har 2.644 gange så stor sandsynlighed for at være Kombinations-søgere. Det kan være et udtryk for, at denne ansøgertype er mere modig, som blandt andet videnskabsministeren og Torben Teilgaard udtrykker det, og tør forfølge drømmeuddannelsen, men også vurderer, at det er fornuftigt at angive en alternativ uddannelse.

Sjællændere og midtjyder søger bredt

Resultaterne omkring ansøgernes bopæls betydning ser ud til at variere afhængig af, hvilken region ansøgerne boede i, da de søgte om optagelse. Sjællænderne har 1.667 gange større sandsynlighed for Kombinations-søgemønsteret, og midtjyderne har 1.504 gange større sandsynlighed. Begge i forhold til ansøgerne fra hovedstaden. Måske kan resultaterne skyldes, at midtjyderne finder København attraktiv, som Hans Skifter Andersens undersøgelse viste, og måske søger et par uddannelser dér og et par ønsker på Aarhus Universitet. Sjællænderne kan måske godt finde sig til rette med afstanden til Odense eller Aarhus og søger et par uddannelser dér udover at søge om optagelse på de københavnske universitetsinstitutioner.

Søger om optagelse for første gang

Endvidere tyder resultaterne på, at Kombinations-søgerne er karakteriseret ved at søge om optagelse for første gang. Det kommer til udtryk ved, at de, som allerede er indskrevet på en universitetsuddannelse har mindre sandsynlighed (0.668) for at være Kombinations-søgere. Det kan være et udtryk for, at førstegangsansøgerne i lidt højere grad vurderer, at en bred ansøgning øger optagelseschancerne og måske 'læser spillet' om studiepladserne anderledes end dem, som har erfaringer med ansøgnings- og optagelsessystemet og livet som universitetsstuderende.

Karaktererne er lave

I tråd med grænsekotienterne er det tydeligt, at ansøgernes karaktergennemsnit også spiller en væsentlig rolle. Hvis ansøgerne har et middel eller lavt gennemsnit, har de henholdsvis dobbelt (2.395) og tre gange (3.269) så stor sandsynlighed for at være Kombinations-søgere. Som nævnt ved gennemgangen af grænsekotienterne ser det ud til, at de ansøgere, som agerer fornuftigt i forhold til at højne optagelseschancerne, også er dem, som måske bør gøre det.

Tiden løber ud

Imidlertid er det interessant, at har ansøgerne holdt to års studiepause, har de i højere grad tendens til at søge om optagelse i et Kombinations-søgemønster i forhold til dem,

som kun har et års studiepause. Som Hutters fandt frem til, kan det muligvis skyldes, at de unge oplever en tidsgrænse for, hvor lang tid det må tage inden at finde og være i gang med den rette uddannelse, der kan føre dem til de ønskede fremtidige positioneringer på arbejdsmarkedet. Resultaterne tyder på, to års studiepause er den maksimale afsøgnings-tid for den rationelle ansøger, som derfor søger 'desperat', 'klogt' eller 'to-delt', som den teoretiske diskussion beskriver Kombinations-søgeren. Det kan selvfølgelig sættes i relation til reglen om bonus for tidlig studiestart, hvor ansøgerne får forhøjet deres gennemsnit med otte procent, hvis de søger om optagelse inden for to år efter deres adgangsgivende eksamen²³.

De ansøgere med mere end to års pause imellem den adgangsgivende eksamen og ansøgningen til universitetet har 0.777 gange mindre sandsynlighed for at søge mindst ét alternativ. Resultatet kan være et udtryk for, at der for denne gruppe er nogle andre bagvedliggende dynamikker på spil end den rationelle tilgang til valg af uddannelse. Indtil videre tyder dette resultat på, at jo mere studiepause ansøgerne har jo snævre bliver deres samlede ansøgning, og det kan muligvis være en indikation på, at disse ansøgere i højere grad vælger uddannelse i forhold til modernitetsteoretiske dynamikker, fordi de ikke går på kompromis ved at søge en alternativ uddannelse. Fortolkningen kan også knyttes til resultaterne vedrørende ansøgernes alder, hvor de ældste ansøgere har mindre tendens til Kombinations-søgemønsteret i forhold til de yngste ansøgere.

Indvanderne søger fornuftigt

I analysen af Kombinations-søgerne ser det ud til, at herkomst har stor betydning. Indvanderne har næsten dobbelt så stor sandsynlighed (1.821) for at være Kombinations-søgere end etnisk danske ansøgere. Tilmed ser det også ud til at være en tendens blandt efterkommerne på trods af resultatet ikke er signifikant. Rapporten til Ministeren for Ligestilling (2007) og Jørgen Goul Andersens (2008) undersøgelse viste begge, at især indvanderne finder uddannelser som læge, jurist og ingeniør prestigefyldte grundet bred anerkendelse, og derfor er det sandsynligt, at årsagen til at de har relativt stor tendens til Kombinations-søgemønsteret er, at de, udover at søge disse universitetsuddannelser, søger alternative uddannelser til disse professioner på et lavere uddannelsesniveau, som sygeplejerske, fysioterapeut, advokatsekretær eller diplomingeniøruddannelser, og derfor har større sandsynlighed for at være Kombinations-søgere.

Ingen forskel

Afslutningsvist er det værd at bemærke, at typen af adgangsgivende eksamen eller faders ellers moderens uddannelsesniveau ikke har nogen betydning for ansøgernes tendens til at være Kombinations-søgere. Årsagen hertil kan være begrundet i Jægers m.fl.

²³ Se Appendiks C: Ansøgnings- og optagelsessystem.

analyse (2003), hvor forældrenes uddannelsesniveau har betydning for ansøgernes valg af *niveauet* mere end, det har betydning for søgemønsteret i ansøgerens samlede ansøgning. Årsagen til, at typen af den adgangsgivende eksamen ikke har betydning, kan muligvis skyldes interaktion med hovedområdet for det første uddannelsesønske, fordi nogle ungdomsuddannelser i højere grad er rettet mod nogle bestemte hovedområder end andre. F.eks. er HHX primært rettet mod humanistiske og samfundsvidenskabelige uddannelser, mens HTX er rettet om tekniske og naturvidenskabelige videregående uddannelser.

Opsamling

Analysen tegnede et billede af, at dem som har størst sandsynlighed for at være Kombinations-søgere er ansøgere til sundhedsvidenskab, søger en uddannelse med høj grænsekvote, søger en uddannelse i en anden region end hjemmeregionen, fra Sjælland eller Midtjylland, søger om optagelse for første gang, har et middel eller lavt karaktergennemsnit, har to års studiepause og er indvandrer. Tilsammen peger resultaterne omkring hovedområde, grænsekvote og karaktergennemsnit på, at de handler ud fra en vurdering af, at deres optagelseschancer er små og derfor søger bredt – de ønsker at maksimere deres chancer for optagelse.

Derudover viste herkomst at have en interessant betydning. Indvandrerne har stor sandsynlighed for at være Kombinations-søgere, og det blev fortolket som et udtryk for, at indvandrerne måske ikke søger i et Kombinations-søgemønster udelukkende af rationelle årsager, men også fordi, de har haft et anderledes socialt positioneringsforløb, der medfører, at de i højere grad søger professionsorienterede uddannelser end etniske danskere, og derfor også angiver alternative uddannelser, på et måske lavere uddannelsesniveau, som falder indenfor den ønskede profession.

Således kan Kombinations-søgerne overordnet karakteriseres som værende rationelt handlende i forhold til deres samlede konkrete ansøgninger, men med hensyn til herkomst, kan Kombinations-søgerne også betragtes ud fra et socialt positioneringsperspektiv.

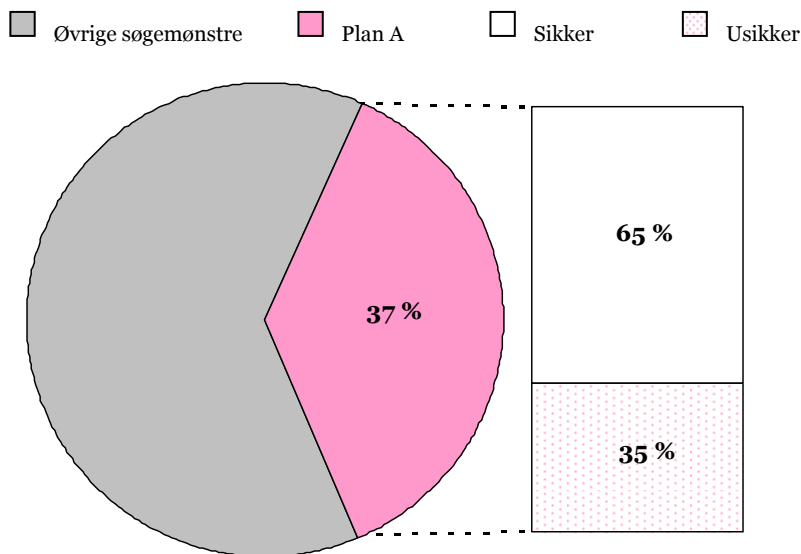
Plan A-søgere

Redegørelsen om de afviste ansøgere viste, at 42 procent af de afviste kun havde søgt om optagelse på én uddannelse. Det udtrykker i alt sin enkelhed, at det kan være en problematisk strategi ikke at søge om optagelse på flere uddannelser. Omvendt kan det måske også virke meningsløst at se sig om efter alternativer, hvis ansøgeren vurderer, at optagelseschancen på den ønskede uddannelse er god. Derfor er det relevant at dele Plan A-søgerne op alt efter om, de er henholdsvis 'sikre' eller 'usikre' i forhold til differencen imellem deres karaktergennemsnit og uddannelsens eventuelle grænsekvote.

Ansøgernes sikkerhed måles ved at trække den pågældende grænsekvote fra karaktergennemsnittet. Det kan diskuteres, hvor stor differencen skal være, før der kan være tale om sikkerhed. Jeg har valgt at definere en sikker søgning ud fra centerleder for Studievalg København Torben Teilgaards vurdering. Med forsigtighed siger han i en artikel, at *"jeg plejer at have en sikkerhedsmargin på næsten en hel karakter. Hvis de [ansøgerne] ligger så langt over sidste års adgangskvote, siger jeg, at de godt kan regne med at blive optaget. Men jeg tør højst vædde en kop kaffe på det"* (MetroXpress 21. juni 2011).

I Teilgaards optik kan en ansøger være sikker på at blive optaget, hvis vedkommendes karaktergennemsnit er næsten én hel karakter over forrige års grænsekvote. Med hensyn til formidling har jeg valgt, at differencen skal være *mindst* én hel karakter, før der er tale om sikkerhed. Hvis uddannelsen ikke er adgangsbegrænset, betragtes ansøgeren også som sikker. Derimod betegnes ansøgere som usikre, hvis differencen mellem karaktergennemsnit og grænsekvote er mindre end én eller lavere. Sikkerheden måles i forhold til ansøgernes første prioriterede uddannelse, som det er tilfældet med søgefaktorerne.

Figuren på næste side viser, hvordan undergrupperne af Plan A-søgere er fordelt. Søjlen til højre illustrerer alle Plan A-søgere (med kendt karaktergennemsnit) fordelt på sikker/usikker.

Figur 7: Plan A-søgere opdelt på sikker/usikker (2010). Procent

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat.
 Anm.: Ansøgere med ukendt karaktergennemsnit indgår ikke i søjlen til højre (1.943 ansøgere).

Plan A-søgerne udgør som beskrevet i den indledende præsentation 37 procent af alle ansøgerne svarende til 12.291 ansøgere. Over halvdelen af Plan A-søgeren (65 procent svarende til 6.733 ansøgere) er således, hvad jeg betegner som sikre ansøgere. Dertil er over hver tredje Plan A-søger (35 procent svarende til 3.615) usikre ansøgere, idet de har et karaktergennemsnit der ligger under eller lige lidt over grænsekotienten fra optagelsen 2009. Såfremt alle de sikre tilbydes optagelse, er problematikken med de snævre Plan A-søgerne reduceret til at omhandle lidt over 3.500 ansøgere.

I Tabel 9 på næste side er modellerne opbygget ud fra samme skabelon som analysen af Kombinations-søgerne. Jeg har tidligere beskrevet, at mit analytiske fokus er, at karakteriserer de snævre ansøgertyper i forhold til det brede søgemønster, hvorfor oddsene i modellerne for Plan A-søgerne skal læses som sandsynligheden for at være Plan A-søger *i forhold til* Kombinations-søger.

Model A indeholder kun søgevariablene, mens alle baggrundsvariablene inddrages i regressionen i Model B. Model C og Model D indeholder henholdsvis sikre og usikre ansøgere for at undersøge om, det faktum har betydning for ansøgernes sandsynlighed for et Plan A-søgemønster. Resultaterne gennemgås på samme måde som analysen af Kombinations-søgerne.

Tabel 9: Logistisk regression for Plan A-mønstre i forhold til Kombinations-mønstre

Sandsynlighed for Plan A-mønstre i forhold til Kombinations-mønstre		Model A	Model B	Model C	Model D
		Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio
		Kun søgevariable	Alle variable	Sikker	Usikker
Søgt i	Kvot 1	—	—	—	—
	Kvot 2	1.458***	1.376***	(-)	1.715***
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—	—	—
	Humaniora	1.135	1.213	1.385**	1.039
	Naturvidenskab	1.594***	1.598***	1.639***	1.800***
	Sundhedsvidenskab	0.732***	0.762***	0.685***	0.779***
	Teknisk videnskab	1.281*	1.217	1.099	1.181
Grænsekotient 2009 (1. prioritet)	Høj (9.0+)	0.696***	0.488***	1.604*	0.470***
	Middel (5.3-8.9)	—	—	—	—
	Lav (02-5.2)	1.613***	1.890***	1.260	1.411**
	Ingen (fri adgang)	1.597***	1.798***	0.945	Udgår
1. prioritet i samme region som bopæl	Ja	—	—	—	—
	Nej	0.356***	0.353***	0.316***	0.407***
Bopæl (region)	Hovedstaden	—	—	—	—
	Sjælland	—	0.634***	0.601***	0.652*
	Syddanmark	—	0.925	0.870	0.883
	Midtjylland	—	0.739***	0.799	0.634**
	Nordjylland	—	1.166	1.185	0.934
Historik	Førstegangssøger	—	—	—	—
	Studieskift	—	1.977***	1.625*	2.341***
Adgangsgivende Eksamen	STX	—	—	—	—
	HHX	—	(-)	(-)	(-)
	HTX	—	(-)	(-)	(-)
	HF	—	(-)	(-)	(-)
	Andet	—	(-)	(-)	(-)
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—	—	—
	Middel (5.3-8.9)	—	0.300***	0.583	0.317***
	Lav (02-5.2)	—	0.203***	0.438***	0.223***
	Ukendt	—	0.498*	Udgår	Udgår
Studiepause	Ingen (direkte)	—	1.153	1.066	1.223
	1 år	—	—	—	—
	2 år	—	0.763***	0.730	0.818**
	Mere end 2 år	—	1.475***	1.120	1.880**
	Ukendt	—	1.201	1.035	1.027
Alder	17-22 år	—	—	—	—
	23-25 år	—	1.030	(-)	1.108
	26 år og derover	—	1.774***	(-)	2.408***
Køn	Mand	—	(-)	1.239**	0.883*
	Kvinde	—	—	—	—
Herkomst	Dansk	—	—	—	—
	Indvandrere	—	0.436***	0.398**	0.365***
	Efterkommer	—	0.478**	0.371**	0.548
Fars højeste Uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	—	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	—	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	—	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—
	Ukendt	—	(-)	(-)	(-)
Mors højeste Uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	—	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	—	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	—	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—
	Ukendt	—	(-)	(-)	(-)
Antal observationer		14.910	14.884	7.900	5.907
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001	<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.6780	0.6778	0.5784	0.7387

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Anm.: Kun ansøgere med dansk adresse på ansøgningstidspunktet.

Reference i modellerne er fremhævet med en blå linje.

*p=0.05, **p=0.01, ***p<0.0001.

(-) variabel elimineret ved baglæns eliminering.

Plan A'er søger i kvote 2

Det ser ud til, at ansøgere, der søger i kvote 2 frem for i kvote 1, har lidt større tendens til et Plan A-søgemønster i forhold til at være Kombinations-søgere. Det fremgår f.eks. af Model B, hvor kvote 2-søgerne har 1.376 gange større sandsynlighed for at være Plan A-søgere end kvote 1-ansøgere.

Anderledes ser det ud for henholdsvis de sikre og de usikre ansøgere. Blandt de sikre ansøgere, ser det ikke ud til at have nogen betydning om, ansøgerne søger i kvote 1 eller kvote 2, mens de usikre ansøgere, der netop søger i kvote 2, har næsten to gange så stor sandsynlighed (Model D: 1.715) for at satse på én uddannelse i forhold til at være Kombinations-søger.

Naturinteresserede har kun ét ønske

Resultaterne viser endvidere, at det har betydning hvilket hovedområde den søgte uddannelse er placeret under. Umiddelbart har ansøgerne til naturvidenskab større sandsynlighed (Model B: 1.598) for kun at søge om optagelse på én uddannelse i forhold til ansøgerne til de samfundsvidenskabelige uddannelser. Derimod har ansøgerne til sundhedsvidenskab mindre tendens til et Plan A-søgemønster (0.762).

Det ser ikke ud til, at det billede ændre sig ved at se isoleret på de sikre og usikre ansøgere. Dog er der umiddelbart en lille signifikant forskel at spore hos de sikre ansøgere til humaniora, som har en lidt større sandsynlighed for at søge den eneste ene uddannelse.

Grænsekvotientens logik

Hvad angår grænsekvotientens betydning er der interessante iagttagelser. I Model B er det tydeligt, at de, hvis første prioritet havde en høj grænsekvotient i 2009, kun har en halv gang så stor sandsynlighed (0.488) for at søge denne ene uddannelse i forhold til ansøgere, der søger en uddannelse med en middel grænsekvotient. Dertil har ansøgere, der søger en uddannelse, som har en lav grænsekvotient eller slet ingen til gengæld næsten dobbelt så stor sandsynlighed for at være Plan A-søger. Der synes at optræde en logik – jo højere grænsekvotient jo mindre sandsynlighed for at satse på én uddannelse. I et rationelt perspektiv synes det at være en ganske fornuftig og velovervejet strategi.

Denne logik synes derimod at blive udfordret blandt de sikre ansøgere. Disse ansøgere, som søger en svært adgangsbegrænset uddannelse, har i modsætning til det generelle billede (Model B) *større* sandsynlighed (1.604) for et Plan A-mønster. Det betyder, at ansøgere som *har* et højt karaktergennemsnit netop tiltrækkes og søger en uddannelse, som typisk stiller et sådant krav og nøjes med at søge en sådan uddannelse. Det kan være en indikation på, at ansøgerne – i hvert fald dem med høje karakterer – er karakterfikserede set i lyset af, at de søger uddannelser, hvor et højt gennemsnit kræves. Hutter's in-

formanter gav et indtryk af, at de bl.a. valgte uddannelse ud fra, hvad deres karaktergennemsnit så at sige rakte til. Det kan være et tegn på, at sandsynlighedsberegning og anden rationalitet karakteriserer de sikre Plan A-søgere. Se i øvrigt Tabel 20 side 106.

De usikre ansøgere har umiddelbart ikke tendens (Model D: 0.470) til at satse på én uddannelse, hvis deres første prioritet typisk kræver et højt gennemsnit, som de usikre netop ikke kan opfylde. Det synes umiddelbart også som en fornuftig strategi. Til gengæld tyder det på, at hvis de søger en uddannelse med en lav grænsekvotient, har de 1.411 gange større sandsynlighed for Plan A-mønsteret frem for Kombinations-mønsteret. Er det et udtryk for, at der er noget andet end rationalitet, der kendetegner de usikre Plan A-søgere? I hvert synes det ikke fornuftigt, at satse på én uddannelse, hvis man ikke er sikker på at blive optaget, selvom den pågældende uddannelse kun har en lav grænsekvotient.

Under gennemgangen af karaktergennemsnittets betydning vil jeg gå mere i dybden med mulige forklaringer på resultaterne både for grænsekvotient og gennemsnit.

Hjemmesøgende

Det er også tydeligt at variablen, der angiver, om den søgte uddannelse er placeret i samme region, hvor ansøgerne er bosat, har tilsyneladende stor betydning. Ansøgere, hvis første uddannelsesønske ikke ligger i samme region, har nemlig langt mindre sandsynlighed (Model B:0.353) for et Plan A-mønster end et Kombinations-mønster. Den samme tendens optræder også særskilt for de sikre og de usikre ansøgere.

Er resultatet et udtryk for, at drømmeuddannelsen tilfældigvis ligger mere eller mindre tæt på bopælen, eller er det nærmere et udtryk for, at disse ansøgere vælger en uddannelse, fordi den netop er tæt på det trygge og velkendte, som forsker Hans Skifter Andersen (2010) også stillede spørgsmålstegn ved? Kan forklaringen være, at denne gruppe blot er mere 'groet fast' og 'ikke gider flytte' sig? Resultaterne kan tyde på, at Plan A-søgerne synes, det er en fordel at blive i hjemmeregionen og uddanne sig.

Som det kom frem i det teoretiske afsnit kan resultatet forstås i lyset af, at denne gruppe af ansøgere oplever det at vælge en uddannelse i hjemmeregionen som et helt naturligt valg givet deres iboende og kropsliggjorte mulighedshorisont.

Københavnernes satser

Hvad angår baggrunds faktorerne, kommer der også her interessante resultater frem. I analysen af Kombinations-søgerne så vi, at ansøgere fra Sjælland og Midtjylland havde større tendens til Kombinations-søgemønsteret end alt andet. Det resultat underbygges af resultaterne for Plan A-søgerne, idet sjællænderne og midtjyderne har mindre sandsyn-

lighed for at være Plan A-søgere i forhold til ansøgerne fra hovedstaden. Forskellene kommer også til en vis grad til udtryk på tværs af analyserne af de sikre og de usikre ansøgere. Torben Teilgaard vil i tråd med resultatet ovenfor argumentere for, at københavnere i lidt større grad faktisk undervurderer sig selv, når de ikke også søger om optagelse på uddannelser, der ligger uden for hovedstadsområdet.

Plan A-søgere er allerede i gang

Ansøgere, som allerede er i gang med en universitetsuddannelse og som ønsker at foretage et studieskifte, har større tendens til kun at søge én uddannelse frem for at være en Kombinations-søger. Faktisk ser det ud til, at de har dobbelt så stor sandsynlighed (1.977) i forhold til ansøgere, som søger om optagelse for første gang. Tendensen gælder tilsyneladende på tværs af de sikre og de usikre ansøgere. Forklaringen kan være, at de indskrevne studerende allerede er i gang med deres plan b-uddannelse, hvor de måske ikke følger sig til rette (jf. Hutter 2004), og forsøger sig på ny at blive optaget på deres 'drømmeuddannelse', som Eva Teilmann udtrykker det. Det kan ses i sammenhæng med den modernitetsteoretiske forklaring på, at valget af uddannelse altid vil blive udfordret refleksivt uanset om, man er i gang eller ej. At de studieskiftende ansøgere har større tendens til Plan A-mønsteret, kan således forstås som et spørgsmål om realisering af et identitetsskabende projekt, som ikke er muligt på den igangværende uddannelse.

Lav karakter gør sikre usikre

Med hensyn til ansøgernes karaktergennemsnit er det tydeligt, som det var tilfældet med grænsekotienternes betydning, at det ikke er uden betydning, hvor på skalaen ansøgernes karaktergennemsnit befinder sig. Ansøgere, som har et middel eller et lavt karaktergennemsnit har tilsyneladende langt mindre sandsynlighed (Model B: 0.300 og 0.203) for et Plan A-mønster i forhold til ansøgere med et højt karaktergennemsnit.

Derudover er det interessant, at det også er en tendens blandt de sikre ansøgere. Selvom ansøgerne med et lavt gennemsnit er sikker på at blive tilbudt en studieplads, har de alligevel langt mindre sandsynlighed (Model C: 0.438) for kun at søge denne ene uddannelse i forhold til sikre ansøgere med et højt gennemsnit.

Hvad kan årsagen være til grænsekotienternes og karaktergennemsnittenes betydning? Bourdieus begrebsapparat kan være behjælpelig. Grænsekotienternes størrelse er alene et udtryk for, hvor populær den pågældende uddannelse er²⁴, og det kan af den årsag være et helt konkret mål for, hvad der så at sige er god smag blandt de unge uddannelsessøgende. Det kan også være grunden til, at ansøgere med et højt karaktergennemsnit har mulighed for at opnå en symbolsk belønning i form af anerkendelse ved netop at søge de

²⁴ Se Appendiks C: Ansøgnings- og optagelsessystem.

uddannelser, som kræver et højt gennemsnit, fordi de besidder den nødvendige kapital, som alle ansøgere i spillet (konkurrencen?) om de mest eftertragtede studiepladser genkender og anerkender.

Samtidig kan de ansøgere, som ikke besidder den rette mængde kulturel kapital, være ofre for symbolsk vold, fordi ansøgere med lave karakterer ikke nøjes med at søge én uddannelse, selvom de i princippet er sikre på at blive tilbudt en studieplads. Måske vurderer ansøgerne med lave karakterer deres chancer igennem de dominerendes øjne (ansøgere med høje karakterer) og ikke helt tør tro på, at de faktisk er sikre på at få en studieplads på den første prioriterede uddannelse. Derfor er det måske netop *ikke* irrationelt for dem at søge mere end én uddannelse på trods af en sikker sandsynlighedsberegning, som det måske i højere grad er tilfældet med ansøgere med høje karakterer.

Mere studiepause og de ældste har fundet drømmen

I den samlede Model B viser det sig, at en faktor som antal år imellem den adgangsgivende eksamen og ansøgning til universitetet har betydning for søgemønstre. Ansøgere, som har holdt to års pause har en smule mindre sandsynlighed (0.763) for kun at søge én uddannelse i forhold til ansøgere med ét års pause – et resultat, der stemmer overens med analysen af Kombinations-søgerne. Derimod har ansøgere med mere end to års pause lidt større sandsynlighed (1.475) for Plan A-mønstret. Det har tilsyneladende ingen betydning om ansøgere søger direkte ind i forhold til at holde et års pause.

Det samme mønster tegner sig ved alderens betydning. De ældste har knap dobbelt så stor sandsynlighed (1.774) for Plan A-mønstret i stedet for Kombinations-mønstret i forhold til de yngste ansøgere, som er i alderen 17-22 år. Model B's resultater tyder umiddelbart ikke på, at der forskelle imellem den yngste gruppe og de 23-25-årige.

Med hensyn til analyserne af ansøgernes tendens til Plan A-mønstret blandt henholdsvis de sikre og de usikre ansøgere viser det sig, at både studiepause og alder har særskilte betydninger. Faktisk ser det ud til, at hverken alder eller studiepause kan tilføre forklarende kraft til de sikres tendenser til kun at satse på en enkelt uddannelse, mens næsten de samme signifikante forskelle synliggøres blandt de usikre, som den samlede Model B viser.

Resultaterne kan være et udtryk for, at det i højere grad er de ældre og dem med mest studiepause, der har en forestilling om 'drømmeuddannelsens' eksistens. I et modernitetsteoretisk perspektiv kan denne forestilling være et tegn på at have fundet den rigtige uddannelse, der kan realisere ansøgernes individuelle identitetsprojekter. Derfor er det måske heller ikke overraskende, at det netop er de ældste og dem med fleste års studiepause, der har større tendens til Plan A-mønstret, fordi de muligvis er i et andet livsfor-

løb, et andet familiemønster og har fået flere erfaringer, der fungerer som pejlemærker for, hvilket identitetsprojekt, de ønsker at opbygge sammenlignet med de yngste ansøgere.

Sikre mænd og usikre kvinder

Det er interessant at observere en lille signifikant forskel blandt kønnene i hver model for de sikre ansøgere og de usikre. Blandt de sikre ansøgere har mænd en smule større sandsynlighed (1.239) for at være Plan A-søger i forhold til kvinder. Til gengæld har kvinder, der søger usikkert, en lidt større tendens til Plan A-mønsteret i forhold til mænd, og det kommer til udtryk ved, at blandt de usikre har mænd lidt mindre sandsynlighed (0.883) for at søge én uddannelse.

Hvorfor disse små, men signifikante kønsmæssige forskelle? Kan det være, at selvom kvinder tilnærmelsesvis er garanteret en studieplads, måske ikke gør brug af sandsynlighedsberegning i samme grad som mænd? I den optik er det derfor interessant at observere, at det modsatte tilsyneladende gør sig gældende, hvis ansøgernes karaktergennemsnit er lavere end den pågældende uddannelses grænsekotient. Kan forklaringen være, at det for disse kvinder er et spørgsmål om selvidentitet og derfor er lidt mere risikovillige end mænd?

De etniske danske unge drømmer

Endelig viser resultaterne af analysen, at både indvandrerne og efterkommerne af indvandrere har mindre sandsynlighed (Model B: 0.436 og 0.478) for at være Plan A-søgere. Tendenserne synes derudover at gå på tværs af de sikre og de usikre ansøgere. Det kan skyldes, at indvandrerne og efterkommerne har en lidt anden strategi i forhold til uddannelsesvalg i forhold til etniske danskere, som det blev påpeget i analysen af Kombinations-søgerne.

Opsamling

Overordnet har analyserne vist, at det er misvisende, at Plan A-søgerne samles under den samme betegnelse (Model B). Resultaterne for henholdsvis de sikre og de usikre ansøgere viste væsentligheden i at adskille de to grupper, idet nogle faktorer tilsyneladende har forskellige betydninger i forhold til de sikres og de usikres sandsynlighed for Plan A-søgemønsteret. Udover forskelle er der også ligheder at spore.

Fælles for både de sikres og de usikres tendenser til Plan A-søgemønsteret er, at de i højere grad søger naturvidenskab som det første, søger en uddannelse i hjemmeregionen, er indskrevet på en uddannelse i forvejen, har et højt karaktergennemsnit og er etniske danske.

Det første uddannelsesønskes grænsekotient har forskellige betydninger for de sikre og de usikre ansøgere. Hos de sikre ansøgere så vi, at de i højere grad har tendens til kun at søge denne ene uddannelse. De usikre ansøgere derimod har mindre sandsynlighed for Plan A-mønsteret, hvis uddannelsen traditionelt stiller krav om et højt karaktergennemsnit. I et rationelt perspektiv synes det at være ganske fornuftigt, at ansøgerne ikke bruger ressourcer på at overveje en plan b, hvis de er sikre på at blive optaget. Det synes også fornuftigt at søge mindst ét alternativ, hvis den første prioriterede uddannelse er svært adgangsbegrænset, og man ikke umiddelbart kan opfylde dette krav. Desuden viste det sig, at mænd er lidt mere tilbøjelige til at agere rationelt i søgningsøjemed.

I Bourdieus perspektiv er grænsekotienterne og karakterernes forskellige betydninger for de sikre og de usikre ansøger ikke et spørgsmål om rationalitet, men et spørgsmål om karakterernes symbolske værdi. Analysen viste, at de sikre ansøgere, hvor grænsekotienten var høj, har større sandsynlighed for kun at søge denne ene uddannelse. Det vil sige, at ansøgere med et højt gennemsnit søger uddannelser, hvor der kræves et højt gennemsnit, og dermed forbliver grænsekotienterne sandsynligvis høje uanset, hvor mange flere eller færre der søger disse uddannelser. Derfor kan det med Bourdieus begreb om symbolsk kapital in mente, argumenteres for, at det er god smag – prestigefuldt – at søge en uddannelse, hvor det høje gennemsnit belønnes symbolsk, idet alle ansøgere genkender og anerkender de høje karakterers værdi.

En anden interessant observation var, at ansøgernes karaktergennemsnit havde den samme betydning for både de sikre og de usikre ansøgere. Ansøgere, med lave karaktergennemsnit havde mindre sandsynlighed for Plan A-mønsteret i forhold til ansøgere med et højt gennemsnit. Tilhængere af den rationelle handlingsteori vil argumentere for, at det er unødvendigt at søge flere uddannelser, hvis man er sikker på at blive optaget på den første. Bourdieu vil argumentere for, at de med lave karakterer er ofre for, det han betegner som symbolsk vold. Et lavt karaktergennemsnit har ikke den samme symbolske værdi som et højt karaktergennemsnit blandt så at sige spillerne om studiepladserne, hvorfor de med lave karakterer agerer, som de er overbevidste om, at de med høje karakterer forventer, at de gør. I denne optik kan ministerens og andre aktørers antagelse om, at ansøgerne er 'karakterfikseret' bekræftes, idet grænsekotienterne har betydning, og at det ser ud til at, at det kan skyldes en forestilling om, at det er prestigefuldt og god smag, at søge en svært adgangsbegrænset uddannelse, hvis man har et højt karaktergennemsnit.

Karakteristikaene for de usikre Plan A-søgere – kvote 2, lavt karaktergennemsnit, mest studiepause og ældst – synes at pege på, at der kan være nogle modernitetsteoretiske elementer, der beskriver denne gruppe. Det kan tyde på, at de har nogle andre kvalifikationer for at søge om optagelse, har et lidt længere livsforløb med nogle andre oplevelser og

erfaringer, der fører dem til at søge én bestemt uddannelse, som skal opfylde et identitetsprojekt, der muligvis har været lidt længe undervejs i forhold til andre ansøgere.

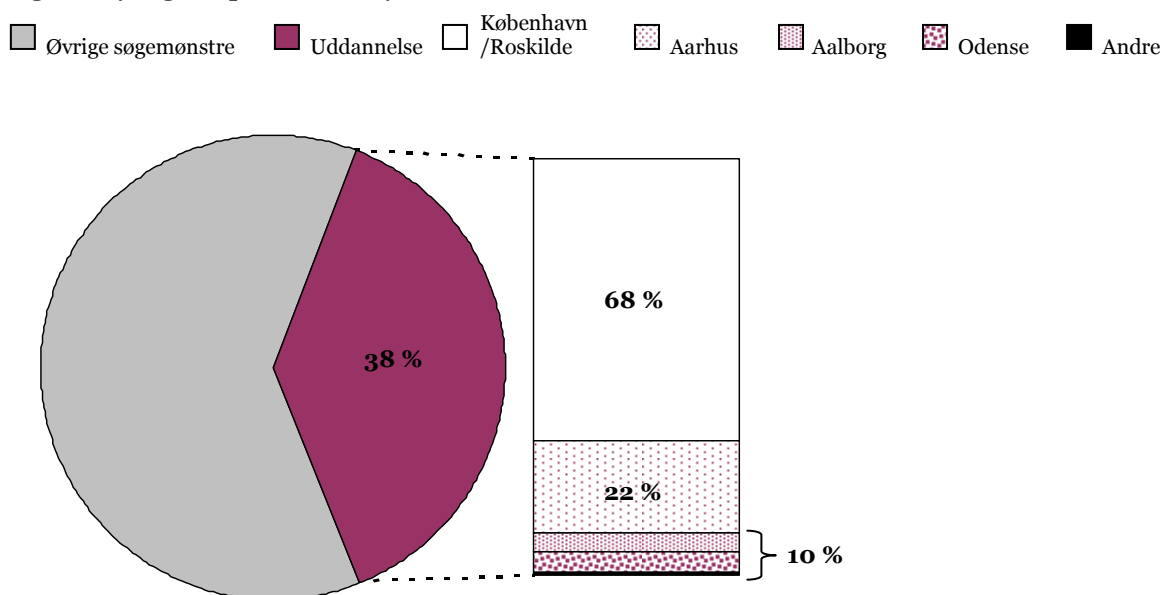
Opsummerende har analysen vist, at de sikre Plan A-søgere er karakteriseret ved både at kunne placeres under det rationelle perspektiv (grænsekvote og gennemsnit), modernitetsteorien (studieskift) samt teorien om social positionering (tendens til hjemmesøgning). De usikre Plan A-søgere er også kendetegnet ved at falde inden for Bourdieus begrebsapparat, men resultaterne vedrørende kvote 2, alder og studieår taler for at placere denne ansøgertype i det modernitetsteoretiske perspektiv.

By-søgere

I den indledende debat knyttede leder af Den Koordinerede Tilmelding Eva Teilmann og formand for Danske Universiteter og rektor for Syddansk Universitet et par kommentarer til ansøgernes tendens til at søge uddannelser i den storby, de kender. Deres opfattelser er, at ansøgerne er 'groet fast' og 'ikke gider flytte sig'. Interviewet med Sandra, der er opvokset i København og kun søgte uddannelser i København, tydeliggjorde en helt central værdi for hende ved at blive tæt på netværket og familien. I definitionen af By-søgerne medfører, at denne gruppe ansøgere prioriterer valget af en bestemt studieby højt. Det skal blive interessant at se nærmere på, hvad der kendetegner de ansøgere, som har større tendens til dette søgemønster i stedet for Kombinations-søgemønsteret. Ligesom hos Plan A-søgeren er det også interessant at se på nogle undergrupper af By-søgerne.

Præsentationen af søgemønstrene viste, at en stor del af alle ansøgere (38 procent) defineres som By-søgere. Den nedenstående figur viser, hvordan By-søgerne fordeler sig på studieby.

Figur 8: By-søgere opdelt i studieby (2010). Procent

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat.

Figur 8 viser, at knap 70 procent af By-søgerne har søgt uddannelser, der alle ligger i København. Under hver fjerde By-søger har søgt uddannelser i Aarhus, og endnu færre har enten søgt Odense, Aalborg eller de mindre studiebyer som Herning, Slagelse, Esbjerg, Sønderborg eller Kolding. Udtrykket 'groet fast' giver anledning til kort at undersøge sammenhængen mellem bopæl og den søgte studieby.

Tabel 10: By-søgere fordelt på bopæl og studieby. Procent

Bopæl \ Studieby						I alt (antal)
	København Roskilde Slagelse	Aarhus Herning	Odense Kolding Esbjerg Sønderborg	Aalborg	I alt	
Hovedstaden	99	0,7	0,3	0,2	100	6.195
Sjælland	95	2	3	*	100	1.032
Midtjylland	9	87	0,7	3	100	2.312
Syddanmark	28	29	41	2	100	1.326
Nordjylland	11	25	0,5	63	100	752
Ukendt	81	14	4	1	100	863
I alt (antal)	8.470	2.774	639	597	-	12.480

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat.

Anm.: Antal under fire er anonymiseret med *

By-søgerne fra Hovedstaden, Sjælland og Midtjylland har i høj grad tendens til at søge den nærliggende storby, mens det kun gælder for ca. 2/3 af de nordjyske By-søgere. Umiddelbart er de syddanske By-søgere mindre tilbøjelige til at søge en af de syddanske studiebyer, da det kun er 41 procent, der søger mere end én uddannelse i Odense, Kolding, Esbjerg eller Sønderborg. Tendensen gælder ikke kun By-søgerne, men gælder alle ansøgerne uanset søgemønster. Se Tabel 19 side 106.

På næste side præsenteres de logistiske regressionsmodeller (Model A og Model B) ud fra samme skabelon som analysen af Kombinations-søgere og Plan A-søgere. Model C har jeg afgrænset til at omhandle de ansøgere, hvis første prioriterede uddannelse ligger i København med det formål at komme lidt tættere på, hvad der er kendetegnene for denne gruppe af ansøgere.

Faget er afgørende for By-søgeren

Resultaterne i både Model A og Model B vidner om, at hovedområdet for det første uddannelsesønske har betydning for ansøgernes sandsynlighed for By-søgemønsteret i forhold til Kombinations-mønsteret. Ansøgerne til humaniora, naturvidenskab og teknisk videnskab har større sandsynlighed (Model B: 1.334, 1.460 og 1.462) for at være By-søgere, mens ansøgerne til sundhedsvidenskab har mindre sandsynlighed (Model B: 0.379) i forhold til ansøgerne, der søger samfundsvidenskab. Samme tendenser gælder tilsyneladende også blandt de ansøgere, hvis første prioritet er i København (Model C).

Det kan tyde på, at ansøgerne til humaniora, naturvidenskab og teknisk videnskab i højere grad øjner alternativer i den ønskede studieby end, det er tilfældet for ansøgerne til samfundsvidenskab og sundhedsvidenskab.

Tabel 11: Logistisk regression for By-mønster i forhold Kombinations-mønster

Sandsynlighed for By-mønster i forhold til Kombinations-mønster		Model A	Model B	Model C
		Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio
		Kun søgevariable	Alle variable	Søger København
Søgt i	Kvote 1	—	—	—
	Kvote 2	(-)	(-)	(-)
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—	—
	Humaniora	1.241***	1.334***	1.307***
	Naturvidenskab	1.482***	1.460***	1.099
	Sundhedsvidenskab	0.351***	0.379***	0.321***
	Teknisk videnskab	1.513***	1.462***	1.574***
Grænsekvalitet 2009 (1. prioritet)	Høj (9.0+)	0.735***	0.615***	0.626***
	Middel (5.3-8.9)	—	—	—
	Lav (02-5.2)	1.392***	1.574***	1.524*
	Ingen (fri adgang)	0.878*	0.995	1.580***
1. prioritet i samme region som bopæl	Ja	—	—	—
	Nej	0.263***	0.283***	---
Bopæl (region)	Hovedstaden	—	—	—
	Sjælland	—	0.461***	0.449***
	Syddanmark	—	0.635	0.332**
	Midtjylland	—	0.546***	0.160***
	Nordjylland	—	0.680	0.166***
Historik	Førstegangssøger	—	—	—
	Studieskift	—	(-)	(-)
Adgangsgivende eksamen	STX	—	—	—
	HHX	—	1.132	1.179
	HTX	—	1.008	1.031
	HF	—	0.819**	0.837
	Andet	—	1.291	1.580*
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—	—
	Middel (5.3-8.9)	—	0.482***	0.419**
	Lav (02-5.2)	—	0.379***	0.321***
	Ukendt	—	0.645	0.466***
Studiepause	Ingen (direkte)	—	0.908	(-)
	1 år	—	—	—
	2 år	—	0.861	(-)
	Mere end 2 år	—	0.979	(-)
	Ukendt	—	0.659	(-)
Alder	17-22 år	—	—	—
	23-25 år	—	(-)	(-)
	26 år og derover	—	(-)	(-)
Køn	Mand	—	(-)	(-)
	Kvinde	—	—	—
Herkomst	Dansk	—	—	—
	Indvandrere	—	0.621**	0.702
	Efterkommer	—	0.678	0.792
Fars højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)	(-)
	Gymnasial	—	(-)	(-)
	Kort videregående	—	(-)	(-)
	Mellem videregående	—	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—
Mors højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	—	(-)	(-)
	Gymnasial	—	(-)	(-)
	Kort videregående	—	(-)	(-)
	Mellem videregående	—	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—
Antal observationer		15.405	15.380	9.550
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.6712	0.6722	0.6196

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Anm.: Kun ansøgere med dansk adresse på ansøgningstidspunktet.

Reference i modellerne er fremhævet med en blå linje.

*p=0.05, **p=0.01, ***p<0.0001.

(-) variabel elimineret ved baglæns eliminering.

Grænsekvotientens værdi

Endvidere har de, som søger en uddannelse med høj grænsekvotient, mindre sandsynlighed (Model B: 0.615) for at søge om optagelse i et By-mønster i forhold til ansøgere, hvis første prioritets grænsekvotient er middel. Til gengæld har ansøgere til uddannelser, hvor grænsekvotienten er lav, større sandsynlighed (Model B: 1.574) for at alle deres uddannelsesønsker ligger i den samme studieby.

Et andet interessant resultat er, at blandt ansøgerne, hvis første prioritet ligger i København, har de, der søger en uddannelse, som ikke er adgangsbegrænset 1.580 gange større sandsynlighed for at de øvrige uddannelsesønsker også ligger i København. I princippet er ansøgerne til disse uddannelser praktisk talt garanteret en studieplads, og derfor er det interessant, at de alligevel har større tendens til at angive flere ønsker i samme studieby. Det kan være et udtryk for, at de virkelig vælger studiebyen København til, og i høj grad ser sig selv som studerende i København, som Bourdieu vil betegne som et positioneringsforløb, eller som Giddens vil argumenterer for – et væsentligt led i deres biografiske fortælling.

By-søgere er hjemmesøgende

Som det fremgik ved Plan A-søgerne, tyder faktoren '1.prioritet i samme region som bopæl' på, at de, som søger en uddannelse tæt på bopælen, har større sandsynlighed for at være By-søgere. Det kommer til udtryk ved, at de, som ikke søger en uddannelse i hjemmeregionen, har langt mindre (Model B: 0.283) sandsynlighed for By-mønsteret. Overordnet synes der at optræde en logisk sammenhæng: Er første prioritet geografisk placeret i hjemmeregionen, er der stor sandsynlighed for, at ansøgernes øvrige uddannelsesønsker også ligger i hjemmeregionen. Hermed kan Eva Teilmanns og Jens Oddershedes 'groet fast'-hypotese bekræftes.

Model C viser, at faktoren ikke bidrog signifikant til modellen, hvilket kan skyldes, at referencen i faktoren 'bopæl' netop er ansøgere, hvis bopæl er København på ansøgningstidspunktet.

Københavnere: København frem for alt

Der er også forskelle blandt ansøger, der kommer fra forskellige regionale områder. Model B viser, at ansøgerne fra Sjælland og Midtjylland har mindre sandsynlighed for at være By-søgere i deres samlede ansøgning. Selvom resultaterne for de syddanske og nordjyske ansøgere ikke er signifikante, tyder oddsenes værdier alligevel på, at de også har mindre tendens til et By-mønster i forhold til ansøgerne fra København.

Derimod har ansøgerne fra alle regioner signifikant mindre sandsynlighed for, at alle de søgte uddannelser ligger i København, selvom første prioriteten gør det. Eksempelvis har

nordjyderne mindst tendens (0.166) til et københavnsk By-søgemønster. Oddsenes værdier ser ud til at stige jo tættere ansøgerne bor på København. De sjællandske ansøgere nærmere sig de københavnske ansøgere, men har alligevel kun en halv gang så stor sandsynlighed (0.449) for at være By-søgende til København.

I et teoretisk perspektiv kan årsagen til, at københavnernes i høj grad har tendens til at søge flere uddannelser i København forklares med, at de oplever, at deres kommende position som studerende er og bliver på de københavnske uddannelsesinstitutioner. Hans Skifter Andersens konklusioner (2010) kan også siges at gøre sig gældende blandt ansøgerne til universiteternes bacheloruddannelser i 2010, i og med resultaterne viser, at der er relativt få, der har til hensigt at flytte fra København og Sjælland for at læse på universitetet²⁵.

Karakterens betydning ligner Plan A'erne

Endelig har ansøgernes karaktergennemsnit betydning for ansøgernes tendenser til By-mønsteret. Ligesom ved Plan A-søgerne ser det ud til, at samme logik gælder: Jo lavere karakterer jo mindre sandsynlighed for By-søgemønsteret. Det kan tyde på, at ansøgerne overordnet agerer fornuftigt i forhold til deres vurderinger af, hvor langt deres karaktergennemsnit rækker til, som det også blev fremhævet under analysen af Kombinations-søgerne og Plan A-søgerne.

Faktorer uden betydning for By-søgerne

Til forskel fra Plan A-søgerne er der flere faktorer, som ikke tilfører forklaringskraft til at karakterisere By-søgerne. Hverken kvote, studieskift, studiepause, alder, køn eller forældrenes uddannelsesniveau resulterer i signifikante forskelle. Dertil er det vanskeligt at give et bud på, hvad resultaterne for adgangsgivende eksamen er et udtryk for, og resultaterne for herkomst viser heller ikke et klart billede af faktorens betydning. Det er i sig selv interessant, at så relativt mange mål for ansøgernes baggrund ikke giver indikationer på, hvem blandt de mange underkategorier, der har større tendens til at søge én bestemt studieby. Regressionsmodellerne tyder ikke på, at det har betydning for ansøgernes sandsynlighed for at være By-søgere i deres samlede ansøgning.

Opsamling

Netop vedrørende analysen af By-søgerne var det interessant at undersøge, om ansøgernes bopæl havde betydning. Resultaterne tydede på, at særligt de københavnske ansøgere havde tendens til at søge uddannelser, der alle lå i den samme studieby – en studieby i

²⁵ Selvom By-mønsteret er defineret på baggrund af uddannelsernes geografiske beliggenhed, kan det for det meste sidestilles med et universitet for eksempel Aarhus Universitet er det eneste universitet i Aarhus, der udbyder bacheloruddannelser. Derfor kan Bourdieus teori om, at uddannelsesvalget også er et spørgsmål om at vælge en prestigefuld uddannelsesinstitution tages med i betragtningerne af københavnernes valg af de københavnske uddannelsesinstitutioner (Bourdieu 1994/1997:45).

hjemmeregionen. Det vil sige, at københavnere hovedsageligt prioriterer højt at blive i København under uddannelse – ligesom Sandras eksempel.

Analysen af By-søgemønstret viste, at hovedområde på den første prioriterede uddannelse havde betydning for ansøgernes sandsynlighed for at være By-søgere. Ansøgerne til humaniora, naturvidenskab og teknisk videnskab havde større tendens til dette søgningsmønster i forhold til ansøgere til samfundsvidenskab og sundhedsvidenskab.

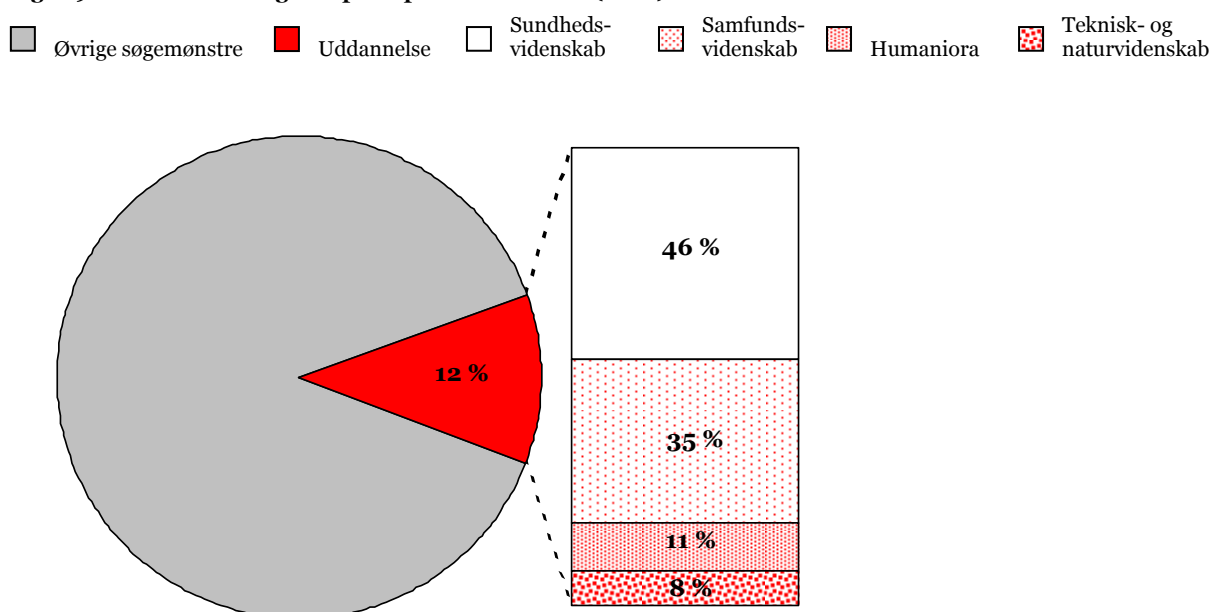
Grænsekvote og ansøgernes karaktergennemsnit har også betydning. Søgte ansøgerne en uddannelse med lav grænsekvote havde de større sandsynlighed for, at alle deres uddannelsesønsker ligger i den samme by. Særlig interessant er det, at de ansøgere, som søgte en uddannelse uden adgangsbegrænsning og som lå i København, også havde større tendens til, at de øvrige uddannelsesønsker også lå i København, selvom de faktisk er sikre på at blive optaget. Det blev betragtet som en klar indikation på, at valget af studiebyen København er højt prioriteret frem for andre forhold.

Alle andre faktorer tilfører umiddelbart ikke forklaringskraft, hvilket i sig selv er interessant. I den henseende er der ikke nogen, der har større tendens til By-mønstret end andre, og udover grænsekvote, karaktergennemsnit, hovedområde og bopæl ser det ud til at være mere eller mindre tilfældigt, hvem der kan karakteriseres som By-søgere. I et teoretisk øjemed, ser den empiriske analyse af By-søgere ikke ud til at rokke ved den teoretiske placering under Bourdieus social positionering og habitus.

Uddannelses-søgere

I det følgende analyseafsnit ser jeg nærmere på, hvad der karakteriserer ansøgere, som søger samme uddannelse – eller rettere inden for samme hovedområde – i forskellige studiebyer. Uddannelses-søgerne udgør som bekendt den mindste del af ansøgerfeltet til universiteternes bacheloruddannelser med 3.770 ansøgere (12 procent). I den indledende debat blev uddannelser som lægevidenskab, psykologi og jura fremhævet som særlig populære fag, og derfor er det relevant at undersøge, hvordan Uddannelses-søgerne fordeler sig på hovedområde.

Figur 9: Uddannelses-søgere opdelt på hovedområde (2010). Procent.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Ikke overraskende er de fleste Uddannelses-søgere ansøgere til sundhedsvidenskab (46 procent svarende til 1.752 ansøgere) og samfundsvidenskab (35 procent svarende til 1.332 ansøgere), fordi de mest populære fag – ifølge omtalen i problemstillingen – er placeret under disse to hovedområder. Det tydeliggøres i Tabel 12 nedenfor.

Tabel 12: Top 5 over uddannelsesønsker blandt Uddannelses-søgerne

Placering	Uddannelse	Hovedområde	Antal	Procent
1	Lægevidenskab	Sundhed	1.606	39
2	Psykologi	Samfund	513	13
3	Jura	Samfund	360	9
4	Statskundskab/Samfundsfag	Samfund	172	4
5	Odontologi (Tandlæge)	Sundhed	108	3

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Uddannelses-søgere er i høj grad ansøgere til landets lægeuddannelser, idet næsten 40 procent søger lægevidenskab. Dernæst søger Uddannelses-søgerne psykologi, jura eller statskundskab/samfundsfag, som alle er samfundsvidenskabelige uddannelser. Alle uddannelser i Top 5-oversigten er kendetegnet ved at have høje grænsekvotienter (fra 9.0), med undtagelse af jura, hvis grænsekvotient i 2009 lå mellem 7.2-8.0 og statskundskab/samfundsfag i odense (6.7) samt psykologi i Aalborg (8.4).

Foreløbigt ser det ud til, at Uddannelses-søgere går efter de mest populære uddannelser, men om det er skyldes, at disse uddannelsers jobsigte er gennemskuelige eller fordi, grænsekvotienterne sender signaler om, at faget er 'overspændende' og prestigefuldt, kan ikke konkluderes ud fra ovenstående resultater. Måske er det muligt at nærme sig årsagerne ved nedenstående analyse, hvor betydningen af søgefaktorer og baggrundsfaktorer undersøges.

På næste side vises den samlede oversigt over regressionsmodellerne for Uddannelses-søgemønstret. Model C indeholder kun de ansøgere, som har søgt en sundhedsvidenskabelig uddannelse som første prioritet for at undersøge om, der er noget, der specielt karakteriserer sundhedsvidenskabelige Uddannelses-søgere.

Ansøgere i kvote 2 er Uddannelses-søgere

Resultaterne viser, at søger ansøgerne i kvote 2 frem for kvote 1, har de større sandsynlighed (Model B: 1.461) for at være Uddannelses-søgere i deres samlede ansøgning i stedet for at være Kombinations-søgere. Ansøgerne, som søger en sundhedsvidenskabelig uddannelse som første prioritet, har dobbelt så stor sandsynlighed (Model C: 2.182) for, at resten af ansøgningen også er til sundhedsvidenskabelige uddannelser ved universiteterne.

Taget i betragtning af at de fleste uddannelser, som Uddannelses-søgerne går efter, er svært adgangsbegrænsede, er det fornuftigt nok, at de søger i kvote 2 for at forhøje deres optagelseschancer. Især til de sundhedsvidenskabelige uddannelser, hvor grænsekvotienterne generelt er højst. Resultatet kan være et udtryk for, at netop disse ansøgere er velorienteret om de små optagelseschancer og derfor forsøger at øge chancen ved også at få deres ansøgninger vurderet i forhold til andre kompetencer (f.eks. motiveret ansøgning) end deres karaktergennemsnit.

Tabel 13: Logistisk regression for Uddannelses-mønster i forhold til Kombinations-mønster

Sandsynlighed for Uddannelses-mønster i forhold til Kombinations-mønster		Model A	Model B	Model C
		Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio
		Kun søgevariable	Alle variable	Kun SUND
Søgt i	Kvote 1	—	—	—
	Kvote 2	1.506***	1.461***	2.182***
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—	—
	Humaniora	0.499***	0.518***	Udgår
	Naturvidenskab	1.001	1.027	Udgår
	Sundhedsvidenskab	1.343***	1.374***	Udgår
	Teknisk videnskab	0.235***	0.226***	Udgår
Grænsekotient 2009 (1. prioritet)	Høj (9.0+)	1.068	0.929	2.810***
	Middel (5.3-8.9)	—	—	—
	Lav (02-5.2)	1.060	1.093	Ingen
	Ingen (fri adgang)	0.667***	0.646***	1.104
1. prioritet i samme region som bopæl	Ja	—	—	—
	Nej	(-)	(-)	(-)
Bopæl (region)	Hovedstaden	—	—	—
	Sjælland	1.170	(-)	(-)
	Syddanmark	1.312**	(-)	(-)
	Midtjylland	1.061	(-)	(-)
	Nordjylland	1.086	(-)	(-)
Historik	Førstegangssøger	—	—	—
	Studieskift	1.736***	1.976**	—
Adgangsgivende eksamen	STX	—	—	—
	HHX	(-)	(-)	(-)
	HTX	(-)	(-)	(-)
	HF	(-)	(-)	(-)
	Andet	(-)	(-)	(-)
	—	(-)	(-)	(-)
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—	—
	Middel (5.3-8.9)	0.660	0.413*	0.413*
	Lav (02-5.2)	0.499***	0.350*	0.350*
	Ukendt	0.676	0.513	0.513
Studiepause	Ingen (direkte)	1.337*	1.280	—
	1 år	—	—	—
	2 år	0.774***	0.922	0.922
	Mere end 2 år	1.538**	2.630**	2.630**
	Ukendt	1.033	1.847	1.847
Alder	17-22 år	—	—	—
	23-25 år	0.965*	(-)	(-)
	26 år og derover	1.369**	(-)	(-)
Køn	Mand	(-)	(-)	(-)
	Kvinde	—	—	—
Herkomst	Dansk	—	—	—
	Indvandrere	0.676**	(-)	(-)
	Efterkommer	0.871	(-)	(-)
Fars højeste uddannelsesniveau	Grundskole	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—
	Ukendt	(-)	(-)	(-)
Mors højeste uddannelsesniveau	Grundskole	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—
	Ukendt	(-)	(-)	(-)
Antal observationer		6.424	6.410	1.678
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.743	0.742	0.749

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Anm.: Kun ansøgere med dansk adresse på ansøgningstidspunktet.

Reference i modellerne er fremhævet med en blå linje.

*p=0.05, **p=0.01, ***p<0.0001.

(-) variabel elimineret ved baglæns eliminering.

Lægevidenskab og intet andet

Som det fremgik af Figur 9, søger de fleste Uddannelses-søgere ind på sundhedsvidenskab og samfundsvidenskab. Ansøgerne til sundhedsvidenskab har 1.374 gange større sandsynlighed for Uddannelses-søgemønsteret i forhold til ansøgerne, hvis første uddannelsesønske tilhører samfundsvidenskab. Dertil har ansøgerne til humaniora og teknisk videnskab mindre sandsynlighed for Uddannelses-søgemønsteret. Det tyder på, at ansøgere, der søger sundhedsvidenskab (typisk lægevidenskab) virkelig *vil* faget og ønsker ikke at gå på kompromis med en alternativ uddannelse.

Grænsekotient er ubetydelig

Det ser ikke ud til, at grænsekotienterne har betydning for ansøgernes sandsynlighed for Uddannelses-søgemønsteret. I Model B er der ingen forskel på, om den første prioriterede uddannelse har en høj, middel eller lav grænsekotient, men, hvis ansøgerne søger en uddannelse, som ikke er adgangsbegrænset, har de mindre sandsynlighed (0.646) for at være Uddannelses-søgere.

Grænsekotientens betydning ser dog ud til at have en betydelig effekt blandt ansøgerne, der søger sundhedsvidenskab som første prioritet. De har næsten tre gange så stor sandsynlighed (Model C: 2.810) for Uddannelses-søgemønsteret i forhold til Kombinationsmønsteret, hvilket stemmer overens med, at de mest søgte sundhedsvidenskabelige uddannelser netop er karakteriseret ved at have høje grænsekotienter.

Syddanske ansøgere har fokus på faget

Et andet interessant resultat er bopæls betydning. Det ser ud til, at ansøgerne fra Syddanmark har lidt større sandsynlighed (1.312) for at gå efter et bestemt fag i forhold til ansøgerne fra København. Nogen vil måske mene, at de syddanske ansøgere ikke har noget valg, fordi de bor langt fra den nærmeste universitetsby Odense, og derfor virker det måske netop naturligt også at skele til Aarhus, Aalborg og København. I hvert fald viser Tabel 19 side 106, at der kan være noget, om at de syddanske uddannelsessøgende er mindre geografisk 'groet fast'.

Definitionen af Uddannelses-søgerne kan være årsag til, at variabelen '1. prioritet i samme region som bopæl' ikke bidrager signifikant til at karakterisere Uddannelses-søgerne, fordi Uddannelses-ansøgertypen søger uddannelser i mindst to forskellige byer, og derfor er det tilsyneladende underordnet, om det første uddannelsesønske ligger tæt på ansøgerne bopæl eller ej.

Studieskiftende ansøgere har fundet det helt rigtige fag

Ligesom ved Plan A-søgerne er Uddannelses-søgerne tilsyneladende også karakteriseret ved at være i gang med en uddannelse på universitetet i forvejen. De studieskiftende ansøgere har 1.736 gange større sandsynlighed for Uddannelses-mønsteret i forhold til de ansøgere, som søger om optagelse for første gang. Tendensen ses også hos ansøgerne til sundhedsvidenskab, hvilket kan være et udtryk for, at der er en gruppe, som allerhelst vil være læge og derfor prøver at søge om optagelse igen året efter.

Resultaterne omkring de indskrevne studerende skyldes muligvis, at de i højere grad end førstegangsansøgerne er blevet mere sikre på, hvad de vil studere, fordi de allerede har gjort nogle erfaringer med et fag, som de måske oplever, ikke er det rette studie for dem. Med Giddens' udlægning af modernitetens betydning kan resultatet være et udtryk for, at selvom de studieskiftende ansøgere er optaget og i gang med en uddannelse, er uddannelsesvalget ikke endegyldigt. Modernitetens mulighedskaos medfører, at det kræves af individet, at individet fortsat arbejder på og mærker efter om, det nu også er det helt rigtige studie i forhold til den reflektive selvrealiseringsproces.

Ikke muligt at være studiekræsen...

... hvis man har et lavt karaktergennemsnit. Denne gruppe ansøgere har halvt så stor sandsynlighed (0.499) for Uddannelses-søgemønsteret i forhold til ansøgere med et højt karaktergennemsnit – en tendens, der også synliggøres blandt ansøgerne til sundhedsvidenskab i Model C. Umiddelbart synes det rationelt, at ansøgere med lave karakterer ikke i så høj grad kan identificeret som Uddannelses-søgere.

Ingen eller for lang pause gør ansøgningen fagligt snæver

Endvidere fremtræder signifikante forskelle i forhold til længden på ansøgernes studiepause. Ansøgere, som søger om optagelse umiddelbart efter afslutning af deres adgangsgivende eksamen, har en smule større sandsynlighed (Model B: 1.337) i forhold til ansøgere med et års studiepause for Uddannelses-søgemønsteret. Ansøgere med to års pause har lidt mindre sandsynlighed (0.774), mens de med mere end to års studiepause har halvanden gang større sandsynlighed (1.538) for, at deres samlede ansøgning består af uddannelser inden for det samme hovedområde i forskellige studiebyer.

Det er undersøgelsens eneste tidspunkt, hvor ansøgerne uden studiepause skiller sig signifikant ud. Hutter's analyser peger på, at tid er en væsentlig faktor i de unges forløb omkring uddannelsesvalget. Ansøgere uden studiepause oplever måske ikke tidspresset i lige så høj grad som dem, der har to års pause, hvorfor de uden pause i højere grad er Uddannelses-søgere, da de muligvis befinder sig i et positioneringsforløb, hvor selve faget spiller en større rolle i den samlede ansøgning.

Derimod vidner resultatet for ansøgerne med to års pause om, at de måske i højere grad oplever tidspresset (eksempelvis pga. bonus for tidlig studiestart), og derfor ikke søger nær så snævert, som de øvrige ansøgere. At ansøgerne med mindst tre års studiepause har større tendens til Uddannelses-søgemønsteret, kan skyldes nogle af de samme årsager, som jeg påpegede vedrørende de usikre Plan A-søgere. Der kan være nogle træk ved moderniteten, der kan medvirke til, at disse ansøgere orienterer sig mod én bestemt uddannelse, der synes som den helt rigtige.

Angående ansøgerne til sundhedsvidenskab tyder det på, at der kun er en forskel at spore blandt ansøgerne med mere end to års studiepause i forhold til dem, der har holdt pause et enkelt år. Ligesom den samlede Model B har de førstnævnte 2.630 gange større sandsynlighed for, at resten af ansøgningen er udfyldt med uddannelsesønsker til sundhedsvidenskab i resten af landet. Som i Model B kan det, som nævnt, være et udtryk for, at denne gruppe ansøgere i høj grad er sporet ind på målet – den eneste rigtige uddannelse for dem – men som måske er i gang med en anden uddannelse eller et andet positioneringsforløb, og derfor søger fagligt snævert velvidende, at optagelseschancerne på lægevidenskab er små.

Alder - en lille effekt

De samme konklusioner kan knyttes til resultaterne vedrørende ansøgernes alder, som dog kun viser sig at have en lille betydning i den samlede Model B og ingen effekt i Model C – ansøgerne til sundhedsvidenskab.

Ansøgerne på 26 år eller derover har 1.369 gange større sandsynlighed for at være Uddannelses-søgere i deres samlede ansøgning i forhold til de yngste ansøgere, hvilket også kan være et udtryk for, at de ældstes lidt længere livsforløb kan snævre uddannelsesmulighederne ind, fordi de er nået længere i deres identitetsarbejde.

Herkomsts betydning er begrænset

Endelig viser analysen, at herkomsts betydning ikke er helt så markant, som det var tilfældet i analysen af de øvrige søgemønstre. Indvandrere har mindre sandsynlighed (0.676) for at være Uddannelses-søgere i forhold til de etnisk danske ansøgere, men der kan ikke observeres forskelle blandt ansøgerne specifikt til sundhedsvidenskab.

Opsamling

Først og fremmest viste den indledende figur og tabel, at Uddannelses-søgerne søger de mest populære uddannelser, som også blev fremhævet i den indledende debat om årsager til ansøgernes snævre ansøgninger. Opgørelsen over Uddannelses-søgernes fem mest søgte uddannelser var lægevidenskab, psykologi, jura, statskundskab/samfundsfag og tandlæge, som alle mere eller mindre er kendetegnet ved at have høje grænsekvotienter.

De høje grænsekvoteienter kan ifølge flere aktører skyldes flere ting, som spænder over, at disse uddannelser har klare og gennemskuelige jobmuligheder, er prestigefyldte eller er 'overspændende'. Årsagerne kan siges at falde imellem to teoretiske stole – det modernitetsteoretiske og det rationelle perspektiv, som også Thomsen konkluderede.

I ovenstående optik er det interessant, at Uddannelses-søgere ser ud til at kunne karakteriseres som kvote 2-søgere, studieskiftere, flere års studiepause og 26 år eller derover. Det kan tyde på, at Uddannelses-søgere kan placeres i kassen med Giddens' modernitetsbegreber om selvrealisering og identitetsprojekt. De ældre kan i kraft af deres alder og flere års pause fra uddannelsessystemet måske bedre navigere i virvaret af muligheder.

Den empiriske analyse af Uddannelses-mønsteret viser således, at ansøgertypen primært kan karakteriseres ud fra modernitetsteoriens begreber, men derudover kan Uddannelses-søgeren også karakteriseres som en, der søger rationelt, fordi disse ansøgere typisk søger uddannelser, der ifølge formanden for Danske Studerendes Fællesråd har klare og gennemskuelige jobmuligheder.

Konklusion

I mit speciale har jeg på en ny måde sat fokus på ansøgernes *samlede* ansøgning til universiteternes bacheloruddannelser i 2010. Med udgangspunktet i den aktuelle debat og den eksplorative tilgang til datamaterialet var det muligt at identificere og begrebsdefinere fire nuancerede søgemønstre – tre snævre og et bredt. Jeg gav de fire mønstre betegnelserne Plan A, By, Uddannelse og Kombination på baggrund af, hvad der definerede hvert af mønstrene. Plan A-søgerne søger kun én uddannelse, By-søgerne søger mindst to uddannelser i den samme studieby, Uddannelses-søgerne søger flere uddannelser inden for det samme hovedområde i flere forskellige byer, og Kombinations-søgerne er defineret ved at kombinere fag og studieby. Ansøgernes fordeling på søgemønstrene viste, at langt de fleste ansøgere (87 procent) søger snævert – enten i forhold til fag, studieby eller begge dele.

Søgemønstrene blev indledningsvis placeret teoretisk ved hjælp af den indledende debats hypoteser og tre sociologiske perspektiver på, hvad der har betydning for unges valg af uddannelse. Både Plan A-søgerne og Uddannelses-søgerne blev karakteriseret som ansøgere, der vælger uddannelse ud fra modernitetsteoretiske refleksive og selvrealiseringsprocesser. På baggrund af hypoteser om 'groet fast' og Bourdieus habitusbegreb blev By-søgerne placeret under Bourdieus teoretiske begrebsapparat. Endelig blev Kombinations-søgerne stedefæstet – udover som undersøgelsens bredeste søgemønster – som rationelle ansøgere.

Analyserne af hvert søgemønster viste, at objektive faktorer vedrørende den første prioriterede uddannelse og baggrundsfaktorer havde betydning for, hvilket søgemønster der kendetegner den samlede ansøgning. Nogle af de empiriske resultater bekræftede den teoretiske beskrivelse af søgemønstrene, mens andre resultater pegede på, at det også kan argumenteres for, at det pågældende søgemønster kan beskrives med andre teoretiske perspektiver.

Et helt centralt resultat var, at ansøgerne med Plan A-mønsteret ikke kan defineres som et og samme søgemønster, fordi de sikre Plan A-søgere og de usikre Plan A-søgere karakteriseres med forskellige faktorer. Således blev de fire identificerede søgemønstre til fem søgemønstre²⁶. Figuren på næste side opsummerer, hvad der karakteriserer ansøgerne med de forskellige søgemønstre.

²⁶ De generelle modeller for hvert mønster er samlet i en tabel, som giver overblik over forskellene på tværs af søgemønstrene. Se Appendiks A: Tabeller.

Figur 10: Søgemønstrenes teoretiske placering - modificeret

	Kombination	Plan A (sikker)	Plan A (usikker)	By	Uddannelse
Rationel -Goldthorpe (1998)	X	(X)			(X)
Selvrealisering - Giddens (1996),		X	X		X
Social positionering -Bourdieu (1994)	(X)	(X)	(X)	X	

X = Udgangspunkt

(X) = Placering efter empirisk analyse

Definitionen af Kombinations-søgerne medførte, at denne type kategoriseres under det rationelle teoretiske perspektiv. Analysen viste, at det på mange måder er passende. De, som søger sundhedsvidenskab, har lave karakterer, søger en uddannelse med høj grænsekotient og søger en uddannelse uden for hjemmeregionen har størst sandsynlighed for Kombinations-søgemønsteret. Tilsammen gav det et indtryk af, at denne ansøgertype, i fuld erkendelse af små optagelseschancer, forsøger at maksimere chancerne ved netop at søge bredt. Det taler for, at Kombinations-søgerne kan beskrives som rationelt handlende.

Analysen viste også, at ansøgere med indvandrerbaggrund har større tendens til Kombinations-mønsteret. Det gav et indtryk af, at Kombinations-søgerne ikke udelukkende kan beskrives som rationelle, fordi indvandrerne måske har et anderledes positioneringsforløb end de etnisk danske ansøgere, der bevirker, indvandrerne orientering mod professionsuddannelser, der for dem opleves som prestigefulde fag. Derfor kan der sættes parentes om Kombinations-søgerens placering i den teoretiske ramme om social positioneringsforløb.

I udgangspunktet blev Plan A-søgerne betegnet som drømmesøgere, der er stærkt drevet af et personligt projekt, der bevirker, at de kun søger om optagelse på én uddannelse. De modernitetsteoretiske beskrivelser kan fortsat tilskrives Plan A-søgerne, uanset om de søger sikkert eller usikkert i forhold til differencen imellem deres karaktergennemsnit og den vejledende grænsekotient. Potentielle studieskiftende ansøgere havde tendens til Plan A-søgemønsteret på tværs af sikker/usikker, og det vidnede om, at disse ansøgere, igennem deres erfaringer som studerende, er kommet tættere på drømmen, hvorfor modernitetsteoretiske begreber fortsat kan beskrive Plan A-søgetyperne.

Hos de usikre Plan A-søgere kan denne konklusion bekræftes yderligere, idet denne gruppe er kendetegnet ved at være 26 år eller ældre, søger i kvote 2 og har mere end to års

studiepause og søger én uddannelse på trods af usikkerhed om udfaldet. Denne ansøger-type har således været igennem en længere refleksiv proces med at finde frem til den helt rigtige uddannelse, der passer til ansøgerens ønskede biografiske fortælling. For de usikre Plan A-søgere handler deres ansøgning til en bacheloruddannelse om prioriteringen af ønsket om at opnå et bestemt 'hvem'.

Derudover viste resultaterne også at begge Plan A-typer havde tendens til at søge en uddannelse, som lå i hjemmeregionen. Det blev konkluderet at være et helt naturligt valg i forlængelse af ansøgernes hidtidige positioneringsforløb i vante og velkendte omgivelser. Dertil tydede resultaterne omkring ansøgernes karaktergennemsnit også at have en betydning for Plan A-mønstret, som kan argumentere for begge Plan A-typer beskrives med Bourdieus begreber. Ansøgere med lave karakterer havde mindre tendens til at søge én uddannelse, selvom de søgte sikkert i forhold til den første prioriterede uddannelse. Det blev konkluderet til at være et udtryk for, at disse ansøgere risikerer at undervurdere sig selv, fordi de er bevidste om, at de ikke besidder den samme prestigefulde kapital, som er nødvendig i spillet om studiepladserne. Dog viste det sig, at de sikre Plan A-søgere har et højt karaktergennemsnit og søger en uddannelse, som netop kræver et højt gennemsnit. For de sikre Plan A-søgere *er* uddannelsesvalget et spørgsmål om prestige. Tilsammen er resultaterne klare indikationer på, at Plan A-typens uddannelsesvalg kan beskrives i forhold til bagvedliggende strukturers betydning som habitus, symbolsk kapital, symbols vold og social positioneringsforløb.

Endelig er selve definitionen af de sikre Plan A-søgere afgørende for, at denne gruppe ansøgere kan karakteriseres som en rationel søgetype, da det rationelt er velovervejet at søge én uddannelse, hvor man er sikker på at få det forventede afkast i forhold til investering af ressourcer.

Udover Plan A-søgernes tendens til at søge en uddannelse i hjemmeregionen, er det også en klar karakteristisk af By-søgerne. Det er et klart udtryk for, at disse tre ansøgertyper prioriterer at studere og bo i en bestemt studieby højt, som kan skyldes et ønske om være tæt på nære sociale relationer i vante omgivelser. De vil ikke flytte. De *er* groet fast. By-søgerne søger uddannelser, som er mindre populære; humaniora, naturvidenskab og teknisk videnskab, som taler for, at realisering af et personligt projekt ikke kan beskrive By-søgeren. I et kaos af valgmuligheder er prioriteringen af studieby et fast og nødvendigt støttepunkt for By-ansøgertypen i en ellers refleksivt krævende proces.

Uddannelses-søgerne kendetegnes ved at være ældre, har haft mere end to års studiepause og søger i kvote 2, og ligner dermed de usikre Plan A-søgere. Faktorerne er indikatorer på, at det også for Uddannelses-søgernes prioritering af faget er et spørgsmål om, hvem man kan blive. Dertil blev det bekræftet, at Uddannelses-søgerne i høj grad søger de mest

populære, men det har ikke været muligt at undersøge om, det skyldes synlige og velkendte jobmuligheder eller den medfølgende prestige ved at disse uddannelser pga. høje grænsekotienter. Derfor kan det ikke udelukkes, at Uddannelses-søgerne også kan beskrives som en rationelt orienteret ansøgertype.

Mod forventningerne viste analyserne af de enkelte søgemønstre at hverken forældrenes uddannelsesniveau eller typen af den adgangsgivende at have betydning. Det kan skyldes, at der er sket en positiv selektion i forvejen, da jeg har afgrænset undersøgelsen til at omhandle ansøgere, der søger om optagelse på universitetsniveau. Med Bourdieus begreber in mente kan både forældrenes uddannelsesniveau og den adgangsgivende eksamen korrelerer med ansøgernes karaktergennemsnit, når der samtidig kontrolleres for en række andre faktorer.

Resultaterne fra den empiriske analyse af hvert søgemønster viste sig at kunne beskrives lidt forskellig fra det teoretiske udgangspunkt. Analysen af ansøgernes samlede ansøgning består af ansøgningstyper, der spænder fra at sammensætte deres samlede ansøgning på baggrund af rationelle overvejelser, til overvejelser af identitetsskabende karakter, og til et naturligt valg om at holde fast i velkendte omgivelser.

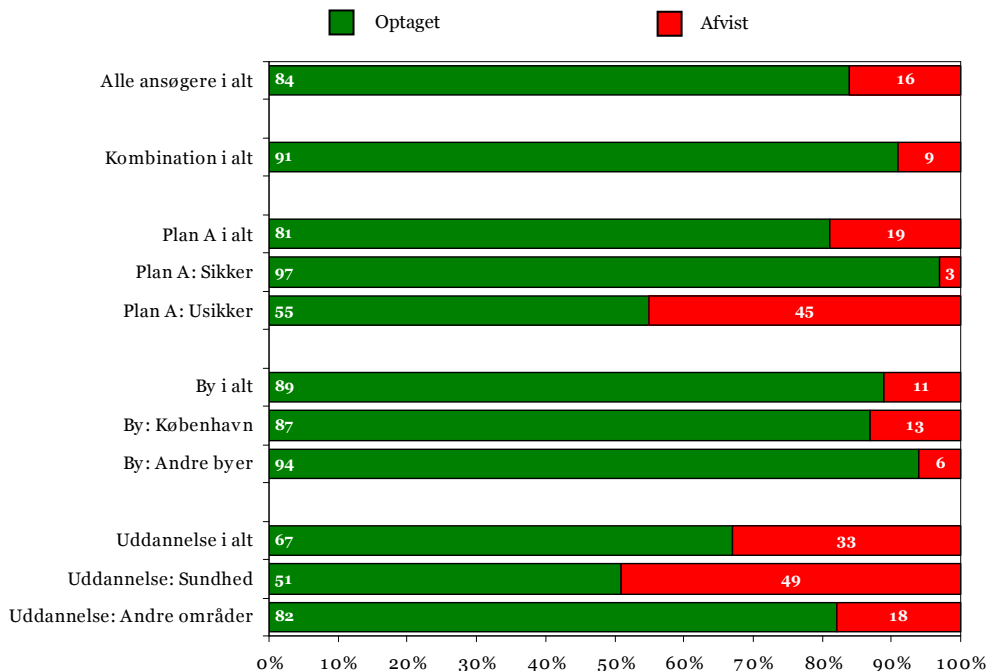
Søgemønstrenes konsekvenser

Ansøgerne søger om optagelse på en videregående uddannelse med det selvfølgelige formål at blive optaget. Det store spørgsmål, der står tilbage efter de empiriske analyser af søgemønstrene, er, hvilken betydning søgemønstrene har for ansøgernes optagelseschancer. Er det brede og rationelle Kombinations-søgemønster det eneste hensigtsmæssige søgemønster? I det foregående analyseafsnit har jeg undersøgt, hvad der er karakteristisk for hver ansøgertype, og i denne anden analysedel undersøger, hvilke konsekvenser søgemønstrene har for udfaldet. Først beskrives, hvordan ansøgerne fordeler sig i forhold til søgemønster og optaget/afvist, og dernæst undersøges søgemønstrenes betydning ved hjælp af regressionsmodeller, hvor der tages højde for søgefaktorer og baggrundsfaktorer²⁷.

Optaget eller afvist?

Figur 11 viser den procentvise fordeling af søgemønstre og optaget/afvist. De enkelte undergrupper for hvert søgemønster, er også vist i figuren for at give et mere detaljeret billede af interne forskelle med hensyn til optaget/afvist.

Figur 11: Ansøgerne fordelt på søgemønstre og optagelsesstatus (2010). Procent

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).
Anm.: 2.888 ansøgere er afmeldt (opfylder ikke adgangskrav) og indgår ikke i tabellen.

²⁷ Afsnittet omhandler *ikke* de afmeldte (opfylder ikke adgangskrav), men det er klart, at de også er en væsentlig del af problemstillingen. Se Appendiks D: Hvad med de afmeldte? for en kort analyse.

I gennemsnit blev 16 procent af alle ansøgere med en bacheloruddannelse til universiteterne som første prioritet i 2010 afvist. Kombinations-søgemønsteret, som har fungeret som reference i analysen af ansøgertyperne, ser ud til at være en positivt og hensigtsmæssige måde at sammensætte sin ansøgning på. Endvidere er det tydeligt, at nogle søgemønstre afviger markant fra gennemsnittet, og forekommer som mere uhensigtsmæssige søgningsstrategier.

Figuren viser, som vist under analysen af Plan A-søgerne, at ca. hver femte Plan A-søger (19 procent) bliver afvist fordi, ansøgernes karaktergennemsnit ikke er højt nok til at blive tilbudt en studieplads i 2010. Det er helt tydeligt, at de usikre Plan A-søgere er særligt udsat for at blive afvist i og med, at hele 45 procent af denne ansøgertype blev afvist! Til sammenligning blev kun 3 procent af de sikre Plan A-søgere afvist²⁸. Se Tabel 21 side 106. Årsagen hertil kan være, at de søgte uddannelser var mere populære blandt ansøgerne i 2010 i forhold til 2009. Se Tabel 23 side 107.

Endvidere viser Figur 11, at det tilsyneladende ikke er helt så uhensigtsmæssigt at være geografisk snæver i sin samlede ansøgning, idet kun ca. hver tiende By-søger afvises. Alligevel bliver lidt flere andele af By-søgere (13 procent) afvist, hvis alle uddannelsesønskerne ligger i København. I kontrast hertil bliver kun seks procent af By-søgerne, der søger andre studiebyer end København afvist.

Derimod er Uddannelses-søgemønsteret et mere problematisk søgemønster, idet 33 procent af Uddannelses-søgerne blev afvist på alle deres prioriterede uddannelsesønsker. Værst gik det for de Uddannelses-søgere, der søgte sundhedsvidenskab (typisk lægevidenskab og tandlæge), hvor halvdelen endte med at få et totalt afslag. Derimod er det kun lidt under hver femte (18 procent) af Uddannelses-søgerne til de øvrige hovedområder, som ikke blev optaget. Se Tabel 22 side 106.

Tabel 14: Uddannelses-søgeres top 5 fordelt på optagelsesstatus (2010) Procent

	Optaget	Afvist	I alt	Antal i alt
Lægevidenskab	51	49	100	1.452
Psykologi	58	42	100	440
Jura	76	24	100	336
Statskundskab/Samfundsfag	90	10	100	133
Odontologi (tandlæge)	29	71	100	90

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Anm.: 235 afmeldte uddannelses-søgere indgår i ikke i tabellen.

I henhold til Uddannelses-søgernes top 5 fremgår det af Tabel 14, at særligt Uddannelses-søgerne til tandlæge, lægevidenskab og psykologi har de største andele afviste, mens kun 10 procent af Uddannelses-ansøgerne til statskundskab/samfundsfag endte med at blive

²⁸ Så vidt kan Teilgaard fortsætte med at sætte en kop kaffe på højkant, såfremt sikkerhedsmarginen fortsat er en hel karakter.

afvist – måske fordi de øjner alternative muligheder inden for hovedområdet som for eksempel Politik & Administration på Aalborg Universitet, hvor der er fri adgang.

Ud fra ovenstående er det allerede tydeligt, at Kombinations-søgemønsteret *er* et hensigtsmæssigt og fornuftigt søgemønster, da de flest af disse ansøgertyper fik tilbudt en studieplads. Dertil har det også vist sig, at det at søge snævert ikke altid er så problematisk, som det måske fremstår i debatten om ansøgernes skelen til populære uddannelser med høje grænsekvotienter osv. Langt de fleste sikre Plan A-søgere og også de fleste By-søgere samt Uddannelses-søgere, der ikke søger sundhedsvidenskab blev *også* tilbudt optagelse.

Et kig kun på de afviste

Inden jeg går videre med analysen ansøgernes risiko for at blive afvist givet søgemønstrene og de øvrige kontrolfaktorer, vil jeg her at fuldende resultatet fra UBST's redegørelse (2010), hvor det fremgik, at 42 procent af de afviste kun havde søgt om optagelse på én uddannelse – altså de ansøgere, jeg kaldte for Plan A-søgere. Med den nye viden om søgemønstre er det nu muligt at klarlægge, hvilket søgemønster der kendetegnede de øvrige afvistes samlede ansøgning.

Tabel 15: Afviste fordelt på søgemønster (2010)

Søgemønster	Antal	Procent
Plan A i alt	2.015	42
... heraf 'sikre'	168	4
... heraf 'usikre'	1.448	30
... heraf 'ukendt karakter'	399	8
By i alt	1.288	27
... heraf søger København	1.052	22
... heraf søger andre byer	236	5
Uddannelse i alt	1.124	23
... heraf søger sundhedsvidenskab	780	16
... heraf søger andre områder	344	7
Kombination	366	8
I alt	4.793	100

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.
Anm.: 2.888 er afmeldt (opfylder ikke adgangskrav) og indgår ikke i tabellen.

Knap 5.000 ansøgere fik afslag på samtlige søgte uddannelser. Det viser sig, at udover en stor andel af de afviste ansøgere var Plan A-søgere (de fleste var usikre), udgør By-søgerne 27 procent (flest til København), Uddannelses-søgerne 23 procent og Kombinations-søgerne 8 procent. Langt de fleste afviste har således enten søgt snævert med hensyn til fag og/eller geografi. Under hver tiende afviste, er afvist på trods af at de søgte bredt både fagligt og i geografisk henseende.

Søgemønstrenes betydning for at blive afvist

Indtil nu har jeg gennemgået, hvordan ansøgertyperne fordeler sig på udfaldet af ansøgningen. I det følgende afsnit undersøges, hvilken betydning søgemønstrene har for ansøgernes risiko for at blive afvist. Referencekategorien for faktoren søgemønster er Kombinations-mønsteret i tråd med, at dette mønster fungerede som reference i analyserne af det enkelte søgemønster. Forinden er det væsentligt at overveje et par enkelte elementers mulige betydning.

I indledningen nævnte jeg, at ansøgerne har mulighed for at søge optagelse på op til otte uddannelser. Jeg har indtil nu vist, at det ikke er uvæsentligt, hvad der kendetegner ansøgernes samlede uddannelsesønsker, men når det kommer til analysen af de afviste, er det relevant at undersøge om *antallet* af prioriteter har betydning for ansøgernes risiko for at blive afvist. Et oplagt spørgsmål synes at presse sig på: Kan spørgsmålet om ansøgernes risiko for at få afslag alene være et spørgsmål om, hvor mange uddannelser ansøgerne har søgt om optagelse på?

Tabel 16: Søgemønster og antal prioriteter (2010). Gennemsnit

Søgemønster	Antal prioriteter (gennemsnit)	Antal prioriteter (median)	Antal ansøgere
Plan A	1.0	1.0	12.291
By – i alt	3.1	3.0	12.480
... heraf 'søger København'	3.3	3.0	8.464
... heraf 'søger andre byer'	2.8	2.0	4.016
Uddannelse – i alt	3.0	3.0	3.770
... heraf 'sundhedsvidenskab'	3.2	3.0	1.752
... heraf 'andre områder'	2.8	2.0	2.018
Kombination	4.6	4.0	4.364
Alle	2.5	2.0	32.905

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Tabel 16 viser, at grundet definitionen af Plan A-søgerne har alle disse ansøgere kun søgt én prioritet. Til gengæld har Uddannelses-søgerne og By-søgerne bredt deres ansøgninger lidt mere ud og har gennemsnit søgt tre uddannelser. Kombinations-søger har søgt 4.6 uddannelser i gennemsnit. Fordelingen skal blot fungere som endnu en oplysning om, hvad der kendetegner ansøgernes søgemønstre. Se Tabel 24 side 107 for ansøgernes fordeling på antal prioriteter og optaget/afvist.

Derudover har jeg valgt at skelne imellem om ansøgerne er sikre eller usikre i forhold til det første uddannelsesønske på samme måde som analyserne af Plan A-søgerne. Formålet er at komme endnu tættere på, hvor det er særlig relevant at rette opmærksomheden med hensyn til søgemønstrenes betydning.

Tabel 17: Ansøgerne fordelt på sikker/usikker søgning og optagelsesstatus (2010). Procent

	Optaget	Afvist	I alt (procent)	I alt (antal)
Sikker	98	2	100	13.381
Usikker	75	25	100	12.613
Ukendt gennemsnit	68	32	100	4.023
I alt (antal)	25.224	4.793	-	30.017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.
Anm.: 2.888 afmeldte indgår ikke i tabellen.

Det fremgår af tabellen ovenfor, at langt de fleste ansøgere (98 procent), som søger sikkert i forhold til deres første prioriterede uddannelsesønske bliver tilbudt en studieplads, mens kun to procent (svarende til 332 ansøgere) må afvises pga. et for lavt gennemsnit. Derimod afvises hver fjerde ansøger, som har søgt usikkert (svarende til 3.182 ansøgere). Da problematikken er størst for ansøgere, der søger usikkert, vil jeg derfor i det følgende ligge vægt på denne gruppe ansøgere.

Analyserne er præsenteret samlet på næste side. I Model A indgår kun søgemønstrene, mens de øvrige søgevariable er tilføjet i Model B. I Model C og Model D er der også taget højde for baggrundsfaktorerne, men her skelnes imellem de sikre og de usikre ansøgere. Jeg vil hovedsageligt kommentere analysen af de usikre. Oddsene er udtryk for, ansøgerens sandsynlighed for at blive afvist i forhold til at blive optaget.

Plan A-søgerne er defineret ved kun at søge én uddannelse, og derfor vil faktoren, der angiver antal prioriteter korrelerer med søgemønstrene. Derfor har jeg valgt at lave en model, hvor Plan A-søgerne ikke er med for at netop at kunne undersøge om antallet af prioriteter har betydning for ansøgernes risiko for afslag. Der tages også højde sikker/usikker i forhold til den første prioriterede uddannelse for tilnærmelsesvis at kunne sammenligne resultaterne med de øvrige modeller.

Tabel 18: Logistisk regression for afviste i forhold til optagne

Sandsynlighed for afslag frem for optagelse		Model A	Model B	Model C	Model D	Model E
		Kun søgemønstre	Kun søgevariable	Sikker	Usikker	Uden Plan A
Søgemønster	Plan A	2.711***	3.987***	1.817***	15.200***	Udgår
	Uddannelse	4.048***	3.746***	0.270**	6.419***	4.131***
	By	1.523***	1.490***	1.558**	2.205***	1.502***
	Kombination	—	—	—	—	—
Søgt i	Kvote 1	—	—	—	—	—
	Kvote 2	—	0.034***	0.062***	0.011**	0.020***
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—	—	—	—
	Humaniora	—	1.338***	2.078***	1.421***	1.465***
	Naturvidenskab	—	0.896	0.574	1.170	0.735
	Sundhedsvidenskab	—	1.153***	2.193**	1.533***	1.806***
Grænsekvote 2009 (1. prioritet)	Teknisk videnskab	—	0.318***	0.118**	0.566***	0.296***
	Høj (9.0+)	—	1.104***	0.145	1.599***	1.239
	Middel (5.3-8.9)	—	—	—	—	—
	Lav (02-5.2)	—	0.411*	2.019**	0.310***	0.954
1. prioritet i samme region som bopæl	Ingen (fri adgang)	—	0.146***	0.848	Ingen	1.344
	Ja	—	—	—	—	—
Bopæl (region)	Nej	—	0.841***	(-)	(-)	(-)
	Hovedstaden	—	—	—	—	—
	Sjælland	—	—	1.151	(-)	0.804
	Syddanmark	—	—	0.644	(-)	0.733
	Midtjylland	—	—	0.984	(-)	0.702
	Nordjylland	—	—	0.317***	(-)	0.619*
Historik	Førstegangssøger	—	—	—	—	—
	Studieskift	—	—	(-)	1.513***	1.350*
Adgangsgivende eksamen	STX	—	—	—	—	—
	HHX	—	—	1.001	(-)	(-)
	HTX	—	—	0.322	(-)	(-)
	HF	—	—	1.203	(-)	(-)
	Andet	—	—	0.191	(-)	(-)
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—	—	—	—
	Middel (5.3-8.9)	—	—	5.604	4.095**	4.164**
	Lav (02-5.2)	—	—	27.133***	12.223***	11.907***
	Ukendt	—	—	Udgår	Udgår	Udgår
Studiepause	Ingen (direkte)	—	—	0.819	0.986	1.007
	1 år	—	—	—	—	—
	2 år	—	—	1.007	0.895	0.948
	Mere end 2 år	—	—	2.093	1.227	1.564
	Ukendt	—	—	7.143	1.892	3.640*
Alder	17-22 år	—	—	—	—	—
	23-25 år	—	—	(-)	1.201	(-)
	26 år og derover	—	—	(-)	1.462**	(-)
Køn	Mand	—	—	1.657***	(-)	(-)
	Kvinde	—	—	—	—	—
Herkomst	Dansk	—	—	—	—	—
	Indvandrere	—	—	0.420	(-)	(-)
	Efterkommer	—	—	0.447	(-)	(-)
Fars højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	—	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	—	—	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	—	—	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	—	—	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	—	—	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—	—
	Ukendt	—	—	(-)	(-)	(-)
Mors højeste uddannelsesniveau	Grundskole	—	—	(-)	1.114	(-)
	Erhvervsfaglig	—	—	(-)	1.300**	(-)
	Gymnasial	—	—	(-)	1.226	(-)
	Kort videregående	—	—	(-)	1.009	(-)
	Mellem videregående	—	—	(-)	1.138	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—	—
	Ukendt	—	—	(-)	0.974	(-)
Antal prioriteter	2	—	—	—	—	—
	3	—	—	—	—	0.744
	4+	—	—	—	—	0.475***
Sikker/usikker søgning til 1. prioritet	Sikker	—	—	—	—	—
	Usikker	—	—	—	—	7.446***
Antal observationer		27.267	27.267	13.258	12.519	16.290
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001	<0.0001	<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.5542	0.5550	0.2069	0.6768	0.5116

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.
 For anmærkninger og forklaring se Tabel 13 side 80. Afmeldte indgår ikke i tabellerne.

Søgemønstre har betydning

Allerede i den første model (Model A) tyder det på, at det ikke er uden betydning, hvilket søgemønster der kendetegner ansøgernes *samlede* ansøgning. De tre snævre søgemønstre er signifikant forskellig fra referencemønsteret (Kombination). Plan A-søgerne har tilsyneladende tre gange så stor risiko (2.711) for at blive afvist, Uddannelses-søgerne har fire gange så stor risiko (4.048) og By-søgernes risiko er halvanden gang så stor i forhold til Kombinations-søgerne. Desuden er forskellene i forhold til søgemønstre signifikante i de øvrige modeller.

Søgemønstrene ser ud til at tilføre stor forklaringskraft i Model D, hvor kun de usikre ansøgere indgår. Resultatet viser, at de usikre ansøgere med et Plan A-mønster har hele 15 gange så stor risiko for at blive afvist i forhold til usikre ansøgere med et Kombinations-mønster. De usikre Uddannelses-søgere har seks gange så stor risiko for afslag, og By-søgerne ser ud til at have dobbelt så stor risiko.

Med hensyn til de sikre ansøgere, ser det ud til, at Uddannelses-søgerne har *mindre* risiko (0.270) for at blive afvist i forhold til de sikre Kombinations-søgere. Det kan måske skyldes, at Uddannelses-søgerne primært søger uddannelser, hvis grænsekvotienter er stabile, fordi tilslutningen er nogenlunde ens fra år til år. Det er interessant i henhold til bred/snæver-diskussionen, fordi det blandt de sikre ansøgere *ikke* ser ud til at være en uhenigtsmæssig strategi at søge fagligt snævert. Men dét at søge sikkert og have et snævert søgemønster er i andre tilfælde ikke en helt god strategi. Således har de sikre Plan A-søgere og de sikre By-søgere større sandsynlighed for at blive afvist i forhold til sikre Kombinations-søgere.

Resultaterne i Model E viser, at søgemønstrene har konsekvenser for ansøgerne, selvom der er taget højde for antallet af uddannelsesønsker. Det indikerer, at det ikke alene er et spørgsmål om at søge for eksempel mere end fire uddannelser, men det har også betydning, hvordan uddannelsesønsker er sammensat i forhold til uddannelsernes hovedområde og geografisk beliggenhed. I øvrigt har det ikke nogen signifikant betydning, om ansøgerne har søgt to eller tre uddannelser. Der observeres kun en signifikant forskel mellem to og fire (eller flere) uddannelsesønsker.

Søg i kvote 2 og bliv optaget

Udover at bemærke resultaterne vedrørende søgemønstrenes betydning viser der sig også interessante resultater i forhold til de øvrige faktorer. I forhold til kvote 2 ser det ud til, at ansøgerne i kvote 2 på det nærmeste kan garanteres en studieplads (!), idet risikoen for afslag er meget lille (Model D: 0.011), sammenlignet med ansøgere, der søger i kvote 1.

Det kan muligvis hænge sammen med, at en motiveret ansøgning til kvote 2 kan være krævende i modernitetsteoretisk forstand, fordi der stilles krav til, at ansøgeren må kigge ind ad og formulere sin motivation på skrift. Det kan i sig selv medvirke til, at ansøgeren forholder sig endnu mere kritisk til sandsynlighedsberegning jf. Hutters og spiller rationalitetskortet ved at søge uddannelser, hvor ansøgeren vurderer, optagelseschancerne er gode, fordi det er refleksivt krævende at udarbejde op til otte motiverede ansøgninger.

Humaniora og sundhedsvidenskab har større risiko for afslag

Det er endvidere heller ikke uden betydning, hvilket hovedområde den første prioriterede uddannelser tilhører. Ansøgere til humaniora og sundhedsvidenskab har større risiko for afslag i forhold til ansøgere, der søgte samfundsvidenskab. Dertil har ansøgere til teknisk videnskab mindre risiko. Den større risiko for de sundhedsvidenskabelige ansøgere kan skyldes, at disse uddannelser generelt har høje grænsekvoteienter. Den større risiko for ansøgerne til humaniora kan hænge sammen med, at de uddannelser, hvis grænsekvoteient steg mere end én hel karakter generelt var humanistiske uddannelser. Se Tabel 23 side 107.

Grænsekvoteient – tvetydig

Grænsekvoteientens tilsyneladende varierende betydning for ansøgernes risiko for afslag minder – måske ikke overraskende – om resultaterne fra analysen af de sikre og de usikre Plan A-søgere. Dem, som søger sikkert, og om søger en uddannelse med lav grænsekvoteient har dobbelt så stor risiko (2.019) for afslag i forhold til ansøgere, som søgte en uddannelse med en grænsekvoteient mellem 5.3-8.9. Som nævnt ovenfor omkring humaniora kan det skyldes, at uddannelser med lave grænsekvoteienter generelt risikerer at stige det næste år, grundet et større antal ansøgere fra år til år, som medfører en ustabil grænsekvoteient, hvorfor ansøgere trods en sikker ansøgning har større risiko for at få et afslag.

Resultaterne omkring grænsekvoteienterne for de usikre ansøgere har umiddelbart den modsatte betydning. Usikre ansøgere, der søger en uddannelse med høj grænsekvoteient har 1.599 gange større risiko for at få et afslag, og dem, som søger en lavt adgangsbeholdt uddannelse har mindre risiko for afslag (0.310).

Studieskiftere må nøjes med plan b

De usikre potentielle studieskiftere har halvdelen gange så stor risiko (Model C: 1.513) for afslag sammenlignet med de usikre ansøgere, der søger om første gang. I analysen af søgemønstrene viste det sig, at studieskifterne netop havde tendens til de to snævre modernitetssorienterede søgemønstre – det usikre Plan A-mønster og Uddannelses-mønsteret. Måske er de i gang med deres plan b, og mærker ikke et tidspres på samme måde, som ansøgere der søger om optagelse for første gang.

Karaktergennemsnit har størst forklaringskraft

Selvom søgemønstrene tilsyneladende har stor betydning for udfaldet, viser analysen, at det, der har størst betydning for ansøgernes risiko for afslag, er ansøgernes karaktergennemsnit. Det ser ud til, at de helt store ofre i spillet om studiepladserne er dem, som har et lavt karaktergennemsnit. Både de sikre og de usikre ansøgere med lave gennemsnit har henholdsvis 27 og 12 gange så stor risiko for at få afslag i forhold til ansøgere med høje karakterer. Det hænger sandsynligvis sammen med, at mange studiepladser netop fordeles efter faldende gennemsnit, hvorfor karaktergennemsnit har stor betydning på trods af, der er taget højde for søgemønstre og en række andre faktorer.

Alder og køn

I analysen af søgemønstrene viste det sig, at de ældste har størst sandsynlighed for at være usikre Plan A-søgere eller Uddannelses-søgere i deres ansøgning til universiteternes bacheloruddannelser. I denne forbindelse blandt de usikre ansøgere ser det ud til, at de ældste også har større risiko for afslag i forhold til de yngste usikre ansøgere. Det kan som bekendt hænge sammen med, at de ældste har tendens til at søge de snævre søgemønstre, som har de største andele af afviste.

I henhold til køn havde disse faktorer ikke en gennemgående betydning for søgemønstre, men blandt de sikre ansøgere har mænd større risiko (1.657) for afslag end kvinder, og det kan ses i sammenhæng med, at mænd har større tendens til Plan A-søgemønsteret.

Faktorer uden klar betydning

På trods af det tidligere har vist sig, at de københavnske ansøgere har stor tendens til at søge uddannelser i København, har det ikke nogen klar betydning, hvor ansøgerne er bosat ved ansøgningstidspunktet og risikoen for at blive afvist. Dog er der én enkelt signifikant forskel: De sikre nordjyske ansøgere har langt mindre risiko (Model C: 0.317) for at blive afvist i forhold til ansøgerne fra hovedstaden, hvilket synes ganske selvfølgelig, fordi Aalborg Universitet i stort omfang udbyder fri adgang for kvalificerede ansøgere, og som i høj grad søges af nordjyske ansøgere.

I Model B tyder det på, at de ansøgere, hvis første prioritet ligger i en anden region end ansøgernes bopæl har en smule mindre risiko (0.841) for at blive afvist, som muligvis kan forklares ved, at netop denne gruppe ansøgere har tendens til at være Kombinations-søgere. Når der tages højde for bopæl i de øvrige modeller har faktoren ingen betydning.

Derudover har adgangsgivende eksamen, studiepause, herkomst eller forældres uddannelsesbaggrund umiddelbart ingen klar betydning for ansøgernes risiko for at blive afvist. Årsagen kan være, at studiepause og herkomst har betydning for, hvilket søgemønster der kendetegner ansøgernes samlede ansøgninger, hvorfor de to faktorer ikke er signifikante,

idet søgemønstre indgår i modelleringerne for de afviste. Angående forældrenes uddannelsesbaggrund henvises til konklusionen om søgemønstrene.

Konklusion

Jeg har nu undersøgt, hvilken betydning søgemønstrene har for ansøgernes risiko for at få et afslag på deres samlede ansøgning. Knap 5.000 ud af 33.000 ansøgere blev afvist på grund af, at karaktergennemsnittet ikke var højt nok til at blive tilbudt en studieplads. Analysen har vist, at det er væsentligt at være opmærksom på, på hvilken måde den enkeltes samlede ansøgning er sammensat.

Overordnet blev det tydeligt – at ja! – Kombinations-søgemønsteret *er* en fornuftig ansøgningsstrategi, idet 91 procent af disse ansøgere blev optaget, men det har også vist sig, at det ikke entydigt er et udtryk for at være det *eneste* hensigtsmæssige søgemønster. På nær tre procent af de sikre Plan A-søgere og 11 procent af By-søgerne blev alle ansøgere med de to snævre mønstre optaget.

Ved at se isoleret på de afviste, viste fordelingen, at de 5.000 afviste fordelte sig forskelligt på søgemønstrene. Ca. 2.000 af de afviste var Plan A-søgere, det vil sige, at langt de fleste var usikre Plan A-søgere, lidt over 2.000 var By-søgere til København eller Uddannelses-søgere (mest til sundhedsvidenskab). Kun lidt over 350 afviste var Kombinations-søgere.

I forhold til om ansøgerne søger sikkert eller usikkert i relation til det første prioriterede uddannelsesønske, blev over 3.000 afvist, fordi de søgte usikkert. De usikre afviste, hvis søgemønster var Plan A-, By- eller Uddannelse i stedet for Kombination, havde lave karakterer, søgte humaniora eller sundhedsvidenskab, søgte en uddannelse med høj grænsekvote, var indskrevet i forvejen og er 26 år eller ældre, og havde størst sandsynlighed for at få afslag.

Således har søgemønstrene betydning for ansøgernes optagelseschancer, og det kan være udbytterigt at gøre sig overvejelser om – og tilføje – mindst en alternativ uddannelsesmulighed for at forhøje chancerne for at få et tilbudt om en studieplads med posten den 30. juli.

Et spørgsmål om prioritering?

Hvordan kan man på baggrund af den nye viden om ansøgernes søgningsadfærd optimere forholdet mellem tomme studiepladser og 5.000 afviste? Er løsningen at oprette 15.000 ekstra studiepladser? Muligvis. Er det ansøgernes egen skyld, at de ender med at få afslag? Til dels. Med mit speciale har jeg påvist, at det i høj grad er relevant at have fokus på, hvordan nogle bestemte snævre og risikofyldte måder at sammensætte en ansøgning på, kan optimeres i forhold til at øge optagelseschancerne.

Jeg spurgte: Er uddannelsesvalget et spørgsmål om prioritering? Og i så fald – prioritering af hvad? Der er ingen tvivl; ja, ansøgernes samlede ansøgning rummer klare prioriteringsforhold imellem uddannelsernes beliggenhed og indhold, og prioriteringen afhænger af, hvem man er. Problemet er, at nogle prioriteringsforhold er mere uhensigtsmæssige end andre med hensyn til formålet at søge om optagelse – at få en studieplads.

Det er positivt, at ca. hver femte afviste bliver optaget på en udbudt ledig studieplads i optagelsens andenrunde, men med det stigende antal ansøgere risikerer man fremover, at flere uddannelser ikke tilbyder ledige pladser. Derfor er det relevant, at de ansøgere, som har størst risiko for at blive afvist, får optimeret deres samlede ansøgning *i første søgningsrunde*.

Det er selvfølgelig et spørgsmål om interesse for et fag, men meget kan vindes for den enkelte og for samfundet, hvis de Uddannelses-søgende til sundhedsvidenskab *også* søger uddannelser inden for det naturvidenskabelige og teknisk videnskabelige område, hvor de fleste tomme studiepladser findes. Hvis de usikre Plan A-søgere søger flere uddannelser i et Kombinations-søgemønster kan det betyde, at endnu flere optages i førsterunde. Endelig kan forholdet mellem antal afviste og ledige pladser reduceres yderligere, hvis de københavnske ansøgere sprang ud i det og blev Kombinations-søgere ved at søge de samme uddannelser uden for København.

Med denne nuancerede viden om ansøgernes søgningsadfærd og kendskabet til størrelsen på de problematiske forhold, er det mit håb, at vejledere, uddannelsesinstitutioner, det politiske system og de kommende ansøgere kan drage nytte af den nye viden sådan at ansøgerne *også* vil søge om optagelse ud fra rationelle overvejelser, hvormed endnu flere vil blive optaget på en videregående uddannelse.

Dette års søgning og optagelse tyder på, at der allerede er ændrede søgningstendenser på vej...

Epilog

Louise stod til at skulle vælge mellem trygheden og drømmestudiet. Hun valgte det sidste og flyttede til det ukendte Aarhus. Meget hurtigt og stik i mod forventningerne gik det hurtigt med at falde til og lære en masse nye at kende. Der var mange andre som Louise, der kom mange andre steder fra og ikke kendte nogen i forvejen, og derfor engagerede de nye studerende sig meget i studiet fra starten. Louise fortæller, at hun ikke har fortrudt sit valg, selvom hjemve ind imellem har sneget sig ind. Det første stykke tid var hendes trøst, at hun altid kunne blive overflyttet til Københavns Universitet. Hun har fået en kæreste og mange nye venner og har lagt mere energi i at engagere sig på studiet end hun ellers ville have gjort, hvis hun læste i København, fortæller hun (Berlingske 27. januar 2010).

Litteraturliste

- Agresti, Alan & Finlay, Barbara** (2009): *Statistical Methods for the Social Science*. Pearson Prentice Hall, New Jersey, 4. udgave.
- Andersen, Hans Skifter** (2010): *Når teltpælene rykkes op – Geografisk mobilitet i Danmark og dens årsager*. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.
- Bourdieu, Pierre** (1994/1997): *Af praktiske grunde*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Esmark, Kim** (2006): 'Bourdieu's uddannelsessociologi' in Annick Prieur & Carsten Sestoft: *Pierre Bourdieu En introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Gerstrøm, K. S. Jensen, L. Larsen, M. Lyng & S. D. Nielsen** (2008): *Unge uddannelsesvalg – En kvantitativ undersøgelse af unges opfattelser af de samfundsvidenskabelige uddannelser ved Aalborg Universitet 2008*. Semesterprojekt.
- Giddens, Anthony** (1990/1994): *Modernitetens konsekvenser*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Giddens, Anthony** (1991/1996): *Modernitet og selvidentitet*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Goldthorpe, John H.** (1998): *Rational Action Theory for Sociology*. London: Wiley-Blackwell.
- Goul Andersen, Jørgen** (2008): *Holdninger til uddannelse og arbejde blandt unge indvandrere, danskere og deres forældre*. Rockwool Fondens Forskningsenhed. Syddansk Universitetsforlag.
- Hansen, Erik Jørgen** (1995): *En generation blev voksen*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Hansen, Erik Jørgen** (2003): *Uddannelsessystemerne i sociologisk perspektiv*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Henningsen, Inge & Højgaard, Lis** (2002): *"The Leaking Pipeline" – Øjebliksbillede af kønnede in- og eksklusionsprocesser i Akademia*. København: Dansk Sociologi.
- Holm, Anders & Jæger, Mads M.** (2006): *Relative Risk Aversion and Social Reproduction in Intergenerational Educational Attainment: Application of a Dynamic Discrete Choice Model*. København: Centre for Applied Microeconometrics.
- Hutters, Camilla** (2004): *Mellem lyst og nødvendighed – en analyse af unges valg af videregående uddannelse*. Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet.
- Illeris, Knud & Katznelson, N., Simonsen, B., Ulriksen, L.** (2002): *Ungdom, identitet og uddannelse*. Center for Ungdomsforskning. Roskilde Universitetsforlag: Frederiksberg.
- Jæger, M., Munk, M., & Ploug, Niels** (2003): *Ulighed og livsløb – Analyser af betydningen af social baggrund*. København: Socialforskningsinstituttet.
- Järvinen, Margaretha** (2007): 'Pierre Bourdieu' in Heine Andersen & Lars Bo Kaspersen: *Klassisk og moderne samfundsteori*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Kreiner, Svend** (2007): *Statistisk problemløsning – præmisser, teknik og analyse*. København: Jurisk- og Økonomiforbundets Forlag.
- Layder, Derek** (1998): *Sociological Practice – Linking Theory and Social Research*. London: SAGE Publications Ltd.

Mattsson, Cathrine. & **Munk**, Martin (2008): *Social uddannelsesmobilitet på kandidat- og forskeruddannelser*. København: SFI.

Minister for Ligestilling (2007): *Uddannelsesmønsteret blandt mandlige nydanskere*. LG Insight

Prieur, Annick (2006): 'En teori om praksis' in Annick Prieur & Carsten Sestoft: *Pierre Bourdieu En introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.

Regeringen (2002): *Bedre uddannelser. Handlingsplan*. København.

Regeringen (2011): *Flere højtuddannede og bedre match med erhvervslivets behov*. Vækstforum. København.

SAS Institute Inc. (1995): *Logistic Regression Examples Using the SAS® System*. North Carolina: USA. 1. oplag, 6. udgave.

Socialdemokratiet & Socialistisk Folkeparti (2011): *De unge skal med*. København.

Stubenrauch, Herbert & **Ziehe**, Thomas (2008): *Ny ungdom og usædvanlige læreprocesser*. København: Forlaget politisk revy.

Thomsen, Jens Peter (2008): *Social differentiering og kulturel praksis på danske universitetsuddannelser*. Ph.d.-afhandling, Roskilde Universitet.

UBST – konsulentrapport (2008): *Analyse af den faldende søgning til universiteternes bacheloruddannelser 2008*. Capacent-Epinion og TrendEduc: København.

UBST (2010): *Redegørelse om ikke optagne ansøgere efter optagelsens 1. runde og antal ledige studiepladser efter optagelsens 2. runde*. København: Universitets- og Bygningsstyrelsen.

UBST (2011): *Notat 7 om kønsfordeling*. København: Universitets- og Bygningsstyrelsen.

Artikler:

Berlingske (27. januar 2010): *Når drømmen er i Jylland*.

Jyllandsposten (2. juni 2011): *Hellere venner end drømmestudiet*.

MetroExpress (30. november 2010): *Ansøgerne er for kræsne*.

MetroExpress (7. marts 2011): *Minister: Unge er for karakterfikserede*.

MetroExpress (21. juni 2011): *Kvotienterne kan springe flere karakterer*.

Morsø Folkeblad (3. december 2010): *Opfordring til gymnasieelever: Se på flere uddannelser*. Kommentar af Charlotte Sahl-Madsen, Videnskabsminister.

Politikken (10. februar 2011): *Flere studiepladser, også i provinsen*.

Politikken (27. februar 2011): *Drømmen mon det eneste ene falmer let*. Kommentar af Eva Teilmann, leder af Den Koordinerede Tilmelding.

Internet:

www.retsinformation.dk – Adgangsbekendtgørelsen – Besøgt 13.august 2011.

www.ug.dk – Optagelsesregler, adgangskrav og bonus – Besøgt 13.august 2011.

www.sdu.dk – Kvote 2 – Besøgt 13.august 2011.

Tabel- og figurliste

TABEL 1: ANTAL IKKE OPTAGNE ANSØGERE VED UNIVERSITETERNES BACHELORUDDANNELSER, FORDELT PÅ AFVISTE OG AFMELDTE ANSØGERE, 30. JULI 2010.....	12
TABEL 2: ANTAL ANSØGNINGER 2010 FORDELT PÅ RESSORT.....	20
TABEL 3: OVERSIGT OVER DEFINITION AF BRED OG SNÆVER SØGNING.....	22
TABEL 4: ANSØGERNE FORDELT PÅ ANTAL PRIORITETER (2010)	22
TABEL 5: EKSEMPEL PÅ INDGANGSVINKEL TIL IDENTIFICERING AF SØGEMØNSTRE.....	23
TABEL 6: SØGEMØNSTRE OG BRED/SNÆVER-SØGNING.....	28
TABEL 7: DEFINITION AF 'UDDANNELSE I SAMME REGION SOM BOPÆL' (1. PRIORITET).....	48
TABEL 8: LOGISTISK REGRESSION FOR KOMBINATIONS-MØNSTER I FORHOLD TIL ALLE.....	58
TABEL 9: LOGISTISK REGRESSION FOR PLAN A-MØNSTER I FORHOLD TIL KOMBINATIONS-MØNSTER ..	64
TABEL 10: BY-SØGERE FORDELT PÅ BOPÆL OG STUDIEBY. PROCENT.....	73
TABEL 11: LOGISTISK REGRESSION FOR BY-MØNSTER I FORHOLD KOMBINATIONS-MØNSTER	74
TABEL 12: TOP 5 OVER UDDANNELSESØNSKER BLANDT UDDANNELSES-SØGERNE.....	78
TABEL 13: LOGISTISK REGRESSION FOR UDDANNELSES-MØNSTER I FORHOLD TIL KOMBINATIONS-MØNSTER	80
TABEL 14: UDDANNELSES-SØGERES TOP 5 FORDELT PÅ OPTAGELSESTATUS (2010) PROCENT	90
TABEL 15: AFVISTE FORDELT PÅ SØGEMØNSTER (2010).....	91
TABEL 16: SØGEMØNSTER OG ANTAL PRIORITETER (2010). GENNEMSNIIT.....	92
TABEL 17: ANSØGERNE FORDELT PÅ SIKKER/USIKKER SØGNING OG OPTAGELSESTATUS (2010). PROCENT	93
TABEL 18: LOGISTISK REGRESSION FOR AFVISTE I FORHOLD TIL OPTAGNE	94
TABEL 19: ANSØGERNE FORDELT PÅ REGION (BOPÆL) OG STUDIEBY (1.PRIORITET). PROCENT.....	106
TABEL 20: ANSØGERE FORDELT PÅ KARAKTERGENNEMSNIIT OG GRÆNSEKVOTIENT (1. PRIORITET). PROCENT	106
TABEL 21: PLAN A-SØGERE FORDELT PÅ OPTAGELSESTATUS (2010). PROCENT.....	106
TABEL 22: UDDANNELSES-SØGERE FORDELT PÅ OPTAGELSESTATUS (2010). PROCENT	106
TABEL 23: UDDANNELSER OG STIGNING I GRÆNSEKVOTIENT 2009-2010.....	107
TABEL 24: ANSØGERNE FORDELT PÅ ANTAL PRIORITETER OG OPTAGELSESTATUS (2010). PROCENT	107
TABEL 25: LOGISTISK REGRESSION FOR SØGEMØNSTRE	108
TABEL 26: UNIVERSITETER FORDELT PÅ REGION OG STUDIEBY (2010).....	109
TABEL 27: UNIVERSITETERES UDBUD (2010)	110
TABEL 28: ANTAL UDDANNELSER OG ADGANGSBEGRÆNSEDE UDDANNELSER (2010)	110
TABEL 29: AFMELDTE FORDELT PÅ ADGANGSGIVENDE EKSAMEN OG HOVEDOMRÅDE (1. PRIORITET). PROCENT	114
FIGUR 1: ANTAL ANSØGERE OG AFVISTE TIL UNIVERSITETERNES BACHELORUDDANNELSER, 2000-2011	18
FIGUR 2: PRIORITERINGS-SKALA.....	28
FIGUR 3: INTERESSE-SKALA	38
FIGUR 4: SØGEMØNSTRENE TEORETISKE PLACERING	45
FIGUR 5: ANSØGERNE FORDELT PÅ SØGEMØNSTER (2010). PROCENT	54
FIGUR 6: ANSØGERNE FORDELT PÅ SØGEMØNSTER OG (U)KENDT ADRESSE (2010). PROCENT	56
FIGUR 7: PLAN A-SØGERE OPDELT PÅ SIKKER/USIKKER (2010). PROCENT	63
FIGUR 8: BY-SØGERE OPDELT I STUDIEBY (2010). PROCENT.....	72
FIGUR 9: UDDANNELSES-SØGERE OPDELT PÅ HOVEDOMRÅDE (2010). PROCENT.	78
FIGUR 10: SØGEMØNSTRENE TEORETISKE PLACERING - MODIFICERET.....	86
FIGUR 11: ANSØGERNE FORDELT PÅ SØGEMØNSTRE OG OPTAGELSESTATUS (2010). PROCENT.....	89

Summary

The applicants for higher education have the opportunity to apply for admission for up to eight different educations in order of priority. Some only apply for one education and others use all eight opportunities. A statement made by The Danish University and Property Agency from 2010 demonstrated that the search pattern can influence the applicants' chances of admission. The statement enabled a discussion about whether the number of student places should be increased or if the applicants apply too narrowly when choosing higher education. The purpose of my master thesis is - for the first time - to examine if any search patterns can be identified based on the applicants' overall applications to the Danish universities' Bachelor programmes in 2010.

The empirical foundation is an administrative register that registers, coordinates, and distributes the student places. Besides containing all the applicants' applications, the register also holds information about the educations' academic and geographical affiliations. This is linked with more information about the applicants from Statistics Denmark, which thereby enables an examination and characterisation of the applicants with different search patterns. Besides this information, information about the applicants' admission status is also available which allows investigation of the search patterns' effect on the risk of rejection rather than an offer of a student place.

When having to put the results in relation to the debate about the reasons for the applicants' narrow search for education three theoretical approaches are applied – Rational Choice Theory, Anthony Giddens' theory of self-identity and Pierre Bourdieu's theory of social positions, symbolic capital, habitus and symbolic violence.

Starting from the applicants' overall applications, it was possible to identify four search patterns – three narrow, and one broad. 37 per cent only applied for one education, 38 percent applied for at least two educations in the same city, 12 per cent applied for at least two similar educations in different cities, and 13 per cent applied both academically and geographically alternative educations.

Furthermore, it became clear that the applicants' grade point average, the educations' requirements about a certain average, the applicants' address and age, and the educations' academic and geographical affiliation had great impact on the applicants' tendency towards one of the three narrow search patterns compared to the broad search pattern. Regarding those applicants who only applied for one education, it showed to be important to distinguish between if the applicants apply for an education where their grade point

averages are higher than the requirements from 2009, or whether the applicants have a lower grade point average.

The master thesis also illustrated that it is not without significance in regards to admission status which search pattern that characterise the applicants' overall applications. Because more than 90 per cent of those who applied for alternative educations were admitted, and therefore it is advisable to apply broadly in relation to the competition of the student places. Thereby, it can without ambiguity be concluded that these applicants' chances are the best because the vast majority of those who applied for one education where they were sure to be admitted and those who applied for various educations in the same city, were also admitted.

My message is that applicants can do much themselves to increase the admission chances, if they are willing to consider and re-evaluate other alternative education options. This is especially true for those who apply for one education where they are not sure of being admitted and those who apply one certain and often popular education.

Appendiks A: Tabeller

Tabel 19: Ansøgerne fordelt på region (bopæl) og studieby (1.prioritet). Procent

Studieby Bopæl	København Roskilde Slagelse	Aarhus Herning	Odense Esbjerg Kolding Sønderborg	Aalborg	I alt	I alt (antal)
Hovedstaden	96	1	2	1	100	12.801
Sjælland	87	4	8	1	100	2.729
Midtjylland	11	80	4	6	100	6.329
Syddanmark	23	26	49	3	100	4.716
Nordjylland	12	24	2	62	100	2.588
Ukendt	66	19	11	3	100	3.742
I alt (antal)	19.222	7.867	3.461	2.355	-	32.905

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Tabel 20: Ansøgere fordelt på karaktergennemsnit og grænsekvote (1. prioritet). Procent

Grænsekvote Gennemsnit	Høj	Middel	Lav	Ingen	I alt	I alt (antal)
Høj	47	28	3	22	100	9.228
Middel	21	43	5	31	100	13.880
Lav	13	39	6	42	100	4.231
Ukendt	48	26	3	24	100	5.566
I alt (antal)						32.905

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Anm.: Grænsekvote opgjort for søgningen 2009.

Lav (0,2-5,2), middel (5,3-8,9) og høj (9,0-12+).

Tabel 21: Plan A-søgere fordelt på optagelsesstatus (2010). Procent

	Optaget	Afvist	I alt	I alt (antal)
Plan A i alt	81	19	100	10.781
Sikker (fri adgang)	97	3	100	3.793
Sikker (forventning)	98	2	100	2.563
Usikker	55	45	100	3.214
Ukendt karaktergennemsnit	67	33	100	1.211

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Anm.: 1.510 afmeldte ansøgere (opfylder ikke adgangskrav) indgår ikke i tabellen.

Tabel 22: Uddannelses-søgere fordelt på optagelsesstatus (2010). Procent

	Optaget	Afvist	I alt	I alt (antal)
Uddannelse i alt	67	33	100	3.444
Humaniora	91	9	100	376
Naturvidenskab	93	7	100	230
Samfundsvidenskab	76	24	100	1.230
Sundhedsvidenskab	51	49	100	1.580
Teknisk videnskab	100	0	100	28

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Anm.: 326 afmeldte ansøgere (opfylder ikke adgangskrav) indgår ikke i tabellen.

Tabel 23: Uddannelser og stigning i grænsekotient 2009-2010

Universitet	Antal	Uddannelsesnavn	Grænsekotientens værdi 2009 – 2010 (7-skala)		
			2009	2010	Niveauforskel
Københavns Universitet	11	Lingvistik	5.6	8.6	Middel → middel
		Russisk	3.6	5.2	Lav → lav
		Religionsvidenskab	7.3	9.0	Middel → høj
		Pædagogik	6.6	8.2	Middel → middel
		Nærorientalsk	5.3	7.1	Middel → middel
		Kommunikation og IT	6.1	7.9	Middel → middel
		Japanstudier	7.1	8.6	Middel → middel
		Europæisk etnologi	6.4	7.5	Middel → middel
		Dansk	5.6	7.2	Middel → middel
		Audiologopædi	7.5	8.7	Middel → middel
		Idræt	7.4	8.7	Middel → middel
Handelshøjskolen i København	Ingen	-	-	-	-
Danmarks Tekniske Universitet	2	Bioteknologi	4.6	5.8	Lav → middel
		Produktion og konstruktion	6.5	8.3	Middel → middel
IT-Universitetet	Ingen	-	-	-	-
Roskilde Universitet	1	HUMBAS INT*	4.1	6.1	Lav → middel
Syddansk Universitet	2	Statskundskab/samfundsfag	6.7	8.1	Middel → middel
		Idræt og sundhed	5.5	7.0	Middel → middel
Aarhus Universitet	4	Idræt	7.3	8.4	Middel → middel
		Dramatugi	5.5	6.8	Middel → middel
		Historie	3.9	6.7	Lav → middel
		Religionsvidenskab	5.9	7.2	Middel → middel
Aalborg Universitet	Ingen	-	-	-	-

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Anm.: Kun uddannelser under VTU ressort.

* HUMBAS INT er en forkortelse for uddannelsen Humanistiske internationale basisstudier.

Niveauforskel: Lav (02-5.2), middel (5.3-8.9) og høj (9.0-12+).

Tabel 24: Ansøgerne fordelt på antal prioriteter og optagelsesstatus (2010). Procent

Antal prioriteter	Optaget	Afvist	I alt (procent)	I alt (antal)
1	81	19	100	10.781
2	86	14	100	6.711
3	82	18	100	5.693
4 og derover	88	12	100	6.832
I alt (antal)	25.224	4.793	-	30.017

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Tabel 25: Logistisk regression for søgemønstre

Sandsynlighed for mønster i forhold til reference		Plan A (sikker)/ Kombination	Plan A (usikker)/ Kombination	By / Kombination	Uddannelse/ Kombination	Kombination / Alle
		Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio	Odds ratio
Søgt i	Kvotient 1	—	—	—	—	—
	Kvotient 2	(-)	1.715***	(-)	1.461***	0.827**
Hovedområde (1. prioritet)	Samfundsvidenskab	—	—	—	—	—
	Humaniora	1.385**	1.039	1.334***	0.518***	0.854*
	Naturvidenskab	1.639***	1.800***	1.460***	1.027	0.699***
	Sundhedsvidenskab	0.685***	0.779***	0.379***	1.374***	1.467***
	Teknisk videnskab	1.099	1.181	1.462***	0.226***	0.826
Grænsekotient 2009 (1. prioritet)	Høj (9.0+)	1.604*	0.470***	0.615***	0.929	1.638***
	Middel (5.3-8.9)	—	—	—	—	—
	Lav (0.2-5.2)	1.260	1.411**	1.574***	1.093	0.615***
	Ingen (fri adgang)	0.945	Udgår	0.995	0.646***	0.816
1. prioritet i samme region som bopæl	Ja	—	—	—	—	—
	Nej	0.316***	0.407***	0.283***	(-)	2.644***
Bopæl (region)	Hovedstaden	—	—	—	—	—
	Sjælland	0.601***	0.652*	0.461***	1.170	1.667***
	Syddanmark	0.870	0.883	0.635	1.312**	1.221
	Midtjylland	0.799	0.634**	0.546***	1.061	1.504***
	Nordjylland	1.185	0.934	0.680	1.086	1.092
Historik	Førstegangssøger	—	—	—	—	—
	Studieskift	—	2.341***	(-)	1.736***	0.668***
Adgangsgivende eksamen	STX	—	—	—	—	—
	HHX	(-)	(-)	1.132	(-)	(-)
	HTX	(-)	(-)	1.008	(-)	(-)
	HF	(-)	(-)	0.819**	(-)	(-)
	Andet	(-)	(-)	1.291	(-)	(-)
Kvotient (7 skala)	Høj (9.0+)	—	—	—	—	—
	Middel (5.3-8.9)	0.583	0.317***	0.482***	0.660	2.395***
	Lav (0.2-5.2)	0.438***	0.223***	0.379***	0.499***	3.260***
	Ukendt	—	Udgår	0.645	0.676	1.586**
Studiepause	Ingen (direkte)	1.066	1.223	0.908	1.337*	0.945
	1 år	—	—	—	—	—
	2 år	0.730	0.818**	0.861	0.774***	1.232**
	Mere end 2 år	1.120	1.880**	0.979	1.538**	0.777***
	Ukendt	1.035	1.027	0.659	1.033	1.099
Alder	17-22 år	—	—	—	—	—
	23-25 år	(-)	1.108	(-)	0.965*	1.018
	26 år og derover	(-)	2.408***	(-)	1.369**	0.740***
Køn	Mand	1.239**	0.883*	(-)	(-)	(-)
	Kvinde	—	—	—	—	—
Herkomst	Dansk	—	—	—	—	—
	Indvandrere	0.398**	0.365***	0.621**	0.676**	1.821***
	Efterkommer	0.371**	0.548	0.678	0.871	1.538
Fars højeste uddannelsesniveau	Grundskole	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—	—
	Ukendt	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
Mors højeste uddannelsesniveau	Grundskole	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Erhvervsfaglig	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Gymnasial	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Kort videregående	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Mellem videregående	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
	Lang videregående	—	—	—	—	—
	Ukendt	(-)	(-)	(-)	(-)	(-)
Antal observationer		7.900	5.907	15.380	6.410	29.120
Likelihood ratio (p-værdi)		<0.0001	<0.0001	<0.0001	<0.0001	<0.0001
Adj. R ² (Nagelkerke)		0.5784	0.7387	0.6722	0.7420	0.7420

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat og Danmarks Statistik.

Anm.: Kun ansøgere med dansk adresse på ansøgningstidspunktet.

Reference i modellerne er fremhævet med en blå linje.

*p=0.05, **p=0.01, ***p<0.0001

(-) variabel elimineret ved baglæns eliminering.

Appendiks B: Udbuddet af universitetsuddannelser

I dette afsnit kortlægges, *udbuddet* af universiteternes bacheloruddannelser. Det vil sige, hvor i landet universiteterne er placeret, hvad de udbyder samt hvordan det forholder sig med adgangsbegrænsning. Halvdelen af universiteterne ligger i hovedstadsområdet, mens der ligger et universitet i hver af de øvrige regioner. Fordelingen er resultatet af universiteternes særskilte historie og de senere årtiers udviklingen, hvor antallet af ansøgere til universiteterne og andre videregående uddannelser er steget markant.

Tabel 26: Universiteter fordelt på region og studieby (2010)

Universitet	Region	Studieby
Københavns Universitet	Hovedstaden	København
Handelshøjskolen i København		
Danmarks Tekniske Universitet		
IT-Universitetet		
Roskilde Universitet	Sjælland	Roskilde
Syddansk Universitet	Syddanmark	Odense, Slagelse, Sønderborg, Kolding, Esbjerg
Aarhus Universitet	Midtjylland	Aarhus, København, Herning
Aalborg Universitet	Nordjylland	Aalborg, Esbjerg, København

Kilde: Information fra universiteternes hjemmesider

Anm.: Der er kun taget hensyn til, hvor uddannelserne er placeret. Forskningsinstitutter er ikke medtaget.

Tabellen viser, at det er muligt at få en universitetsuddannelse i ti forskellige byer i Danmark. Universiteterne i hovedstadsregionen tilbyder kun uddannelser i København, mens Syddansk Universitet og Aalborg Universitet udbyder uddannelser i op til fem forskellige byer.

I Esbjerg har Aalborg Universitet hovedsageligt teknisk videnskabelige uddannelser, mens universitetets udbud i København er mere spredt (civilingeniør og humanistisk informatik). Aarhus Universitet er sidenhen blev med Danmarks Pædagogiske Universitet og denne afdeling udbyder for første gang i 2010 en bacheloruddannelse i Uddannelsesvidenskab i Aarhus og København. I Herning kan man læse erhvervsøkonomi eller et par enkelte diplomingeniøruddannelser. Syddansk Universitets udbud af mere spredt. I Kolding er de fleste uddannelse humanistiske, i Slagelse er det primært erhvervsøkonomiske uddannelser, i Sønderborg er det overordnet engelsksproget uddannelser inden for det tekniske område og et par enkelte sprogfag, mens der tilbydes fem vidt forskellige uddannelser i Esbjerg. Som noget nyt har Syddansk Universitet i 2010 oprettet en uddannelse i Sociologi og kulturanalyse, som kan læses i Esbjerg. Tabel 27 nedenfor viser, hvordan det faglige udbud fordeler sig på de otte forskellige universiteter. Ikke alle universiteter udbyder uddannelser på alle hovedområder.

Tabel 27: Universiteters udbud (2010)

Universitet	SAMF	HUM	SUND	TEK	NAT
Københavns Universitet	x	x	x	x*	x
Handelshøjskolen i København	x	x	-	-	-
Danmarks Tekniske Universitet	-	-	-	x	-
IT-Universitetet	-	-	-	-	x
Roskilde Universitet	x	x	-	x	x
Syddansk Universitet	x	x	x	x	x
Aarhus Universitet	x	x	x	x	x
Aalborg Universitet	x	x	x	x	x

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

Anm.: SAMF er en forkortelse af samfundsvidenskab, HUM for humaniora, SUND for sundhedsvidenskab,

TEK for teknisk videnskab og NAT for naturvidenskabelige uddannelser.

* En uddannelse i Fødevarevidenskab.

Det fremgår, at det største udbud af bacheloruddannelser på universiteterne findes på de københavnske universiteter, hvor Københavns Universitet og Roskilde Universitet hver især tilbyder uddannelser på næsten alle områder, mens Handelshøjskolen, Danmarks Tekniske Universitet og IT-Universitetet tilsammen tilbyder uddannelser under hvert hovedområde undtagen sundhedsvidenskab. Derudover tilbyder provinsuniversiteterne Syddansk Universitet, Aarhus Universitet og Aalborg Universitet hver især uddannelser på alle fem hovedområder. Såfremt udbuddet af uddannelser opgøres på hovedområder er mulighederne relativt de samme i hver region.

Tilsammen udbød universiteterne 324 bacheloruddannelser i 2010, som ansøgerne kunne vælge i mellem. Som det fremgik i problemstillingen er der nogle uddannelser, der har flere ansøgere end studiepladser, hvorfor disse uddannelser er adgangsbegrænsede. 130 uddannelser (svarende 40 procent) var adgangsbegrænsede i 2010, og fordelingen af adgangsbegrænsede uddannelser varierede for hvert universitet:

Tabel 28: Antal uddannelser og adgangsbegrænsede uddannelser (2010)

Universitet	Antal uddannelser med adgangsbegrænsning		
	Antal uddannelser	Antal uddannelser med adgangsbegrænsning	Procent
Københavns Universitet	75	48	64
Handelshøjskolen i København	19	17	89
Danmarks Tekniske Universitet	13	10	77
IT-Universitetet	3	2	67
Roskilde Universitet	11	6	55
Syddansk Universitet	68	9	13
Aarhus Universitet	82	34	41
Aalborg Universitet	54	4	7
I alt	325	130	40

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT).

Anm.: Kun bacheloruddannelser under VTU ressort. En uddannelse er adgangsbegrænset, hvis uddannelsen havde en grænsekotient i 2009. Hvis en uddannelse er ny (oprettet i 2010) og havde en grænsekotient den 30. juli er uddannelsen defineret som adgangsbegrænset.

Aarhus Universitet har det største udbud af uddannelser (82) efterfulgt af Københavns Universitet (75) og Syddansk Universitet (68), mens Handelshøjskolen er i front med hensyn til adgangsbegrænsning, hvor 89 procent af deres uddannelser er adgangsbegrænset. Dernæst følger Danmarks Tekniske Universitet (77 procent), IT-Universitetet (67 procent) og Københavns Universitet med 64 procent. Således har de fire universiteter i hovedstadsområdet hver især de største andele af uddannelser med adgangsbegrænsede uddannelser, og det kan tyde på, at disse institutioner er populære blandt andet fordi, de er placeret i København.

Det bemærkes, at Aalborg Universitet har 54 uddannelser, hvor kun 7 procent (4 uddannelser) er adgangsbegrænsede, og den tendens ses også hos Syddansk Universitet, hvor 9 uddannelser er adgangsbegrænsede (svarende til 13 procent).

Appendiks C: Ansøgnings- og optagelsessystem

For at blive optaget på en videregående uddannelse skal man søge om optagelse gennem Den Koordinerede Tilmelding (KOT). Hver ansøger har mulighed for at søge om optagelse på op til otte forskellige uddannelser på samme tid i prioriteret rækkefølge, og KOT koordinerer ansøgningerne og sørger for, at hver ansøger bliver optaget på den højst mulige prioritet (www.kot.dk). Hver ansøger skal udfylde et ansøgningsskema for hver søgt uddannelse og ét prioriteringsskema. Hver søgt uddannelsesinstitutionen vurderer den enkelte ansøgning i forhold til adgangskrav og tilbagemelder til KOT om vedkommende opfylder kravene eller ej. Efterfølgende, når alle ansøgerne er behandlet, koordinerer og fordeler KOT studiepladserne efter gældende regler (www.ug.dk - optagelsesregler).

Adgangskrav og optagelseskapacitet

De generelle adgangskrav til en videregående uddannelse er en bestået gymnasial uddannelse og specifikke adgangskrav²⁹, som knytter sig til den søgte uddannelse. Specifikke adgangskrav kan være krav om:

- fag bestået på et vist niveau (A, B eller C)
- fag bestået med en vis minimumskarakter
- den samlede adgangsgivende eksamen bestået med et mindste gennemsnit

På de fleste uddannelser skal man opfylde adgangskravene senest 5. juli, som er ansøgningsfrist, men på nogle uddannelser kan man søge om betinget optagelse. Det vil sige, at adgangskravene skal være opfyldt til studiestart. Det betyder, at en ansøger har mulighed for at supplere sin adgangsgivende eksamen med et fag, vedkommende mangler og stadig være med i fordelingen af studiepladser (www.ug.dk - adgangskrav).

Uddannelsesinstitutionerne fastsætter selv antallet af studiepladser³⁰. Institutionen skal tage hensyn til to forhold: 1) Undervisningsressourcer og bygningskapacitet og 2) samfundets behov for uddannet arbejdskraft med den pågældende uddannelse.

Således er det i langt de fleste tilfælde institutionerne selv, der vurderer, hvor mange studiepladser de kan stille til rådighed. Dels i forhold til deres vurdering af interne ressourcer og dels i forhold til vurderingen af arbejdsmarkedets efterspørgsel og behov.

²⁹ De specifikke adgangskrav er som regel fastsat i gældende adgangsbekendtgørelser og trådte i kraft ved optagelsen 2008. Ændringer skal varsles af uddannelsesinstitutionen minimum to år før ændringerne træder i kraft.

³⁰ Antallet af studiepladser på universiteternes bacheloruddannelser i medicin, tandlæge, dyrlæge, folkesundhed, humanbiologi og biomekanik fastsættes af Videnskabsministeren og fremgår af finansloven (UBST 2010:2).

Kvotest 1 og 2

Udover de generelle adgangskrav har ansøgerne også mulighed for at få vurderet deres optagelseschancer på et andet grundlag. Derfor er ansøgningsproceduren opdelt i to kvoter: kvote 1 og kvote 2. I kvote 1 bliver ansøgerens mulighed for optagelse udelukkende vurderet ud fra ansøgerens karaktergennemsnit fra den adgangsgivende eksamen. I kvote 2 skal ansøgeren også opfylde de generelle adgangskrav, men ansøgeren vurderes også ud fra andre objektive udvælgelseskriterier, som uddannelsesinstitutionerne fastsætter. Udvalgelseskriterier kan f.eks. være karaktergennemsnittet for de specifikke fagkrav, hvad man har lavet efter afslutningen af den adgangsgivende eksamen, en motiveret ansøgning, optagelsesprøver eller samtale. Ansøgningsfristen til kvote 2 er 15. marts. Alle der søger om optagelse gennem kvote 2 får også deres ansøgning vurderet i kvote 1, hvorfor en ansøger kan øge chancen for optagelse, hvis vedkommende søger i kvote 2. Siden 2008 har fordelingen af antal studiepladser i kvote 1 og kvote 2 på universitetsuddannelser været fordelt 90:10³¹, mens fordelingen for professionsbacheloruddannelser er 50:50. Det betyder, at få ansøgere til en universitetsuddannelse i kvote 2 optages gennem kvote 2 (www.ug.dk - optagelsesregler).

Adgangsbegrænsning og grænsekotient

Kvote 2 er imidlertid kun relevant, såfremt en uddannelse er adgangsbegrænset – dvs. hvis antallet af ansøgere overstiger antallet af studiepladser. Hvis det er tilfældet, betyder det for ansøgerne (i kvote 1), at de også skal opfylde kravet om en såkaldt *grænsekotient*. Grænsekotienten er den sidste optagnes karaktergennemsnit og kan derfor betragtes som et mål for, hvor populær uddannelsen er blandt ansøgerne, fordi grænsekotienten kun er afhængig af antal ansøgere (UBST 2011:2).

Justering af eksamensgennemsnit

En ansøger har mulighed for at få forhøjet sit karaktergennemsnit, hvis ansøgeren søger om optagelse senest to år efter afslutningen af den adgangsgivende eksamen og/eller hvis ansøgeren har gennemført flere A-fag end krævet på sin adgangsgivende eksamen. Bonusen for tidlig studiestart betyder en forhøjelse med 8 procent (der ganges med 1.08) og bonusen for flere A-fag giver et tillæg på henholdsvis 3 procent for et ekstra A-fag og 6 procent for to ekstra A-fag (www.ug.dk - bonus).

³¹ 90 procent af studiepladserne tildeles kvote 1-ansøgere og 10 procent af studiepladserne fordeles blandt kvote 2-ansøgere. Formålet med dette fordelingsforhold er, at gøre op med unges frustrationer om at samle point (højskole, udlandsophold, anden uddannelse) i måske flere år og alligevel ikke ende med at blive optaget (UBST 2011:1). Fordelingen fastsættes og godkendes af Universitets- og Bygningsstyrelsen hvert år. Hvis det ikke er muligt at optage alle med samme karaktergennemsnit som grænsekotienten tildeles de resterende studiepladser ved lodtrækning foretaget af KOT jr. Adgangsbekendtgørelsen. Desuden kan uddannelsesinstitutioner søge om godkendelse til at anvende et andet optagelsessystem end kvotesystemet som Medicin på SDU.

Appendiks D: Hvad med de afmeldte?

Selvom jeg har valgt, at de afmeldte ansøgere ikke skal indgå i analyserne af søgemønsterens betydning for ansøgernes risiko for at blive afvist, vil jeg alligevel knytte en kort kommentar her. Spørgsmålet er, om det er muligt at give gode bud på, hvilke årsager der har forårsaget afmeldelsen. Et er, at nogle af ansøgerne kan have indgivet en så ufuldstændig ansøgning, at det ikke har været muligt at vurdere vedkomnes ansøgning (ansøgninger fra udenlandske ansøgere), men noget andet er, at ansøgerne ikke opfylder et eller flere adgangskrav.

Datamaterialet tillader ikke mange muligheder for at undersøge dette, fordi afmeldingsårsag ikke altid registreres, og derfor er mit bud yderst forsigtigt. Ved at fordele de afmeldte på deres adgangsgivende eksamen og hvilket hovedområde de søgte som 1. prioritet, kan det give nogle pejlemærker for, hvilke fagkrav de enkelte grupper ikke opfyldte.

Tabel 29: Afmeldte fordelt på adgangsgivende eksamen og hovedområde (1. prioritet). Procent

	HUM	NAT	SUND	TEK	SAMF	I alt	I alt (antal)
STX	32	17	15	3	33	100	907
HHX	36	7	6	2	49	100	171
HTX	24	29	12	11	24	100	100
HF	40	17	5	3	35	100	280
Andet	21	11	16	5	49	100	1.430
I alt (antal)							2.888

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Den Koordinerede Tilmeldings sekretariat (KOT) og Danmarks Statistik.

De fleste afmeldte for hver type eksamen synes at have søgt en humanistisk eller samfundsvidenskabelig uddannelse. Det kan tyde på, at ansøgerne til de øvrige områder måske har været mere målrettet i sammensætning af deres fagpakke på den pågældende ungdomsuddannelse, hvor adgangskravene måske kom bag på de ansøgere, der måske har været mere i tvivl om uddannelsesvalg og som endte med at søge humaniora eller samfundsvidenskab siden hen.

Noget kan tyde på at ansøgerne enten ikke har opfyldt kravet om et ekstra fremmedsprog eller historie/samfundshistorie/idehistorie til de humanistiske uddannelser. 40 procent af de afmeldte HF'erne søgte humaniora, hvilket kan tyde på at denne gruppe har manglet et ekstra sprog på et tilstrækkeligt niveau, idet historie B-niveau er inkluderet i fagpakken for de fleste.

Derudover kan det også fremhæves, at de afmeldte HHX'er til samfundsvidenskab ikke har haft eller ikke bestået Matematik B, som er et adgangskrav til de samfundsvidenskabelige uddannelser – et fag eleverne må vælge til i sammensætningen af deres HHX-fagpakke.

Appendiks E: Registeroversigt

Fra emli.prioriteter_samlet – alle *ansøgninger* – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
skema_lb	Skemaløbenummer	2010
prio_nr	Prioriteringsnummer	2010
udd_kode	Optagelsesområdenummer	2010
prio_st	Status for prioritering (optaget, afvist, afmeldt)	2010

Fra dstdata.ans2010_07_samlet_rev_ident – alle *ansøgere* – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
amt_kode	Region (bopæl)	2010

Fra dstdata.ans2007_2010_marts_ident – ansøgere søgt 15. marts – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
marts_soger	Ansøgere søgt 15. marts	2010

Fra kar09 (Excel) – KOT-Hovedtal – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
kot_kvo	Grænsekotient i 2010 (7.-skala)	2010

Fra kar10 (Excel) – KOT-Hovedtal – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
kot_kvo	Grænsekotient i 2010 (7.-skala)	2010

Fra uvmreg.personbaggrund – personlige baggrundsoplysninger – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
dst12_id	Identnummer	2009
foededato	Fødselsdato	2009
koen	Køn	2009
statsbo	Statsborgerskab	2009
herkomst	Dansk/indvandre/efterkommer	2009
mhfuddhgrp	Mors højeste fuldførte uddannelse	2009
fhfuddhgrp	Fars højeste fuldførte uddannelse	2009

Fra uvmreg.kgy – eksamensdatabasen – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
eksamensresultat_omregnet	Karaktergennemsnit (7.skala) inkl. evt. bonus	2010
linje	Adgangsgivende eksamen	2010
bevisaar	År for adgangsgivende eksamen	2010

Fra uvmreg.b2009flex_hgrp – oplysninger om studerende – leveres følgende:

Variable	Beskrivelse og mine tilføjelser	År
bestand (afgangsdato)	Studerende indskrevet i 2009	2009

